

Tov. polk. Lenac, komandant VUJA na VIII. zasedanju okrožne ljudske skupščine za Istrsko okrožje: «Prebivalstvo tega ozemlja je spoznalo - in to je bilo ponovno dokazano - da nima od nikogar drugega pričakovati pomoči, razen od socialistične Jugoslavije z maršalom Titom na čelu»

PRVA SEJA občinskega sveta v znamenju šovinizma in oportunistov

Na prvi seji občinskega sveta se je še enkrat razgalil ves šovinistični bes, vsa nacionalistična nestrpnost, nazadnjaštvo in zagrizenost tržaške reakcije, ki že celo stoletje vedri in oblači na tržaški občini. Ta seja pa je tudi do dna razgalila oportunistem tržaških kominformistov.

Potek seje nas ni presenetil. Ze vna, prej smo vedeli da bo izvoljen italijanski ali bolj točno demokristjanski župan in da bo tudi odbor izključno italijanski, kajti «kamora» noče dati vajeti iz rok. To nam potrjuje sama «Voce libera», ko pravi: «Stranke, ki so v Italiji na vladi, so se že prej sporazumele, da bodo prevzele novo upravo». Isti list tudi ugotavlja, da so v novem odboru iste stranke in celo večina istih mož, ki so bili v dosedanjem, od zgoraj imenovanem občinskem odboru. Takšen je torej ta novi «comune democratico», o katerem smo toliko brali v kominformističnem časopisu.

Na prvi seji pa niso le izvolili demokristjanskega župana in svoj odbor, temveč so jo izkoristili za svoje šovinistične in revizionistične izpade, za zeh, tevo po priključitvi Trsta k «Madre Patria» in fašisti Slataper se je drznil celo govoriti o Istri, Reki in Zadruli. V tem šovinističnem hrupu so se skladno združili svetniki in izbrano občinstvo.

Tem nosilcem dvatisočletne kulture, tem nadutežem se je zdela preveč celo skromna prošnja kominformista Jurage, naj se imenujeta slovenski tolmač in stenograf, kajti to je zanje prehuda žalitev. Novi župan Bartoli je to zahtevo zavrnil, češ volitve so itak pokazale, da je bore malo Slovencev v Trstu, zakonj dvojezičnosti ne dopuščajo, občinski svet o tem ne more odločati, o tem bo odločal italijanski parlament, ko bo uresničen tristranski predlog in bo Trst priključen k Italiji! Končno je «italijanska» večina s 39 glasovi sprejela predlog odvetnika Fortija, da ne more občinski svet sklepati o stvareh, za katere je pristojna le skupščina, ki jo predvideva stalni statut STO.

Tako je bilo «rešeno» vprašanje dvojezičnosti in gospodje svetovalci so zopet rešili Trst pred slovansko nevarnostjo!

Ampak gospodje svetniki ne bodo mirno spali na svojih lavorikah. Če so Bidovec, Gombacci, Malalan in drugi molčali, ne bo molčalo naše ljudstvo, ki se je proti fašistom borilo in jih zmagalo. V imenu tega ljudstva je spregovoril tov. Dekleva v slovenskem jeziku, čeprav mu je nato šovinistična drhal preprečila nadaljevati njegovo izjavo. Besede te izjave so dovolj jasne: «Naloga občinskega sveta bi morala biti ta, da zahteva tudi s tega mesta z vsem poudarkom takojšnjo uveljavitev političnih in gospodarskih določb mirovne pogodbe z Italijo, da tako postavi temeljni kamen in predpogoji za gospodarski, socialni, politični in kulturni napredek tržaških občanov.»

Nasproti tej jasni izjavi pa je Pogassi delal; «Mi odločno trdimo, da je za mir in blagostanje prebivalstva edina rešitev, ki bi jo v sedanjih okoliščinah lahko sprejeli vsi in ki bi odprla pot boljšim rešitvam, imenovane guvernerja in združitev obeh con.»

Iz teh besed veje najhujši oportunizem, saj ne zahtevajo niti spoštovanja mirovne pogodbe. Oportunistem bila tudi Juragova skromna prošnja za tolmača, saj so v Miljah, kjer se kominformisti v večini, ni čula niti ena slovenska beseda, čeprav so dobili kominformisti večino s slovenskimi glasovi. Najhujši oportunizem pa je bil ta, da je Pogassi prosil za dve mesti odbornikov, izmed katerih bi bil eden Slovenec, ko pa niso kominformisti v Miljah izvolili v svoj odbor niti enega Slovenca. Da, kominformisti samo prosijo: v Trstu, da bi dobili vsaj dva odbornika, v Miljah pa prosijo reakcionarje, da bi oni sprejeli mesto v njih odboru. Mi pa ne prosimo, ker smo, kakor pravi «Voce libera»: «Nepotrpežljivi, nepopravljivi in trmastii. Da, rajši trmastii kakor pa mevze.»

Poštnina plačana v gotovini.

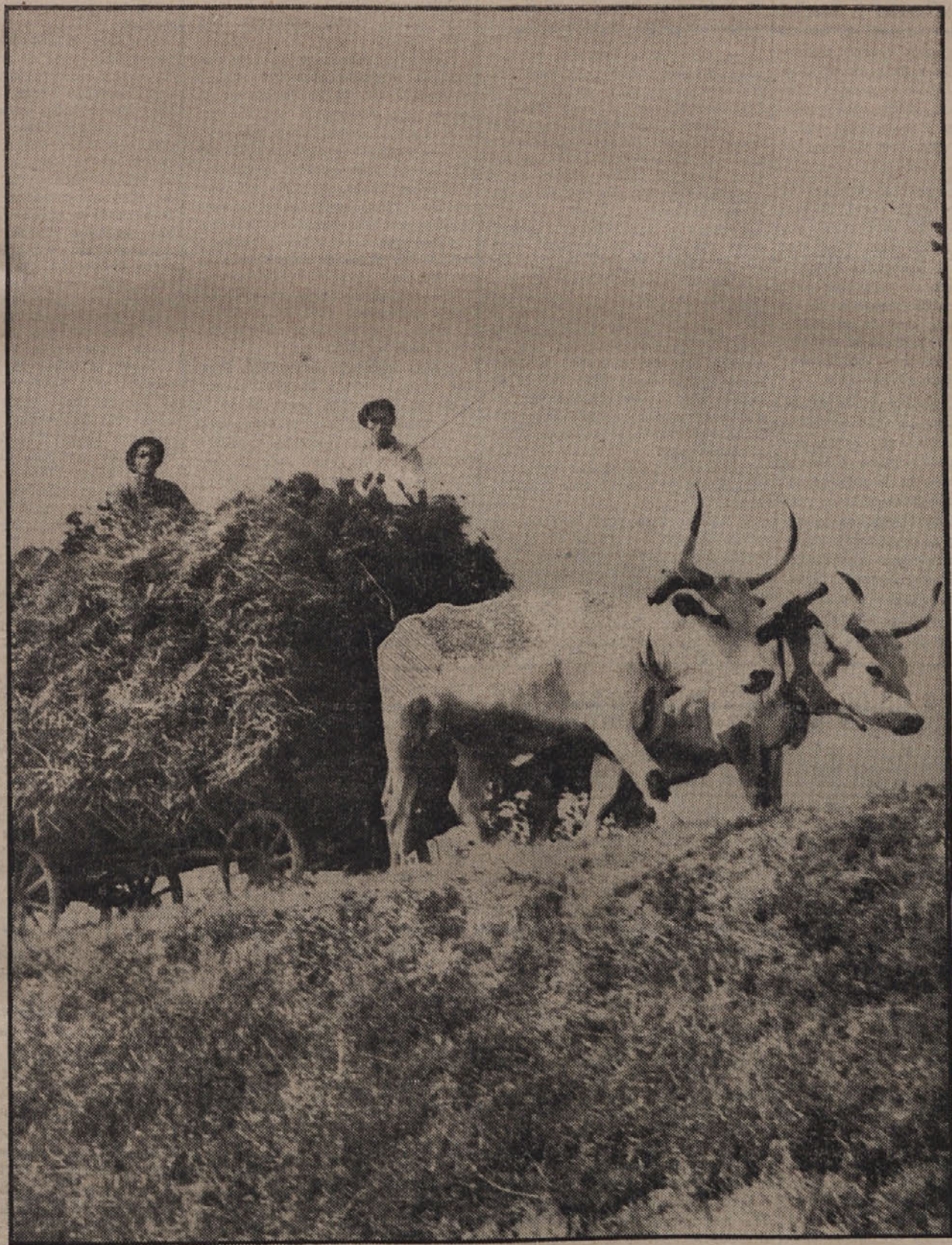
Spedizione in abb. post. II. gruppo

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir, 6 din

TRST 22. julija 1949

LETO ČETRTO številka 175

VOLICKI PREVAZAJO ZLATO ZRNJE — BOGASTVO ISTRSKE DOLINE REKE MIRNE.

Foto A. Bubnič

KRONIKA

V Parizu so slovesno proslavili 14. julij, francoski narodni praznik. Na trgih so igrala godbe in orkestri in Parižani so plesali vso noč. Na trgu Etoile je bila uradna svečanost z vojaškim mimohodom, na Place de Bastille pa je bil mimohod delavcev.

Vse italijansko delovno ljudstvo je svečano proslavilo obletnico atentata na tov. Togliattija.

ZDA so ukinile nekatere dobave Sovjetski zvezi, zato pa SZ ne dobavljajo več ZDA mangana in kroma.

Jugoslovanska delegacija rudarjev je šla v Firence na kongres te stroke, delegacija stavbinskih delavcev pa se je udeležila v Milanu konference mednarodne zveze stavbinskih delavcev.

V Svcil že dolgo časa traja velika vročina in suša ter v mnogih krajih primanjkuje že voda.

Grška demokratična vojska je začela v Tesaliji napad na monarhofašiste, ki so pri Kato-Dranici zgubili 48 vojakov.

Ameriški zakladni minister Snyder je obiskal Rim, nato pa je odpotoval v Ankaru. V Rimu so se v glavnem razgovarjali o tem, kako bi povečali emigracijo italijanskih delavcev.

Predstavniki angloameriške VU se v Rimu razgovarjajo z italijansko vlado o proračunu za angloameriško področje STO za dobo od 1. julija do 31. decembra t.l.

Francosko vojaško sodišče v Parizu sodi vojnemu zločincu Abetu, nacifašističnemu poslaniku pri vichyjski vladi, ki je odgovoren za smrt stotisočev Francozov. Seveda pravi tudi on, da je nedolžen.

V Nemčiji pri Prumu je bilo zaradi strašne eksplozije municije 15 mrtvih in 150 ranjenih.

Na mednarodnem kongresu pomorščakov in pristaniških delavcev v Marseilleju je Louis Saillant izjavil, da ima SSZ 72 milijonov članov.

V London je prispel Emir Idris El Senussi iz Cirenajke. Ustavil se bo tam deset dni in se razgovarjal z Bevinom o Cirenajki in Libiji.

V Aleksandriji v Piemontu je vročinski val zahteval dve žrtvi: ena oseba je umrla zaradi sončarice, druga pa je znorela.

V pristanišče Olbia v Sardiniji je prispel oddelek ameriške vojne mornarice, in sicer dve križarki, letalonosilka, tri pomožne ladje in sedem torpedovk spremlstva.

Konferenca o Avstriji je nekoliško zastala, ker se niso mogli sporazumeti o lastniških pravicah Nemcev, ki so se vrnil v Nemčijo.

Za predsednika strokovne zveze pomorščakov in pristaniških delavcev je bil izvoljen delegat ZDA Harry Bridges.

V Stokholmu bo 12. mednarodni mlekarški kongres.

Zaradi vprašanja vrnitve kralja v Belgijo, v katerem se ne morejo razne stranke sporazumeti, še vedno traja belgijska vladna kriza.

Sodišče v Lewesu je obsodilo Johna Haigha, znanega pod imenom «dondonski vampir», na smrtno kazen na vislicah. Zločinec je umoril devet ljudi in jim izpil kri.

Ameriški admiral William Blantyre je izjavil, da so poskusi z metanjem atomske bombe na Bikinskih otokih privedli do zaključka, da atomska bomba ni sredstvo, ki bi zagotovilo zmagovito vojskovanje.

Komunistični voditelj Berlina Hans Jendretzky je v nekem svojem govoru zahteval, da se razpišejo svobodne volitve v vsem Berlinu.

V pokrajini Tel Aviv je veliko število industrijskih delavcev stavkalo.

V Benetkah je v velikem neurju padala toča, katere zrna so bila debela kot jajce.

Sifen tajfun je na otoku Kiusu na Japonskem razdeljal 1400 hiš.

Razpravljanje o atlantskem paktu je v rimskem parlamentu razgalilo revizionistične težnje italijanskih komunistov

V raznih parlamentih se je pretekli teden začela razprava o atlantskem paktu. Pri tem sta prišli do izraza predvsem dve stvari: V samih Združenih državah Amerike, kjer so si pakt zamislili, je proti njemu precej močna opozicija v obeh ameriških strankah; v italijanskem parlamentu pa je diskusija še enkrat pokazala nacionalistični odnos komunistov in socialistov do tržaškega vprašanja, saj so komunisti in socialisti očitali vladi, da atlantski pakt zavira revizijo mirovne pogodbe in torej priključitev Tržaškega ozemlja k Italiji. Pri tem pa ne gre samo za taktiko, da

se čim bolj deskreditira atlantski pakt, temveč gre za stalne smernice teh dveh strank glede tržaškega vprašanja.

V ameriškem senatu se že dolgo vleče razpravljanje o ratifikaciji atlantskega pakta. Pravijo, da ga bodo baje ratificirali danes. Med glavnimi nasprotniki atlantskega pakta je senator Taft. Ta je zahteval od Dullesa, ki je zagovarjal atlantski pakt, naj glasuje za dodatek paktu, v katerem bo poudarjeno, da se ZDA z ratifikacijo pakta ne obvezujejo pošiljati orožja državam, ki so pakt podpisale. Dulles je seveda ta poziv odklonil.

rovno pogodbo, pristopiti k Marshallovemu planu, sedaj pa hoče biti med prvimi, ki bodo ratificirali atlantski pakt, ne da bi se prej o tem pogajala in se vprašala, kakšna usoda čaka pri tem Italijo.

Pajetta je očital vladi, da se je vprašanje italijanskih kolonij po podpisu atlantskega pakta poslabšalo. Nato je omenil Pajetta drugo temeljno vprašanje, ki bi moralo vladi svetovati, naj se ne odpove svojim diplomatskim možnostim, to je vprašanje Trsta. Ko se vprašuje, kakšne pozitivne posledice je v tej točki prinesel podpis pakta po Italiji, odgovarja Pajetta, da ni

bilo nikake pozitivne posledice. Potem žalostno ugotavlja, da je bila tristranska obljuba z dne 20. marca 1948. o vrnitvi Trsta Italiji samo volivna propaganda, s katero je Bidault pomagal italijanski vladi. Dejal je: «Toda prav tisti velikodušni prijatelji, ki nam obljubljajo vrnitev Trsta, so tisti, ki ne le zanikajo vsako možnost vrnitve Trsta k Italiji, temveč celo ovirajo, da bi Trst pripadal Tržačanom. Vprašanje Trsta je odprto in s sprejetjem atlantskega pakta se ne pomaga njegovi ugodni rešitvi».

S podobnimi argumenti le z drugega stališča je tudi fašist Almirante zahteval ugoditev ratifikacije.

V soboto so med diskusijo o atlantskem paktu pripeljali v parlament s kamionom mnogo zavojev, ki so vsebovali 7 milijonov podpisov za mir. En zavoj podpisov so izročili glavnemu tajniku parlamenta.

Komunistični poslanec Berti je v diskusiji poudaril, da je Marshallov plan v krizi. Če se misli na vezi med tem planom in atlantskim paktom, je treba sklepati, da je kriza v obeh. Komunistični poslanec Montagnana je med drugimi poraznimi posledicami italijanske zunanje politike tudi omenil, da je cona B anektirana po Titu ter s tem pokazal, da se v tem pogledu prav nič ne razlikuje od reakcionarjev.

V debati o atlantskem paktu je pa najbolj jasno od vseh, kako gleda levica na vprašanje Trsta, govoril socialist Nenni. Našel je najprej deset točk, zakaj je socialistična stranka nasprotna atlantskemu paktu. Kot deseto točko je navedel, da pristopitev k paktu ne olajšuje temveč celo ovira revizijo mirovne pogodbe. Vprašal je predsednika vlade De Gasperi, kaj pomenijo besede, ki jih je izrekel v Trstu je dejal, da je v zadnjem času pridobila samo Jugoslavija, kajti zamenjava dinarja daleč prekaša zgolj valutarni pomen. Na očitke poslanca Bettiola, da je glede Trsta zastopal politiko imenovanja guvernerja, to je tuja za Tržaško ozemlje, pa je Nenni odgovoril: «Ce imenovanje guvernerja pomeni imenovanje tujca, pomeni hkrati italijansko tržaško ustavodajno skupščino, ki bi rešila vprašanje ozemlja, ki je italijansko in ki se mora vrniti Italiji v italijanskem smislu».

To je torej ona boljša rešitev tržaškega vprašanja, ki jo zagovarja v Trstu Vidali!

***

Protestna nota Sovjetske zveze

Sovjetska vlada je poslala rimski vladi protestno noto, v kateri pravi, da Italija s pristajanjem na atlantski pakt krši določbe mirovne pogodbe. V mirovni pogodbi je namreč zapisano, da bo ta pogodba osnova za prijateljske odnose med Italijo in drugimi državami podpisnicami mirovne pogodbe. S podpisom te pogodbe se je Italija obvezala, da se bo vzdržala katerega koli dejanja, naperjenega proti drugim državam podpisnicam, in se je torej obvezala, da se ne bo pridružila nobenemu zavezništvu ali drugim organizacijam, ki imajo napadalne namene. S pristopom k atlantskemu paktu je pristopila Italija k vojaškemu bloku napadalnega značaja, naperjenemu proti Sovjetski zvezi in državam ljudske demokracije. Ta napadalni značaj potrjujejo razne obsežne vojaške priprave.

Teh priprav se udeležuje tudi Italija, kar potrjuje tudi nota italijanske vlade vladi ZDA z dne 6. aprila t. l., v kateri italijanska vlada zahteva zvišanje italijanskih vojaških sil in vojne proizvodnje. Ti dejanje italijanske vlade krši klavzule mirovne pogodbe o omejitvi italijanskih vojaških sil, kakor določajo člen 46. in drugi členi mirovne pogodbe. 9. oktobra 1948. je vojni minister Pacciardi izjavil, da so italijanske vojaške sile v skladu z določbami mirovne pogodbe, kar pomeni, da nove zahteve po zvišanju teh sil presegajo meje, ki jih določa mirovna pogodba. Sovjetska vlada opozarja italijansko vlado na odgovornost, ki jo sprejema s kršenjem mirovne pogodbe.

Odmevi zamenjave jugolir

V zvezi z zamenjavo jugolir v dinarje so tržaški in italijanski kominformisti nadaljevali svoje kričanje o «baratto infame», svetovni tisk je prinašal nove komentarje, diplomati pa so se bavili s poživljanjem not in dajali nove izjave.

Na tiskovni konferenci je ameriški zunanji minister Acheson na vprašanje nekega novinarja v zvezi z govorom maršala Tita v Pulju dejal: «Stališče ameriške vlade v zvezi s tržaškim vprašanjem ostaja enako stališču, izraženemu v tristranski notli z dne 20. marca 1948. Trst se mora vrniti Italiji.»

De Gasperi se je tudi skliceval na omenjeno izjavo in je dodal, da razvoj zunanje politike mnogokrat prinaša veliko presenečenja. Istega dne pa je tudi izjavil istrskemu poslancu Bartoleju naslednje: «Stališče naše vlade ostaja neizpremenjeno, to je takšno, kakršnega sem že označil v svojem govoru v Trstu, kjer sem dejal, da Italija zahteva vse Tržaško ozemlje in ne samo enega dela.»

Angleška in ameriška vlada pa sta poslali vladi FLRJ in OZN protestne note zaradi zamenjave jugolir, češ da zamenjava krši pogodbo z Italijo. Poluradni «Times», ki je najprej napisal, da bi bilo najbolj pametno prepustiti cono B Jugoslaviji, pa je kasneje napisal, da je predstavnik angleškega zunanjega ministra izjavil: «Velika Britanija stoji na stališču francosko-angleške-ameriške izjave od 20. marca 1948., na podlagi katere mora biti Tržaško ozemlje vrnjeno Italiji.»

Križarska vojna Cerkve in imperialistov ne bo z moderno inkvizicijo ustavila napredka

Borba med naprednimi in nazadnjaškimi silami se v svetu zaostruje. Nazadnjaške sile, ki jih v naši dobi predstavlja kapitalizem in imperializem, so na umiku. Zato ni nič čudnega, če jim je priskočila na pomoč najbolj nazadnjaška sila: Katoliška cerkev z Vatikanom na čelu, ki je v vsej zgodovini od četrtega stoletja dolgo zaščitnika in podpornika vladajočih sil. Saj je zanjo vsaka oblast od Boga, razen komunistične, seveda.

Ta Katoliška cerkev, ki ni našla niti besede obsodbe za nemška taborišča, za Hitlerjev in Mussolinijev fašizem, se je te dni zagnala proti najbolj naprednemu gibanju v svetu, proti nosilcu idej o socialni pravičnosti in najdoslednejšemu borcu za pravice delovnega ljudstva — komunizmu. Prečezvo za njen napad je dalo trenje med Cerkvijo in državo na Češkoslovaškem, kjer ne more vlada dopuščati protidržavnega delovanja visoke duhovščine in kjer se je veliko število vernikov, združenih v Katoliški akciji, uprlo uvajanju politike cerkve.

Sveti oficij, to je naslednik Svete inkvizicije, je izdal odlok o izobče-

nju iz Katoliške cerkve vseh onih katoličanov, ki so komunisti ali ki simpatizirajo za komunistične ideje. To so storili, ker sedaj ne morejo več, kakor v Srednjem veku, peči ljudi na grmadah. Izobčeni bodo vsi oni, ki so vpisani v komunističnih strankah, ali pa te stranke podpirajo. Dalje vsi oni, ki pišejo, širijo ali berejo knjige, revije časopise in letake, ki širijo komunistične nauke. Izobčijo se torej tudi, ki volijo za komuniste.

Cerkve hoče seveda prikazati, da nima ta ukrep nikakega političnega značaja, temveč da je čisto duhovne narave. Odlok Sv. oficija namreč pravi, da je komunizem materialističen in protikristjanski in da je torej neke vrste krivoverstva. Gre pa za nekaj povsem drugega. Vsem je znano, da se je Vatikan povezal s Trumanom v borbi proti naprednim silam. Vse lepe besede o duhovnosti, o obrambi človeške vesti so le krinka, za katero se skrivajo materialni interesi Cerkve. Ti čisti doktrinariji, ki se tako radi sklicujejo na etična načela, so največji materialisti v slabem pomenu besede. Cerkve se boji za svoje interese in noče pohoda naprednih sil. Kakor se je v vsej svoji zgodovini

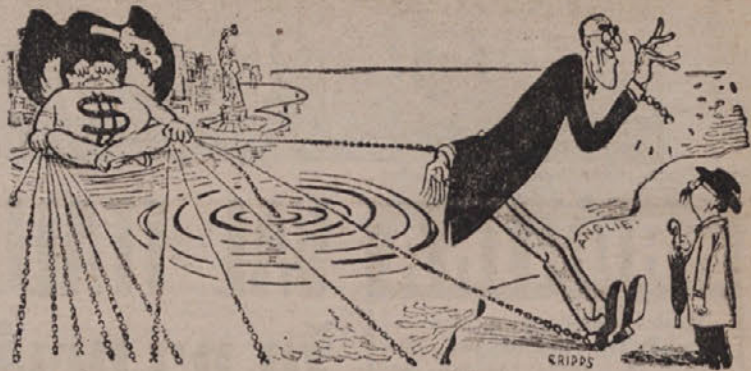
protivila napredku, tako se tudi sedaj. Komunizem odpravlja cerkvena veleposestva. V državah ljudske demokracije so nastali spori s Cerkvijo predvsem zato, ker je bila Cerkve prizadeta z agrarno reformo. V tem je bistvo. Cerkvi gre za oblast in njene privilegije in so ji duše njenih ovrče deveta briga. Pa si ti hinavci še upajo trditi, da ne gre za politiko temveč le za načela! Ni jim dovolj, da so maršalizirali politiko in gospodarstvo zapadnih držav, maršalizirati hočejo tudi vest katoličanov.

Toda igra se ne bo posrečila, preveč je prozorna in kaže, da gredo imperialisti in Cerkve z roko v roki. Vsa ta komedija o izobčenju je le ogorčila svetovno javno mnenje, to pa toliko bolj, ko se je Vatikanu pridružil celo protestant generaj Montgomey, ki je na nekem zborovanju v Haagu dejal, da je kot krščanski vojščak odločen sovražnik komunizma. Pri tem je najbrž pozabil, da je svojčas papež izobčil ustanovitelja protestantizma Lutra.

Ukrep Sv. oficija je zadel v prazno. Taki ukrepi niso nikoli ustavili zgodovine. Cerkve je zažgala Husa, Giordana Bruna, preganjala Galileja, Lutra, se upirala francoski revoluciji, zgodovina pa je šla svojo pot naprej. Vsa ta stvar ima pa tudi svojo komično plat. Stevilni italijanski katoliški novinarji so vprašali duhovščino za pojasnila, ali smejo po svoji poklicni dolžnosti brati jevičarske publikacije. Odgovorili so jim, naj se obrnejo na svoje spovednike!

Nenadna Crippsova bolezen posledica borbe med angleškim in ameriškim imperializmom

Prva žrtev borbe med dolarjem in šterlingom je postal ravno Cripps, ki se bo šel za šest tednov zdraviti v Švico. Angleški ministrski predsednik je namreč preteklo soboto dal tisku poročilo, da je dobil zakladni minister Cripps 6 mesecev dopusta. V političnih krogih je seveda nenadna Crippsova bolezen izzvala presenečenje in javno mnenje meni, da pomeni Crippsov dopust kapitulacijo Angležev pred Američani.

V Londonu so se namreč prepričali, da se je Cripps preveč upiral Zdrženim državam, od katerih je odvisno angleško gospodarsko in politično življenje. Cripps je z vso odločnostjo brenil šterling pred dolarjem in bi hotel kljub osebnemu posegu ameriškega ministra Snyderja razvednotiti šterlinga. Upiral se je tudi ameriški zahtevi, da se odpusti dvostranski način trgovanja, ki je škodil ameriškemu izvozu in je bil v prid Angležem. Cripps je tudi določil, da se zniža uvoz v Veliko Britanijo in v Commonwealth za 25 odst. Na zadnjem zasedanju med Crippsom, Snyderjem in kanadskim finančnim ministrom so tudi sklenili, da bodo o ureditvi gospodarskih in finančnih vprašanj anglosaških držav razpravljali na finančni konferenci v Washingtonu meseca septembra. Zato politični krogi menijo, da se je hotel Atlee odkrižati Crippsa, da se bo lahko takrat podredil svojim ameriškim gospodarjem.

Crippsa pa so odžagali tudi iz volivnih razlogov. Laboristi so se namreč bali, da bi omejitve, ki jih je hotel Cripps naložiti angleškemu ljudstvu, povzročile nezadovoljstvo in bi zato laboristična stranka izgubila mnogo glasov.

Vse te maneve je treba seveda v okviru v splošni politični položaj in v nasprotju, ki nastajajo v imperialističnem taboru. Pri tem moramo upoštevati, da hoče ameriški imperializem, ki se je med zadnjo vojno silno razbohotil, doseči svetovno nadvlado.

Po drugi strani pa ima angleški imperializem, čeprav je izšel iz vojne zelo ošibjen, v svojih rokah še veliko strateških točk, velika kolonialna tržišča in izvore surovin in skuša ohraniti te svoje položaje. Ameriški monopolisti pa nočejo več trpeti tega, zato je značilnost povojne dobe poostrena ofenziva ameriškega imperializma proti političnim, strateškim in gospodarskim položajem angleškega imperija. Nasprotja med obema imperializmoma niso prav nič omiljena spričo dejstva, da vodilni krogi v ZDA in Veliki Britaniji zasledujejo napadalno politiko in hočejo povzročiti izbruh nove vojne proti Sovjetski zvezi in državam ljudske demokracije.

Za časa druge svetovne vojne so se ZDA v zameno za pomoč Angliji polastile vseh angleških oporišč na atlantski obali ameriškega kontinenta z izgovorom, da vzamejo ta oporišča v najem za 99 let. Združene države so izkoristile gospodarske in finančne težkoče Anglije ter so jo dejansko izločile s trgov Južne Amerike. Hkrati so prodrli na vse trge angleškega imperija. Ameriški imperialisti so si podvrgli Karado, kjer so vložili za 5 milijard dolarjev investicij. Oni nadzirajo tudi Avstralijo, pritiskajo na Indijo ter prodirajo v južnovzhodno Azijo,

kjer odvijajo svoje angleške tekmece. Glavni strateški položaji v Tihem oceanu so tudi v ameriških rokah. Med angleškim in ameriškim imperializmom se bje ostra borba za petrolejska ležišča na Srednjem Vzhodu. Borba med ameriškim in angleškimi petrolejskimi družbami se prenaša v borbo med obema državama za doseg čim večjega političnega vpliva na te dežele in za nadzorstvo nad njih strateškimi oporišči. Borba za petrolej na Srednjem Vzhodu ima tudi velik pomen za vprašanje Sredozemlja. Mnoga desetletja so angleški imperialisti imeli Sredozemsko morje za svojo nujno potrebno morskot pot do petrolejskih vrelcev na Srednjem Vzhodu in do Indije. To morje je bilo zarje prava »hrbenica« in so se vedno borili za svoje neomejeno gospodarstvo na njem. Sedaj so to svojo prednost izgubili, kajti ameriški imperialisti imajo svoja oporišča v

Italiji in v bivših italijanskih kolonijah ter so se polastili tudi angleških oporišč v Grčiji.

Američani odstranjujejo Angleže iz Evrope, izkoriščajo v ta namen Marshallov plan, ki so ga predstavili angleškemu ljudstvu kot velokodušno pomoč ameriških dobrotnikov. S pomočjo Marshallovega plana si zagotavljajo Američani tržišča za svoje blago in zapirajo pot angleškemu proizvodom. Z njim so ameriški imperialisti tudi dejansko prepovedali Angležem razvijati svojo trgovino s Sovjetsko zvezo in z državami ljudske demokracije. Spričo naraščajoče krize je sedaj nujna poostreitev borbe za tržišča med ZDA in Anglijo.

Sodelovanje med imperialističnimi državami ne izključuje borbe med njimi. Združene države na eni strani sodelujejo z Anglijo v nemškem vprašanju, po drugi strani pa so se polastile nadzorstva nad Porurjem.

Borba med ZDA in Anglijo gre v korist ZDA. Zato mnogi primerjajo njih sodelovanje sodelovanju med jahačem in njegovim konjem. Angleški imperializem sprejema to sodelovanje, ker so angloameriški vodilni krogi združenj po svojem skupnem sovraštvu proti demokracijskim naprednim silam. Angleški imperializem mora podpirati ameriške monopole, ki so glavna opora svetovne reakcije.

Vojaki grške demokratične armade govore ponoči vojakom monarhofašistične vojske in se pri tem nikoli ne utrudijo. Potrežljivo jim razlagajo, da je potrebna politika sprave.

«Mi se ne bojujemo proti drugim Grkom», pravijo, «ampak samo proti hlapcem tujih imperialistov». S pomočjo zvočnikov potekajo z ene črte na drugo pravi razgovori. Celo pojejo drug drugemu zapovrstjo.

«Zapojte nam torej to pesem», prosijo nekega dne vojak z one strani. Je to zelo lepa revolucionarna pesem in demokratični borci zapojejo z velikim veseljem. «Pa še to!» zopet prosijo z nasprotne strani. Tudi ta je revolucionarna pesem. Včasih se zgodi, da pridejo na fronto drugi broci iz druge pokrajine, ki pesem slabo poznajo. Tedaj pa zapojejo isto pesem v zboru vojaki monarhofašistične vojske!

Neko noč so z nasprotne jarka zakričali: «Zakaj nam vendar ne prideta danes govorit Uranos in Olga?» Drugikrat so prišli godbeniki demokratične armade igrati v prvo bojno črto in videli smo »sovražnike«, kako so plesali.

1. maja ob 4. uri zjutraj je na neki točki fronte 700 m nad morjem na dnu prepada igrala skupina

NA GRŠKIH FRONTAH velja borba tujcem ne pa Grkom

Ljudskega gledališča imela s pomočjo zvočnika predstaviti: peli so in recitirali, na koncu na je govor, ki je proslavljal praznik delavcev. Tada je fišistični oficir z demokratične borce ter jim dejal, da so Albanci Jugoslovani in Bogari. Igralci so mirno odgovarjali, da so v demokratični armadi samo Grki, ki se bore za neodvisnost Grčije, nasprotno pa so monarhofašistično vojsko opremili in obožili ter jo vodijo Amerikanci. Zato se tudi bori za tujca. Nato so po zvočnikih povedali, da bo predstava kmalu nehala. «Ne, ne — so začeli vpiti v nasprotne strani — ne odpujte še, naš oficir je odšel, ni vedel, kaj naj bi vam odgovoril. Nadaljujte!» Onega dne ni počil s sovražne strani niti en strel.

Ko smo nekega jutra obiskali fronto na Gramosu, so nam vojaki dejali: «Predvčerajšnjim so menjali onstran vojake, ker so nam pred petimi dnevi izjavili, da so za spravno.» Najlepši dogodek pa nam je opazil podpolkovnik Zoidis. Ko se je preteklega avgusta demokratična vojska umaknila z Gramosa, so podpolkovniku Zoidisu dali nalogo, naj ostane na njem z 250 možmi in naj nadleguje z njimi sovražnika, pa naj bo to stalo še toliko izgub. Ko se je po sedmih mesecih demokratična vojska vrnila na Gramos, je število teh vojakov narastlo na 1000.

«Ujeti smo namreč mnogo vojakov», nam je pojasnil podpolkovnik. Dan pred božičem so ti vojaki zavzeli nek greben. Ko so vdrli na položaje, so našli tam pisma, ki so jih namenoma pustili »sovražni« vojaki. V pismih je bilo napisano: «Bratje, pazite! Morali smo položiti mine na ta in ta kraj, našli boste cigarete in kruh, ki smo ga pustili v teh in teh skrivališčih. Pri-

hodnji božič bomo praznovali skupaj.»

Res je, v atenski vojski so general in višji oficirji zagrizeni fašisti, to pa ne velja za vojake, ki so jih spravili pod orožje s silo. V roke nam je prišlo zapušno poročilo monarhofašističnega oficirja njegovemu predstojniku. To pismo je bilo zaplenjeno ob nekem napadu grške demokratične vojske. V njem je ta oficir našel »sumljiv« vojske iz njegove edince. Od 400 vojakov jih je bilo več kot polovica na rdeči listi. Govorili smo s štirimi ubežniki z otoka Makronisos. Na tem otoku je nad 20.000 vojakov, ki jih grozno mučijo samo zato, ker so demokratje. Videli smo na desetine ranjenih demokratičnih borcev. Skoraj vsi so ranjeni z razstrelki haubic in možnarjev ali pa so bili ranjeni pri bombardiranju. Zelo malo je ranjenih s puškinimi krogli. Pešci sovražne vojske namreč ne streljajo, ali pa streljajo v zrak!

Tudi ujetniki ne ostanejo dolgo v ujetništvu. Skrbijo zanje in jih hranijo kakor brate. Dajo jim na izbiro troje: ali se hočejo vrniti domov, ali delati v svobodni Grčiji, ali pa postati borci demokratične vojske. 80 odst. se izreče za borbo. Izkusnja je pokazala, da od teh novih borcev ne dezertira niti 1 odst.

Koliko je na nasprotni strani vojakov, ki samo čakajo priliko, da pribelijo čez črto. Najrajši se pustijo ujeti borkam. «Sestrice!» jih imenujejo. Med demokratičnimi borci imajo veliko vero v človeka. Nekoč je neka borka oborožena s panzerjem, uničila dve gnezdi strojniki. Za časa akcije je ustrelila sovražnega vojaka, ki je bežal, nato pa je hitro začela jokati: «Zal mi je. Bil je brat, ki bi lahko živel.»

Demokratična vojska ve, zakaj se bori, kajti njena stvar je pravična. Z grškim ljudstvom je ogromna fronta miru po vsem svetu in grška vojska je prežeta s prepričanjem, da bo zmagala. Nasprotno pa je monarhofašistična vojska v popolnem razsulu, ker nima nikake morale. Celo njeni letalci se boje protiletalskega ognja in viharjev v dolinah med grškimi gorami. Ves čas našega bivanja v Grčiji smo videli samo dve letali: bili sta izvidniški in sta leteli zelo visoko. Vojaki jih imenujejo »amlekarice«, ker prihajajo zjutraj. Po vsem tem je mnogo lažje razumeti, zakaj ne more 300.000 mož atenske vojske skupno s svojimi ameriški zaščitniki premagati 30.000 junakov rednih čet demokratične vojske. Vsakdo tudi razume, da se bo v borbi to sorazmerje sil hitro spreminjalo, kajti množično bratenje, ki smo ga opazili na Kitajskem, se bo ponovilo tudi v Grčiji.

Gospodarstvo Nemčije in Evropa

Nemčija, ki se je hotela na vse načine otresti reparacijskih obvez in je jemala celo inozemske kredite za obnovo celotne gospodarske in s tem tudi politične premoči nad sosednimi državami, je že po prvi svetovni vojni dokazovala, da svetovno gospodarstvo potrebuje za svoj razmah nemško gospodarstvo in da si Evropa ne bo nikoli opomogla, če tudi Nemčija ne obnovi svojega gospodarstva.

Po tej vojni je začela Nemčija zopet brenkati na iste strune. Toda tokrat ne gre tako lahko, ker imajo narodi v Nemčijo že dovolj izkušenj. Poleg tega pa se je Nemčija po tej vojni v teh svojih težnjah kaj kmalu kompromitirala, ker jih zagovarjajo isti mednarodni monopol, ki so pomagali nacistični Nemčiji in so bili krivi, da si je Nemčija z njihovo pomočjo lahko ustvarila svojo ogromno vojaško moč.

Kmalu po drugi svetovni vojni sta prišla Churchill s svojo «Panevropo» in Marshall z «Evropsko pomočjo» na isto idejo: pričela sta trditi, da je potrebno spraviti Nemčijo na noge, «da se s tem pomaga Evropi».

Zanimivo je pri tem, kako in na kakšen način hočejo Nemci speljati vodo na svoj mlh. Tako je pred kratkim objavil «Vierteljahreshefte für Wirtschaftsforschung» članek, v katerem statistično dokazuje, da je v letu 1928 odpadlo na evropsko produkcijo 33% vse svetovne produkcije (v vsej Evropi — izvzemši ZSSR — je prebivalo 18% vsega prebivalstva in to na 4% celotne površine sveta), na Veliko Britanijo 9%, Sovjetsko zvezo 5% in na ZDA 45%. Pri tem je odpadlo v letu 1937 na skupen uvoz hrane in surovin 43,5 milijard RM, od tega na Evropo 28 milijard RM, na Nemčijo 5 milijard. Z druge strani je pa Nemčija izvažala za 4,9 milijard gotovih izdelkov. Sam članek moremo razumeti takole: če ho-

čemo, da se bodo povrnila lepi stari časi, mora Nemčija zavzeti svoje staro mesto.

Brez dvoma ni evropsko gospodarstvo kot celota takšno, kakršno bi moralo biti. Gospodarsko-socialni svet, gospodarskim in socialnim vprašanim se pri Združenih narodih bavi z njo je kljub številnim nasprotjem ustanovil 29. marca 1947 Evropsko gospodarsko komisijo z nalogo, da eda je pobude za sodelovanje pri nabavi, da usmerja gospodarsko obnovo Evrope tako, da se bo njeno gospodarstvo dvignilo itd. Tajništvo te komisije, ki ji predseduje znani švedski gospodarstvenik prof. G. Myrdal, je takoj izdelalo poročilo o gospodarskem položaju v Evropi in z njim dokazalo, da je večina evropskih držav dosegla leta 1947 (dve leti po vojni) mnogo višjo stopnjo proizvodnje kot v letu 1920 (dve leti po prvi svetovni vojni), da je Evropa kot celota dosegla v proizvodnji dvig. Nemčija pa padec, tako da je bil indeks evropske proizvodnje v letu 1947 enak 100 (100-leto 1938), v Nemčijo vred pa samo 83.

To poročilo je v glavnem veljalo za obdobje povojnega pomanjkanja v Evropi. Med tem se je Zapad izjavil, da je zelo zaskrbljen zaradi tega, da so se pričeli nekateri njegovi izdelki nabirati po skladiščih, ko ni bilo kupcev. Kako je prišlo do tega? Po poročilih je bil v letu 1948 indeks industrijske proizvodnje v Evropi (brez ZSSR) z Bicono vred 96, brez nje pa 115. V Biconi (katera predstavlja Nemčijo) se je dvignil indeks v letu 1948 od 34 na 51. To je seveda privedlo do velikanske komplikacije v zapadnoevropskem gospodarstvu. Povojno zmanjšanje proizvodnje železa v Nemčiji je bilo nadoknadeno s proizvodnjo drugih držav (samo za 2/3 sta zvišali že Anglija in Belgija). Znižanje proizvodnje nemške tekstilne industrije za eno šestino so do polovice krile druge evropske države. Oživljeni nemški izvoz v letu 1948 pomenj z eno besedo tudi ogromne težave na Zapadu. Zaradi povojnega stanja v Nemčiji se je istočasno na Zapadu, (največ v Angliji) dvignil izvoz skupno za 55% v prekomorske dežele. Dvig angleškega izvoza v kolonialne dežele od leta 1938-1948 je rasel sorazmerno s tem, kakor je izvoz v te dežele iz Nemčije padal.

Zanimivo je pri tem, da sta Churchill in Marshall zato odklanjala, da bi Nemčija plačevala reparacije in tako z njimi za dalj časa zaposlila svojo industrijo. Reparacije so bile v glavnem namenjene za Vzhod, veliko bi jih dobila ZSSR. To njima ni bilo pogodu. Nemško gospodarstvo je trpelo že zaradi prejšnjih ovir. Novi ukrepi so pripeljali nemško industrijo na isto pot kot po prvi svetovni vojni samo s to razliko, da so posledice, ki iz tega izhajajo, vidne že v štirih letih po vojni.

Danes so značilna za Nemčijo (za padni del) naslednja dejstva: Polna gospodarska odvisnost od ZDA, izvoz na trge, ki so že zasedeni in zapora trgovine z Vzhodom. Malone vse žito pride v Bicono iz ZDA; ZDA so uvozile tudi za 75 milijonov dolarjev sadja in orehov. Ker

so si ustvarile ZDA na tem ozemlju monopol, je jasno, da ne puste na trg nobenega konkurenta in ne dovoljujejo uvoza od drugod. Če bi se Bicono brez tega »avaruha«, ki ga predstavljajo ZDA, povežala z drugimi državami Zahoda, bi lahko izvažala premož in stroje in tako bi si te države lahko prihranile znatne dolarske deficite, prav tako pa bi dobila v teh državah tudi priliko, da tam marsikaj kupi. Svicarji se na primer pritožujejo nad Amerikanci, da jim ne dovolijo izvažati v Bicono izdelkov, ki so jih vedno tja prodajali.

Kar se tiče trgovine z Vzhodom, ki ni maršalizirana, pravijo, da bi morali biti z njim obnovljeni tradicionalni trgovski stiki, to je da mu Zapad in z njim tudi Zapadna Nemčija daje industrijske izdelke in kupuje od njega poljske pridelke in surovine. Vendar pa, kar so do danes storili v tej smeri, nima nobene praktične vrednosti in se zato izvoz nemških izdelkov usmerja na zapadni del Evrope, kjer je tega že dovolj in kar je že prineslo kritičen položaj.

Celoten promet z inozemstvom kontrira v Biconi angloameriška JEIA, katera hoče od tam izvažati surovine, namesto gotovih izdelkov, dovažata pa po drugi strani po Marshallovem načrtu stvari, ki bi jih tam lahko samo izdelali. Trgovina z Vzhodom je zastala popolnoma, ker Američanom ni na tem, da bi se Vzhod industrializiral.

Kakor vidimo, je današnje stanje v Nemčiji v veliki večini vplivalo na današnje gospodarsko krizo na Zapadu. (Celotna Evropa je v letu 1947 bila udeležena pri svetovni industrijski proizvodnji z 22%). Usmeritev nemškega izvoza na Zapad, Marshallov načrt, trgovina preko JEIA itd. vse to je ustvarilo položaj, kateremu smo pričeli v teh dneh,

KRONIKA

Sodišče je pustilo načasno svobodo Fulvijo Zanetti por. Mustacchi in njenega ljubimca ing. Pollaka. Kasneje so izpustili tudi inšpektorja Grlica. Vsi trije so zapleteni v znani škandalu pravstvene policije.

V petek zjutraj so začele anglo-ameriške okupacijske oblasti vračati vse potnike, ki so hoteli preoračiti mejo med FLRJ in cono A Tržaškega ozemlja na običajnih prehodih. Ko so vprašali oblasti, niso znale te nič povedati. Kasneje so na bloku povedali, da lahko potujejo v Jugoslavijo le osebe, ki imajo fam nujne opravke, zlasti šoferje. V ponedeljek popoldne so na bloku pri Fernetičih izjavili, da je potreben za prehod meje potni list republike Italije, isti dan zvečer pa je poveljnič bloka izjavil dopisniku »Priporškega dnevnika«, da lahko prekorači mejo vsakdo, ki ima izkaznico tržaške občine. Pri vsem tem človek več ne ve, komu se je zmešalo.

Pred kratkim je kmetijski inšpektorat pri VU nabavil za kmetijstvo naše cone tri traktorje, ki so jih preizkusili na občinskem posestvu v Zavljah.

Sodišče je obsodilo na 2 leti in 2 meseca ječe ter na plačilo 14.000 lir globe policijskega narednika Sergio Pettarina, ki je kradel denar iz blagajne v baru policijske postaje v Miljah, kjer je služboval.

V Miljah in Padričah sta bili skupščini upokojevcev.

V vojaškem taborišču na Proseku se je ustrelil v čelo 19-letni angleški vojak in bil takoj mrtev.

Proces proti Jaksetiču so preložili na danes zjutraj.

Stavbeni delavci zahtevajo povznesenje svojih mezd in groze s stavko, če ne bodo ugodili njihovim zahtevam.

31. julija poteče skrajni rok za vlaganje prošelj za nove osebne izkaznice.

«Lavoratore» je zanikal vest, da bo prenehal izhajati. Dan nato je že napisal, da so zaprosili za tržaško stran glasilo KPI «Unitas», hkrati pa je napisal, da nima nobenih dolgov. Zopet dan pozneje je zapisal, da imajo na mesec 3.100.000 lir pasive, to je od januarja 18.600.000 lir. V sredo pa je napisal, da bodo zgradili tiskarno v pričakovanju, da jim sodišče prizna lastninsko pravico v ulici Montecchi. Ne vemo, ali se jim je zmešalo zaradi poletne vročine. Na vsak način tako sramotnega varanja delavskih množic še nismo nikdar videli. To naj bi bil torej pravi komunist in internacionalizem!

V ponedeljek je praznoval 50 letnico svojega življenja Miro Presl, odločen bорец za naše nacionalne in socialne pravice.

Z lambretto sta treščila v angleški tovorni avto 18-letni Kompare Silvij in 19-letni Čok Jordan. Kompare je bil pri tem ranjen.

74-letna Gisella Dalmine in njena 37-letna hči Nerina sta skupno z Degrassijem Emilom v Miljah čili stili stanovanje, ki jima je bilo dodeljeno. Pri tem je Degrassi hotel odnesti star zabojček, ki je eksplodiral, ker je bila v njem ročna bomba. Vsi trije so bili ranjeni in so jih morali odpeljati v bolnico.

31. maja je bilo v Trstu 276.973 prebivalcev, od katerih je bilo 273.749 pristojnih. Maja se je poročilo 231 parov, rodilo se je 254 otrok, umrla je 201 oseba, priselilo pa se jih je 255. Tržačani so pojedli 572.809 kg mesa in 132.945 kg rib. Največ je šlo sardel in sardonov, ki so najbolj poceni.

Na plenarni skupščini kovinarskih delavcev v ul. Conti so v ponedeljek kovinarji razpravljali o položaju, ki je nastal po prostostni stavki.

V bolnici je umrl 40 letni težak Ivan Borina iz ul. San Giorgio, ki je v terek padel s krova ladje »Nazario Sauro« v skladišče in si razbil lobanjo. V pristanišču pa je padel z 8 metrov visokega odra Avgust Verginella iz Sv. Križa.

VAL ITALIJANSKEGA ŠOVINIZMA
že na prvi seji občinskega sveta

V posvetovalnici mestne hiše, ki je bila popolnoma prenovljena, so imeli svojo prvo sejo novoizvoljeni člani občinskega sveta. Na desni strani so zasedli mesta demokristjani, člani stli, republikanci in socialisti. Pri Blocca, neofašisti in liberalci. Na levi strani pa komunisti, indpendenti. Srednji mizi je bil med ostalimi tudi predstavnik Slovensko-italijanske fronte dr. Dekleva. Mizo v ozadju so zasedli novinarji, galerija pa je bila polna poslušalcev, ki so večkrat motili potek seje z medklici in opazkami, ki so bile dokaj daleč od demokratičnosti in strpnosti.

Glavni tajnik občine je otvoril sejo ter poimensko ugotovil prisotnost novih mestnih svetovalcev. Za predsednika prve seje je predlagal ing. Bartolija kot predstavnika demokristjanske liste, ki ima večino.

Takoj po otvoritvi seje je predlagal Juraga, svetovalec izvoljen na listi komunistov, da se, preden se preide na dnevni red, imenuje prevajalec in stenograf za slovenski jezik, da bo s tem olajšano delo svetovalcem slovenske narodnosti. Predlog vidaljevca Jurage je sprožil bitko za dvojezičnost, v kateri so mestni svetovalci, kot n.p.r. Furlani, dali izjave čes da »ne priznajo dvojezičnosti v občini, kjer je ni nikoli bilo.« Drugi so zopet frazarili o dvojezičnosti in celo vidaljevca Košuta se je zanjo potegnil — v italijanskem jeziku. Ko je dobil besedo dr. Dekleva in dejal: »Gospodje občinski svetovalci! V zvezi s predlogom...« je nastalo v dvorani pravo huronsko vpitje. Ne le na galeriji, temveč tudi gospodje šovinistični svetovalci so, ko so zaslišali slovensko besedo, dali duška svojemu ogorčenju, tako da tov. Dekleva ni mogel nadaljevati svojega govora, ter ni mogel prečitati izjavo, ki jo prinašamo na tem mestu:

Današnjemu dogodku dajejo posebno obeležje dve dejstvu, namreč:

1) da se sestaja občinski svet prvič, odkar je mesto Trst postalo glavno mesto nastale državne tvorbe, čeprav usui generis, ki je sicer majhna po teritoriju in številu prebivalstva, toda pomembna po svoji legi, gospodarski moči, funkciji in križanju interesov; in

Čitajte
in
širite

LJUDSKI
TEDNIK

2) da se nadomešča z današnjim dnevno upravo, ki je bila skozi desetletja imenovana od zgoraj.

Ceravno pomeni to le skromen začetek demokratizacije občinske uprave, se s tem ne moremo zadovoljiti, ker zadnje volitve niso pravi izraz volje tržaških občanov. Za dosego v naprej določenega volivnega učinka so se odgovorni činitelji poslužili vseh sredstev. Te okolnosti ne bi smeli prezreti občinski svet, ko bo odločal o življenjskih vprašanjih občanov in o usodi samega mesta.

Upoštevač ta dejstva se bom kot zastopnik Slovensko-italijanske ljudske fronte boril tudi s tega mesta proti poskusom, pa naj bi prišli od katere koli strani, da bi se izkoristil ta organ v take namene, ki so v nasprotju s črno in duhom mirovne pogodbe z Italijo. Smatram, da na eni strani neodvisnost STO-ja, ki je nastalo kot posledica odnosa med seboj se borečih sil, vendarle važna pridobitev slovenskih in italijanskih demokratičnih množic Trsta, ki so se poizkuševale borile ramo ob ramo proti fašizmu in nacizmu, a na drugi strani jamstvo za splošen napredek tukaj živečega prebivalstva.

Zaradi tega bi morala biti nologa

občinskega sveta ta, da zahteva tudi s tega mesta z vsem poudarkom takojšnjo uveljavitev političnih in gospodarskih določb mirovne pogodbe z Italijo, da tako postavi temeljni kamen in litični in kulturni napredek tržaških občanov, ustvari potreben most tedpredpogoj za gospodarski, socialni, ponega sodelovanja z našima sosednjima državama in pade na tej občutljivi točki važen vzrok novih vojnih zapletiljavev.

Občinski svet čakajo težke naloge finančnega in gospodarskega značaja. Kopicca je problemov, na katerih rešiti, vi so življenjsko zainteresirane delavske množice mesta in dežele. Med neresene probleme pa spadajo tudi že ukoreninjene krivice proti slovenskemu življu, kateremu bo treba dati v pospešenem tempu to, kar mu gre

Zopet pet antifašistov
na zatožni klopi

Pred tržaškim sodiščem se zopet zagovarja skupina antifašistov, ki jih obtožujejo običajnega »sequestro di persona«. To pot gre za pet gasilcev odseka pri Rotonda del Boschetto. Na zatožni klopi so: Albin Chersovani, Ivan Valli, Edward Vatta, Avgust Zennaro in Jordan Santi. Poleg »sequestrati« jim očitajo tudi, da so vdrli v zasebno stanovanje, Vatto in Zennara pa obtožujejo po vrhu, da sta bila tudi mandanta ostalih treh. Vsi obtoženci so bili prve dni maja člani 7. čete, II. bataljona, II. sektorja. Ta sedma četa je bila gasilski oddelek pri Rotondi, ki ga je mobilizirala jugoslovanska vojaška oblast, in so torej obtoženci izvrševali le njena povelja.

2. maja so iz neke hiše v u Pindemonte streljali na skupino partizanov. Gasilci so dobili od višjega poveljstva ukaz, naj omenjeno hišo pregledajo. V stanovanju nekega Carpija so našli samokres. Ob tej priliki so v stanovanju aretirali nekega Josipa Imperata, področnika v republikanski vojni mornarici in mornarja Rosarija Malozzija. Tega so po dveh dneh izpustili, Imperato pa se ni več vrnil.

Gasilci so bili reden vojaški oddelek in so se borili tudi proti Nemcem, zato je jasno, da se sploh ne bi bil smel proti njim začet noben sodni postopek. Toka antifašiste je treba preganjati, kar kažejo drugi številni procesi. V ta namen je zasebna stranka povabila iz Rima odvetnika Ambrosinija, člana MSI in zagovornika Matteotijevih morilcev. Ta zanešenjak je zahteval, da se proces odgodi, češ da je treba obtožence obtožiti tudi premišljenega umora, ker se ni Imperato vrnil. V slogu osvoje fašistične miselnosti in v spominu na stare zlate čase fašističnega izrednega sodišča je ta Ambrosini celo zahteval, da se gasilci obtožijo tudi organizacije oboroženih band, ali vsaj zveze za izvrševanje zločinov! Tem zahtevam se je pridružil tudi drugi zastopnik civilne stranke odv. Montico. Branilci obtoženec, zlasti pa odvetnik Zennaro, so se temu odločno uprli. Odvetnik Ambrosini je tudi na ostuden način žalil partizane in oporekal zakonitost jugoslovanskim zasedbenim četam, ki jih ne bi bil smel nihče ubogati. Poleg tega je zahteval, da se temu procesu priložijo tudi dokumenti iz procesa proti nekemu Peganu, ki je bil svojčas obojen na dosmrtno ječo, ker je ubil Imperatovega zeta Carpija, ter dejal, da sta ta dva procesa med seboj povezana.

Spričo predznosti odvetnika Ambrosinija je prišlo med njim in odvetnikom Zennarom večkrat do prerakanja.

Sodišče ni ugodilo odvetnikovi

po vseh človeških zakonih in se zlasti po določbah mirovne pogodbe z Italijo, ki uzakonjuje enakopravnost slovenskega življa z italijanskim in uvedbo dvojezičnosti v ustnem in pisnem uradovanju.

To so osnovne predpostavke za normalizacijo prilik, za napredek in gospodarsko obnovo ter za mirno sožitje tu živečih narodov. Vsi napori za rešitev vseh perečih problemov v omejenem duhu, bodo imeli vso oporo Slovensko-italijanske ljudske fronte.

Vsi Slovenci, izvoljeni na Vidaljevih listi ter dr. Agneletto, zastopnik »edine slovenske narodne liste« se niso upali spregovoriti v svoji materinščini, kaj šele, da bi podprli zastopnika Slovensko-italijanske ljudske stranke, ko so mu italijanski šovinisti z vpitjem prepredili, da bi

zahtevi, da se proces odgodi. Nato je sledilo zasliševanje obtožencev in prič, ki niso povedali nič posebnega, kar ne bi bilo že v obtožnici. Poudarili so, da so le izvrševali ukaze. Med pričami je bil najbolj gostobeseden stari znanec in obtoževalec antifašistov inšpektor De Giorgi, ki že toliko časa brska kot nek mrhovinar po fojbah in ki je že za časa fašizma jemal antifašistom na kvesturi prstne odtise. Govoril je o mnogih stvareh, ki nimajo prav nič skupnega s to razpravo, in se trkal na prsi za svoje zasluge v iskanju fojbe. Zato je prišlo med njim in odvetnikom Zennarom do več besednih spopadov in De Giorgi je ves nervozen zakričal na Zennara: »Vi me imate vedno na piki!«

Na koncu prve razprave je odvetnik Ambrosini vzkljnil: »Nisem fašist, sem le fašističnih nazorov, oziroma fašist - socialist.« Mnogi ljudje so se zato vprašali, ali se ni morda temu rimskemu odvetniku zmešalo.

ZMAGOVITA POT SLOVENSKE

SNG je zaključilo svojo četrto sezono. Gledališki kritiki so izrekli svojo sodbo o predstavah. Potrebno pa je, da z bežnim pogledom na razmere, v katerih je delalo SNG v pretekli sezoni, ugotovimo, da so uspehi SNG resnična zmaga slovenske gledališke umetnosti, slovenske kulture nad sovražniki vseh vrst in odtenkov in nad izdajstvom »zaščitnikov« slovenske kulture.

Vse dosedanje sezone našega gledališča so se razvijale v neugodnih prilikah. Borba za lastno hišo, borba za dostojen oder v mestu se vleče kakor rdeča nit skozi vse sezone. Toda v prejšnjih sezonah je SNG našlo gostoljubno streho vsaj na manjših odrih v mestu (Pristaniški dom), v predmestjih (Sv. Ivan) in drugod. V pretekli sezoni pa so se okupacijski vojaški upravi in tržaški reakciji z mladeniči z Acquedotta pridružili še novi sovražniki naše gledališke umetnosti, novi sovražniki, ki so vihete zastavo internacionalizma in celo »zaščite« slovenske kulture, navalili na SNG z istimi metodami kot drhal z Acquedotta. Najprej so ovirali predstave s tem, da so napadali prav na skvadrastičen način posamezne obiskovalce, češ da so trockisti, izdajalci in ne vem še kaj. Prisyvali so si pravico, da bodo oni odločili, kdo sme k predstavam SNG in kdo ne. To je bil prvi korak, ki pa ni vodil do zelenega uspeha.

Zato je bilo treba proglasiti SNG za babičevsko in pričela se je ofenziva direktno na gledališče. Ugodnejše prilike niso mogli dobiti razni fašisti in

govoril v slovenskem jeziku.

Liberalci Forti je stavil predlog, po katerem naj svetovalci glasujejo za »nepristojnost občinskega sveta glede odločanja o dvojezičnosti«. Za Fortijev predlog je glasovalo 39 svetovalcev, proti 20.

Nato je občinski svet prešel na ove, rovljenje mandatov ter overovil vse razen mandata fašistke Ide de Vecchi, na kar se je bivša tajnica ženskega fašja v Trstu razburila, češ da je zato tu, ker jo je »ljudstvo poklicalo«. Občinski svet je sklenil, da bo ugotovil, ali Ida de Vecchi lahko ostane občinska svetovalka.

Nato so bile volitve župana. 33 glasov je dobil nosilec demokristjanske liste pri volitvah ing. Bartoli, 13 vidaljevca Pogassi, 3 indpendentist Varni, sedem volivnic je bilo praznih. Da so demokristjani dosegli absolutno večino, so morali oddati zanje svoje glasove socialisti, republikanci in liberalci, ki imajo skupaj 8 glasov. Novi župan bo prevzel svoje poslanstvo takoj po prisegi, ki jo bo položil pred predsednikom cone.

V dvanajstčlanski ožji občinski odbor je bilo izvoljenih 6 demokristjanov, 3 socialisti, 2 člana italijanske republikanske stranke in 1 član italijanske liberalne stranke, vsi s 33 glasovi.

Občinski svet je zaključil svojo prvo sejo. Novi župan je slovesno obljubil, da bodo on in svetovalci izpolnjevali dolžnosti, ki jim jih nalaga nov položaj in da se bodo pokazali vredni zaupanja, katerega meščani polagajo vanje.

Kako bodo svetovalci, posebej se ožji odbor izpolnjevali svoje dolžnosti v zadovoljstvo meščanov, nam prva seja ne more dati jasne slike. Jasno pa nam je že po prvem zasedanju, da mirovne pogodbe, posebej se glede nas Slovencev, mestni svetovalci z malimi izjemami ne bodo branili ter da bo mestni svet čeprav »politični forum«, branil italijanstvo Trsta pred drugimi svojimi dolžnostmi.

NOV ŽUPAN
in odbor v Miljah

V Miljah je bila seja občinskega sveta v nedeljo popoldne. Seje se je od 30 svetnikov udeležilo 27. Za župana so izvolili kominformista Giordana Pacco, v odbor so tudi izvolili same kominformiste. Izvoljeni so bili: Carlo Prodan, Pietro Micon, Rainero Bertocchi in Gastone Millo; za namestnike pa Ottavio Argenti in Natalia Zilli, vsi sami Italijani.

»internationalisti«, ki so se vrnili v demokratične ljudske organizacije in so pod ugodnim vidaljevsko-kominformističnim podnebjem prišli do veljave, da jim ni bilo treba več zatajevati svoje »bratstvo« izraženo s »es'ciavi, ande a Lubiana«. Ti so dobili pomoč klavnih figur kot so Bl. dovec, Grbčeva, Gombač, Gerlane in drugi, ki so osemljeni kot »zaščitniki« pomagali uničevati slovensko kulturo. Ti »briltni« ljudje niso zahtevali od svojih šovinističnih naredbodajalcev, naj vprašajo po politični legitimaciji tudi vse neštete artiste in pevce, ki so se producirali po tržaških gledališčih in so bili vedno pripravljivi vključiti svojo umetnost v iredentistične, kričave, včasih solzave manifestacije za »madrepatrio«. Italijanski umetnik ni dolžan, da se izjavi za kominform in tudi ga nihče ne vpraša, kakšno umetnost prinaša v Trst. Vidalji in njegovim ne pride niti na kraj misli, da bi dvignili svoj glas proti buržoazni — malomeščanski dekadentni umetnosti, ki se za zelo drag denar ponuja Tržačanom. »Zaščitnikom napredne kulture« pa ne pride na misel, da bi preučili ali ni morda repertoar SNG tako napreden, socialen in sodoben, da več ne bi mogel niti biti. Ne, oni se v imenu kominformizma in internacionalizma pustijo speljati v protikulturo, protislovensko kampanjo proti slovenskemu gledališču. Tako izrinejo SNG iz »Pristaniškega doma«, iz svetovnjanskega »Ljudskega doma« in iz Rocola. Tudi Malajan na Opčinah je izgubil SNG in slovensko kulturo sploh

VIII. REDNO ZASEDANJE OKROŽNE LJUDSKE SKUPŠČINE ZA ISTRSKO OKROŽJE

Velik dvig gospodarstva v zadnjem letu

Okrožna ljudska skupščina za istrsko okrožje je imela v nedeljo in ponedeljek svoje VIII. redno zasedanje. Zbrane delegate je pozdravil polkovnik Lenac, poveljnik JA za cono B Tržaškega ozemlja in želel skupščini plodno delo v korist demokratičnega prebivalstva je cone.

Gospodarstvo cone B se je v zadnjem letu začelo naglo dvigati, kar dokazuje velika gradbena delavnost in zunanja ter notranja trgovina. Finančna sredstva, ki so bila razpoložljiva v coni B, niso zadostovala. Italijanska vlada ni hotela izpolniti svojih obveznosti, ki jih ima do cone B, t. j., da preskrbi denarna sredstva. Ker sta italijanska vlada in angloameriška vojna uprava cono A de facto priključili Italiji, cona B in imela drugega izhoda, kot da zaprosi vlado FLRJ za posojilo, kar je ta odobrila v znesku od 500 milijonov dinarjev. Tisti, ki so kršili mirovno pogodbo od podpisa pa vse do danes, so dvignili največji krik, češ da so v coni B kršili pogodbo že z uvedbo jugolir, čeprav vedo, da je jugolira pričela krožiti oktobra 1945, medtem ko je mirovna pogodba stopila v veljavo šele dve leti kasneje.

Prav pri tem novem aktu jugoslovanske vlade je ljudstvo dokončno spoznalo, da nima od nikogar drugega pričakovati pomoči razen od socialistične Jugoslavije.

S pravilno organizacijo vseh sil pa bo ljudstvo v coni B napravilo še več kot do sedaj.

Polkovnik Lenac je zaključil svoj govor z vzklikom socialistični Jugoslaviji, ki ob vsaki priliki nesebično pomaga prebivalstvu cone B.

Po pozdravu polkovnika Lenaca so sledila poročila, iz katerih posnemamo:

Predvidenih izdatkov za prvo polletje letošnjega leta je bilo 605.004.404 lir, izdanih pa je bilo 423.801.406,80 lir. Skupni dohodki v prvem polletju znašajo 435 milijonov 842.336,98 lir. Torej znaša presežek lastnih dohodkov nad doseženimi izdatki do konca junija 1949. leta 12.040.960,18 jugolir.

Za izboljšanje kmetijstva je bilo v coni B veliko narejenega. V Cegli pri Novem gradu je bila povečana površina matičnjaka. V Koprju in Umagu gradijo 2 veliki modernni vinski kleti. Ustanovljena je bila antiperonosporična postaja pri

kmetijski šoli z opazovalnicami v Koprju, Bujah in v Novigradu. Kmetje so dobili različna semena ter različna škropila, poleg tega pa so po radju in s predavanji seznanjali kmetovalce in vinogradnike s pravilno nego rastlin.

Tudi v živinoreji so bili doseženi dobri uspehi. Za 30 odst. je naraslo število goveje živine, tako da je zdaj mleka za domače potrebe dovolj, 40 hl dnevno ga še izvažajo. Potrebo po prašičih so krili v letošnjem letu z domačo produkcijo. V coni B so uvozili 50 milijonov sadik iglavcev, na Rižani pa so uredili drevnico.

V coni B so bile ustanovljene

Najmočnejša industrija v coni B je konzervna. Od lanskega poletja do sedaj je povečala produkcijo od 237.955 kg na 506.345 kg ribjih proizvodov. Fileti v olju in sardine v olju, ki sta dva glavna produkta istrskih tovarn sta povečana od 100.734 na 155.229 kg oziroma od 4.186 na 99.581 kg.

Izdelava sirupov in likerjev se je tudi razvila, tako da produkcija zadosti vsem obvezam in domači potrošnji. Začeli so izdelovati kvalitetno toaletno milo, produkcija pralnega mila in pralnega praška pa je narasla v primeri z lansko produkcijo za preko 11 tisoč kg.

Na zasedanj u skupščine

zadruga. Njihov pridelek je za 30 odst. večji, kot je bil na istem ozemlju prej. Zadruga so dobile za svoje poslovanje 58 milijonov lir in sicer za investicije kakor tudi za obratni kapital. Kmetijsko obdelovalna zadruga je pridelala 100 odst. vina več kot pa leta 1947, a zadruga v Bujah toliko žita, da produkcija krije potrebe zadrugarjev, čeprav prej žita niso pridelali dovolj.

Za nabavo in prodajo raznovrstnega blaga skrbi 52 zadrug, njihov denarni promet znaša 623 milijonov lir.

Popravljene so bile tudi vse naprave na solinah, poletni plan so presegli za 100 odst. ter pridelali 10500 ton soli.

Urejena je tovarna testenin. Naprave v tovarni pa bodo izpopolnjene za večjo in boljše produkcijo.

Lokalne opekarne so izdelale v prvem polletju letošnjega leta 310.890 opek, medtem ko so v prvi polovici preteklega leta izdelale komaj polovico toliko.

Zelo se je razvila tudi lesna industrija, ki je izdelovala predvsem za široko potrošnjo. V prvem polletju 1949 je bilo izdelanih raznih artiklov v vrednosti 10.342.339 jl.

Daljedelnice so v zadnjem času usposobile 1800 ton brodovja. V letošnjem letu je bilo povečano število ribiških ladij, ki so opremljene z vso potrebno opremo zaradi tega se je dvignil tudi uspeh v ribarjenju in je bil plan izpolnjen s 12 odst.

Letos je bilo obnovljeno kopališče v Portorožu, mnogi hoteli so bili na novo opremljeni. Poveča-

no je bilo tudi kopališče pri Sv. Nikolaju, v Fiessu urejen sindikalni dom, v Savudriji pa obnovljen pension.

Gradbeni objekti, ki jih grade letos v coni B presegajo vrednost 700.000.000 jl. Zgrajeno je bilo 6 novih šol, dve bolnišnici itd.

Preskrba prebivalstva je bila urejena in so ti poleg tekstilij in obutev dobivali hrano, katere odst. povišanja znaša 36. Poleg blaga na nakaznice se mnogo artiklov dobi tudi že v prosti prodaji. Člani sindikata imajo pri nakupih prednost in tudi nižanje cene pri nekaterih artiklih.

Iz cone B so izvažali in uvažali v Jugoslavijo in cono A. Uvoz iz FLRJ znaša v prvem polletju letošnjega leta 993.753.507 Jl. V primeru z lanskim prvim polletjem se je dvignil za 281.851.479 Jl. Izvoz v Jugoslavijo pa se je dvignil za 382.972.417 Jl. in znaša 790 milijonov 288.282 Jl. Uvoz iz brit. amer. cone pa je dosegel vrednost 60.530.215 Ml ter se je v primerjavi z lanskim prvim polletjem dvignil za 20.211.012 Ml. Izvoz iz cone B v A pa se je dvignil za 12.658.840 Ml in znaša v prvem polletju letošnjega leta 101.130.869 Ml. Po poročilih in diskusiji je Istrski okrožni ljudski odbor poslal generalnemu tajniku organizacije združenih narodov protest proti krivičnim sklepom štirih veselil glede mirovne pogodbe bivšo zaveznico Hitlerjevo Avstrijo ter izrazil solidarnost s stališčem FLRJ.

Titovska KRONIKA

Pretekli petek se je na Titovem trgu v Koprju zbralo nad 200 članov I. mladinske delovne brigade «B. Bačič», ki so odpotovali na delo v Novi Beograd. Brigadirje je prišlo pozdravit lepo število ljudstva in tudi pionirski iz Srbije, ki so tu na letovanju, niso hoteli izostati. V imenu KP STO je pozdravil brigado tov. Franc Stoka.

Bujske žene v Zagrebu

16. julija je odšlo 23 žen iz Bujsčine na izlet v Zagreb. Na zagrebški postaji so jih prijazno sprejele in pozdravile zagrebške žene. Istranke so si ogledale mesto in okolico, pionirsko progo, tovarne, dijaško mesto. Najbolj pa so se zanimale za zavode socialne zaščite, kot so otroške jasi, vrte, mladinski in pionirski domovi. Obisk je trajal dva dni in v vsem tem času so šle bujskim ženam zagrebške tovarišice z vsem na roko.

Požrtvovalni zaščitniki

Tudi zaščitniki okrajnega odseka za notranje zadeve so ustanovili svojo delovno brigado, da bodo v trimesečnem tekmovalstvu pomagali tam, kjer je najbolj treba. Od 2. do 9. junija je 28 zaščitnikov te brigade opravilo skupno 168 ur prostovoljnega dela. Pomagali so med drugim tudi žeti v obdelovalni zadrugi v Kampu-Salara. Od 9. do 15. julija pa je 35 zaščitnikov opravilo 195 ur prostovoljnega dela.

ne za otroke, ki bi hoteli oditi v kolonije v inozemstvo. Dejali so, da naj bi te otroke poslali v italijanske kolonije.

Nekateri slovenski otroci so bili lanske počitnice v kolonijah v Italiji, a so jih voditelji kolonij zapostavljali in jih celo zmerjali, posebno če so spregovorili po slovensko. Takim «pedagogom» slovenski starši ne morejo zaupati svojih otrok, obdržali jih bodo raje doma, čeprav bi bili potrebni, da grejo na počitnice, kjer bi se pod skrbnim nadzorstvom in dobro nego popravili in razvedrili.

—«»—

Sovinistične manifestacije na jugoslovansko-italijanski meji

Ob jugoslovansko-italijanski meji prirejajo izzivalne manifestacije, da bi dokazali, da v tistih krajih, ki so ostali pod Italijo ni Slovencev in da če jih že nekaj malo je, da so zadovoljni z italijansko vlado.

Zadnja taka manifestacija je bila v Praprotnem ob reki Idrijci. V sredo vasi so postavili veliko italijansko zastavo, čeprav v vasi ni niti enega Italijana, kot da bi jo postavili vaščani sami. Slavja so se udeležili tuje in vzkljkali razne šovinistične fraze,

CVETKE iz tržaških listov

La Voce della sera

«La Voce della Sera» je izdihnila svojo kosmato dušo. V svojem poslovnem članku pravi, da so ubozeli in da so jim primanjkovala sredstva. Le žal jim je, da ne bodo mogli več braniti «zapuščenih» slojev. Ti zapuščenji stoji se nam res smilijo, ko bodo zgubili tako požrtvovalnega zaščitnika!

Čeprav je «Voce» umrla in bi zanjo veljal znani pregovor: «De mortuis...», se ne moremo ubraniti skušnjavi, da ne bi zabeležili njenih zadnjih bedastoč. Dva dni pred svojo smrtjo je v pogledu vprašanja «Lavoratore» napisala članek z naslovom «Una squadra di slavi per sabotare il Lavoratore», kjer pravi med ostalim: «Za časa sodnih razprav je zastopnik tiskarne ZTT zahteval, da se uveljavi pogodba za Severno Italijo. «Lavoratore» bi moral odstopiti svoje tiskarje tiskarni, tiskarna pa bi dala na razpola go «Lavoratoru» ekipo slovenskih stavcev, ki sploh ne poznajo italijanskega jezika, ali pa ga poznajo zelo slabo. Zaradi teza bi imel list 800.000 lir stroškov več na mesec in bi bile stalne zamude v tiskanju.»

List se torej tudi v svojem labodjem spevu ni mogel odpovedati skušnjavi, da ne bi lagal kot je bila vedno njegova navada. Rezultat je bil, da so se vsi stavci smejali ter se še enkrat prepričali o «resnosti» reakcionarnega časopisja.

Isti list je tudi napisal: «Število 106.973 glasov ne odgovarja italijanskim glasovom». Takoj po volitvah smo dejali, da so etnično italijanski vsi oni glasovi, ki niso bili oddani za slovenske liste, to je 95 odst. Kar pa se tiče volivcev z italijanskimi «čustvi», pa se nas lo, teva huda skušnjava, da bi onim 106.973 glasovom pristeli tudi velik del glasov, ki jih je dobila komunistična lista. To pa iz preprostega vzroka, ker bi samo majhen preokret s strani Kremлина spreminil te volivce v najbolj vnete Italijane.»

Tako je umirajoča «Voce della sera» povedala, kar si ne uva odkriti povedati Vidali. Radovedni smo, kaj mislijo o vsem tem slovenski volivci, ki so za Vidali glasovali.

La Voce libera

«La Voce libera» je kakor bajni ptič Feniks zopet vzletela iz svojega pepela in začela je sevati takoj blijuvati svoj strup. Napisala je: «Prepričani smo, da bo večina občinskih svetnikov, ki se izjavljajo za priključitev Italiji, znala z največjo trdovratnostjo siliti jasni italijanski značaj Trsta in da bo znala povedati svetnikom iz opozicije, da ne smejo preiti na politično-narodnostno tirišče, temveč se omejevati na samo upravno kontrolo. Le tako bodo tržaški Italijani sprejeli njih sodelovanje.»

Torej bodo smeli «italijanski» svetniki uganjati svojo iredentistično politiko, vsi ostali pa bodo lah. ko kvečjemu kaj zinili, če pojde za popravilo kakšne odvodne cevi. Res, krasna enokopravnost a la Furlani.

LAVORATORE

«Il Lavoratore» piše o slavju KPI v Conselve: «Vidali je začel svoj govor in je poudaril važnost udeležbe Tržačanov na tej proslavi. Je to namreč prvokrat, da se po osvojenih vojni konkretizira na ta način v množični manifestaciji ona solidarnost med italijanskimi in slovenskimi delavci v Trstu in delavci Italije; solidarnost, ki je idealno vedno obstajala.»

Da, tak izraz «solidarnosti» se je prvič po letu 1945, na tak način konkretiziral. Prej so nam namreč bili italijanski delavci tovariši in je solidarnost pomenila podporo njih borbi, v Vidalijevem slovarju pa pomeni ta solidarnost dejansko vključevanje KPSTO v KPI. To je pendrek! Sečelnih valptov bodo skupno bili po italijanskih in tržaških delavcih

GA NARODNEGA GLEDALIŠČA

iz Prosvetnega doma) in Trebenci, ki so odklonili napredne, kulturne prireditve, ker so slovenski igralci «trockisti», so pozabili vprašati po «pravoverni kominformistični» legiti, maciji onega «čarovnika», ki jim je menda kar tri večere praznil žepe. Kjer je SNG le uspeo gostovati, pa so ti «zaščitniki» naperjali zopet vse site, da odvrnejo ljudi od obiska. Predstav; napovedovali istočasno masovne sestanke, par ur pred predstavo vrgli med ljudi «veste», da je predstava odpovedana itd.

V takih razmerah je delal letos kolektiv našega poklicnega gledališča. Zavedajoč se, da brani našo kulturo, da brani naš nadaljni razvoj, se je ta kolektiv vrgel na delo, zagrizel se v borbo in jo tudi uspešno končal. Četudi je razbijačem uspelo iztrgati iz družine igralcev v svojih ambicijah nezadovoljnega igralca Košto, je ta svoje «mučenitvo» tako slabo zreziral in odigral, da je sam provokacija odbil ost. Vsi ostali pa so krepko garali, kar kaže tudi zaključna bilanca. V sezoni 1946-47 in v naslednji 1947-48 je SNG nastudiralo po pet novih del. V ravnokar pretekli, najbolj kritični sezoni, pa je imelo SNG kar osem premier. To je vsekakor velik napredek. Tudi število predstav je krepko poskočilo. V sezoni 1946-47 je SNG odigralo 85 predstav, lani 77 predstav, v ravnokar minuli sezoni kar 103 predstave. Kljub visokemu številu predstav pa srečaš naše igralce še drugod. Tako ti priredijo na vrh še 9 predstav «Vesele scene», poslušaj njihove recitacije pri raznih

proslavah in marsikaterega izmed njih najdeš pri vajah naših diletantskih gledaliških skupin ali pionirskih družin. Vse to naporno delo pa rodi bogate sadove. Veliko zadoščenje so doživeli naši igralci, ko jim je ljudska oblast v coni B odprla prenovljeno gledališče «Ristori» v Koprju. Ljudska oblast v Istrskem okrožju je skozi vso sezono doprinesla dokazne svoje skrbi za kulturni razvoj in gotovo so tudi vsi istrski obiskovalci gledališča soglasni s priznanjem, ki ga je istrski okrožni odbor izrekel našim igralcem s podelitvijo nagrad ob zaključku sezone.

Prav gotovo pa je največje zadoščenje našim igralcem dalo naše ljudstvo v coni A. Vso sezono so ostali zvesti SNG mnogi resnične napredne kulture žejni ljudje, ki se nikakor niso dali zapeljati od besne protikulturne gonje. Število obiskovalcev predstav se vedno bolj dviga: mnogi, ki so v začetku sezone izostali preplašeni po nasilju ali zapeljani, so se vrnili med obiskovalce SNG. In ko so gledali Cankarjeve «Hlapce» ali Galsworthyjevo «Srebrno tobačnico», ko so sočustvovali pri «Globoko so korenine», ali obudili pri «Ognju in pepelu» spomin na polpreteklo dobo, so morali v svoji notranjosti kljub vsem predsodkom ugotoviti:

Kdor preganja SNG, je v službi najbolj besnega protislovenskega šovinizma in najbolj črne reakcije. To spoznanje se širi, v tem pa je tudi največja zmaga našega agilnega in požrtvovalnega kolektiva SNG.

Goriška KRONIKA

V nedeljo je bila v Sovodnjah mladinska fizikturna manifestacija, na katero so prihiteli Slovenci iz Goriške, Slovenske Benečije in celo iz Furlanije. V zvezi s športnimi tekmami in nastopom je mladina priredila tudi razstavo ročnih del, slik, knjig, revij in časopisov, ki kažejo lepote naše zemlje in življenje goriške mladine.

—«»—

Tudi na otroke se znašajo

Rdeči križ Slovenije je povabil 300 otrok z Goriške in Slovenske Benečije na letovanje v Slovenijo. Otroci so bili veseli in Dijaška matica je pričela s pripravami. Toda na kvesturi v Gorici in Vidmu niso hoteli izdati skupne potne dovolilnice, zato je član izvršilnega odbora DFS šel v Rim, da bi pri notranjem ministru izposloval dovoljenje. Tam pa so mu odgovorili, da načeloma ne izdajajo skupnih potnih dovoljenj, predvsem

KRONIKA

Pred sedmimi leti je bila ustanovljena prva slovenska proletarska brigada «Toneta Tomšiča». V Beogradu so imeli proslavo ob enem s proslavo šestletnice XIV udarne divizije. Proslavi je prisostvovalo 60 borcev iz te prve dobe jugoslovanske regularne vojske, ki se je uspešno borila po Sloveniji, Hrvaški in ki je sodelovala pri osvoboditvi Koroske.

Parnik «Budvas» so obnovili v ladjedelnici «Vicko Krstulovića» na Reki. Ta parnik je bil zgrajen že leta 1899 v Trstu, zdaj pa so ga popolnoma prenovili.

Brigadni način dela daje velike uspehe. V tovarni «Splošna» v Mariboru povprečno 80 odst. delavcev presega dnevne norme za 10 in tudi več odst., čeprav so norme zvišane.

V Istri so obnovili vsa naselja. Najlepše uspehe je dosegel pazinski okraj, kjer so namesto določenih 141 poslopij zgradili 160 zgradb, 24 jih pa dokončujejo.

Zenska brigada, v katero se je prijavilo 110 žena je odšla na gradbišče Novega Beograda. Okrajni odbor AFZ je organiziral skupine žena, ki bodo pomagale v gospodinjstvu tam, kjer so žene odšle v brigado.

Prigo Kosovo-Metohija so dogradili na dolžini 33 km. Prvotna trasa je bila mišljena do mesta Lando, kjer bi se spojila s progo Kuk-Elbasan v Albaniji. Po resoluciji so albanski merodajni krogi onemogočili to spojitve, ki bi mnogo koristila albanskemu narodu in bo tako progata tekla do Prizrena.

Na otoku Krku bodo izvedli velika melioracijska dela. 170 ha zemlje, ki je bila ob vsakem deževju preplavljena, bodo s prekopom spremenili v rodovitno. Letos so izvršili že 90 odst. nameravanega dela.

V jesenski železarni so delavci predložili 15 izboljšav, katerih smotnost bo dala letno 1.200.000 prihrankov.

Delovni kolektivi industrije naravnega kamna v Ljubljani, Kranju in Sežani bodo tekmovali med seboj, da izpolnijo letni plan pred rokom.

Kmetijsko-obdelovalna zadruga v Vipavi je pridelala 25 stotov pšenice na ha. Jetmen je se bolje obrodil, toda pred žetvijo ga je oklestila burja.

Zagorje, rudarski center ob Sa. ni bo dobilo do konca leta 105 stanovanj za rudarske družine. Zgradili bodo tudi otroške jasli za 40 otrok.

Beli rudarji zaposleni pri proizvodnji nafte v Lendavi so v prvih 10 dneh julija prekosili plan za 2 odst.

V Vojvodini že mlatijo in bogato klasje letošnje žetve vzbuja med vsemi veselje.

Na kulturnem festivalu v Crni gori je sodelovalo 1700 Crnogorcev.

Ljudske univerze na Hrvaškem so imele po osvoboditvi 60.000 predavanj. Od 241 univerz jih deluje 207 po vseh. Samo v prvem tri-mesečju letošnjega leta je bilo 3000 predavanj, ki se jih je udeležilo preko 300.000 poslušalcev.

V Makedoniji so tečaji za učitelje osnovnih šol. Obiskuje jih skupno 897 tečajnikov med njimi 233 za albanske manjšinske šole in 74 za učitelje turskih šol.

Izseljeniki v San Paulu v Braziliji so na svoji skupščini odločili, da bodo še naprej pošiljali pomoč Jugoslaviji. Od 1946 do 1948 so poslali v domovino za 8 milijonov dinarjev vrednosti.

14 dni bo gostovalo umetniško društvo Ljudske mladine Jugoslavije «Ivo Lola Ribara» v raškem bazenu premosta v Istri. Vsi prebivalci teh krajev so navdušeno sprejeli mladinske kulturnike.

V Sloveniji obratuje 35 gozdnih žičnic.

4 hidrocentrale za elektrifikacijo te republike grade v Crni gori.

Kulturno prosvetno delo v prvi polovici petletke

Kulturna raven jugoslovanskih narodov se je v teh dveh letih in pol silno dvignila, nepismenost je padla, srastajopa nove vrste šol, kulturnih domov, gledališč itd. Kultura in prosveta je postala last vsakega državljanca. V prvem letu petletke je bilo za kulturo in prosveto porabljenih 3.653.000.000 dinarjev. V drugem letu petletke se je ta vsota skoraj podvojila, letos pa je za prosveto določenih 8.625 milijonov dinarjev.

Ob pričetku petletke je bilo med Jugoslovani 2.100.000 nepismenih. V prvih dveh planskih letih pa je to število padlo za več kot polovico, kajti povsod, posebno pa v vojski in delovnih brigadah prirejajo stalne analfabetske tečaje.

Zelo je napredovalo v teh dveh letih šolstvo. V lanskem letu je bilo 12.500 osnovnih šol in 1149 sedemletk, nižjih in popolnih gimnazij in učiteljskih. Veliko pa je tudi število raznih strokovnih šol. Preko 1500 osnovnih in srednjih šol pa imajo narodne manjšine Siptarjev, Madžarov, Italijanov, Romunov, Slovakov, Cehov, Rusinov, Nemcev in Turkov.

Ugodni pogoji šolanja — v letu 1948-49 je dobivalo 22.000 visokošolcev stipendije — so pripomogli, da se je vpisalo na visoke šole veliko število študentov. Leta 1948 je delovalo v

FLRJ 68 fakultet in visokih šol s preko 60.000 slušatelji.

V prvi polovici petletke pa sta bili ustanovljeni dve novi vseučilišči v Skoplju in Sarajevu. V Beogradu pa je bila odprta visoka novinarsko, diplomatska šola.

V mestih, kjer so univerze, grade študentska naselja, za kar je ministrstvo za znanost in kulturo odobrilo 600 milijonov dinarjev kredita.

Zelo so v prvi polovici petletke narasle knjižne izdaje. Samo v prvi polovici 1948. leta je bilo objavljenih v FLRJ 4100 različnih znanstvenih, strokovnih in literarnih del v nakladi preko 37 milijonov izvodov.

Casopisov izhaja v Jugoslaviji 257 v preko 38 milijonov 500 tisoč izvodih.

V prvi polovici petletke je zrastle 2000 kulturnih domov s čitalnicami, gledališkimi in kinematografskimi dvoranami. V vseh ljudskih republikah so bila ustanovljena filmska pod-

jetja. V Beogradu pa so 1947. leta pričeli z gradnjo filmskega mesta. Danes deluje v državi 50 gledališč in 15 radijskih oddajnih postaj.

V tem času se je tudi umetniško življenje zelo dvignilo. V vseh večjih mestih grade ateljeje ter ustanavljajo umetniške šole in akademije. Zarišča znanstvenega delovanja pa so Akademije znanosti in umetnosti. Poleg teh deluje v državi okrog 600 znanstvenih ustanov.

Za kulturni dvig širokih ljudskih množic so mnogo skrbeli študenti, ki so odprli 52 kulturnih domov, 405 delavskih klubov, 146 čitalnic in knjižnic s skupno 1.300.000 knjigami. Med delovnimi kolektivi so ustanovili 300 kulturnoumetniških društev in preko 1000 kulturnoumetniških skupin, v katerih deluje 52.000 članov.

Iz navedenih števil vidimo, da se je kulturno prosvetno življenje v FLRJ silno dvignilo, in da so široke množice deležne izobrazbe in prosvete.

Obletnice velikih dni borbe za osvoboditev

Za Srbijo je slavila Crna gora svoj veliki dan — osmo obletnico oborožene vstaje proti fašističnim okupatorjem in domačim izdajalcem.

Na velikem zborovanju je govoril sekretar politbiroja Milovan Djilas, ki je poudaril, da so se Jugoslovani borili za svojo osvoboditev, hkrati pa so se borili za pomoč Sovjetski zvezi in vsem tistim silam, ki so se dejansko borile proti fašizmu.

Jugoslovanski narodi so šli v borbo, da bi uresničili srečnejšo bodočnost vseh narodov, tako so tudi danes sprejeli borbo za zmago načel enakopravnosti med socialističnimi državami in delavskimi partijami. Sovjetska zveza je prišla v nasprotje s FLRJ zaradi tega, ker je hotela vsiliti Jugoslaviji neenakopravne odnose, česar pa Jugoslavija, ki je šla skozi osvobodilno vojno, ni mogla sprejeti. Tegani mogla sprejeti tudi zaradi tega, ker hoče ostati zvesta načelom marksizma-leninizma. Z ustvaritvijo močne socialistične države se bo Jugoslavija lahko naprej borila za enakopravnost socialističnih držav, za enakopravnost delavnih gibanj, za enakopravnost narodov in držav sploh. Jugoslavija dokazuje, da tudi mali narodi v danih pogojih grade socializem, ki ni nič slabši kot tisti, ki ga grade veliki narodi. In čeprav razni revizionisti skušajo ovirati izpolnitev gospodarskega načrta, čeprav hočejo zavreti rast socializma, jim to ne bo uspelo. Jugoslovanske republike bodo napredovale, razvile se bodo kmetijsko in industrijsko ter dokazale vsemu svetu, da postanejo stvari, ki se zde neizvedljive ob podpori enotnega delavnega ljudstva, stvarne.

Po festivalu raznih gledaliških društin v Zagrebu jeseni 1947 so izbrali najbolj nadarjene igralce in jih izsolali v posebnem tečaju. Julija 1948. je bil tečaj zaključen in tečajniki so nastudirali domače delo Stjepana Pavličiča «Pamet v glavah». Po uspehi premieri so dobili odločbo prosvetnega ministrstva Hrvatske o ustanovitvi samostojnega gledališča, ki se imenuje Zagrebško dramsko kazalište. Tečajniki so postali stalno angažirani člani gledališča z mesečno plačo. Gledališče vzdržuje mestni ljudski odbor.

Krasni izdelki jugoslovanske industrije in obrti, ki so bili razstavljeni na ljubljanski razstavi, lahko tekmujejo s slovečimi inozemskimi produkti

TOBAK
ena izmed najvažnejših industrijskih rastlin

Ugodno podnebje omogoča, da postaja tobak ena izmed najvažnejših industrijskih rastlin, ki uspevajo v Jugoslaviji. Teh ugodnih pogojev pred vojno niso dovolj izkoriščali. Petletni načrt pa predvideva veliko povečanje proizvodnje tobaka. Že leta 1947. so pridelali 59 odst. več tobaka kot leta 1939, a 1949. leto mora dati 25 odst. več kot leto 1947, a na koncu petletke se mora proizvesti 1 kg tobaka na osebo letno. To povečanje proizvodnje je del splošnega dviga življenjskega standarda, poleg tega je tobak važen izvozni artikel. Jugoslovanski tobak je znan v svetu po svojih posebnih lastnostih in po raznovrstnosti, ki se pojavlja prav zaradi tako različnih vremenskih in zemeljskih prilik.

Najboljši tobak uspeva v okolici Prilepa in Velesa. Po svoji aromatičnosti, mastnosti, drobnih listih in nežnosti tkiva se odlikuje tobak, ki uspeva v Makedoniji in Južni Srbiji. Hercegovska vrsta raste v Hercegovini, Crni gori, Dalmaciji in Istri. Cenjena je zaradi zlatorumene barve, finega elastičnega tkiva in posebno prijetne arome ter okusa. Tobak iz drinskomoravskega področja je močnejši. Tobak iz Vojvodine predelujejo predvsem za cigare in pipe. Znanstveni odsek Tobačnega inštituta v Prilepu se bavi z raziskovanjem tobaka in predvsem, kako bi dosegli še boljše vrste. Raziskujejo razne pojave boleznih in zdravljenje. Poskusne postaje goje le najboljše vrste te industrijske ra-

stline in dajejo nasvete proizvajalcem. Na jugoslovanskem tržišču je danes 14 vrst cigaret, tri vrste raznega tobaka in 4 vrste cigar. Novatorski predlogi so prinesli državi preko 3 milijone dinarjev prihrankov.

Titov govor v Pulju je izzval velike komentarje posebno v informbirojevskem tisku. Cele odstavke njegovega govora pa so falzificirali tako, da služijo njihovim lažnim propagandnim in klevetam proti FLRJ.

Tito je v svojem govoru dobesedno dejal takole: «Mi ne zahtevamo od vzhodnih držav nobene pomoči in je nismo zahtevali niti prej, temveč smo zahtevali samo to, da trgujemo na enakih podlagi, denar za denar, blago za blago, ker vemo, da je to potrebno njim kakor nam. Sedaj pa so prenehali celo s tem. Mi pa bomo naše blago, če ga oni nočejo, prodali tja, kjer ga lahko vnovčimo, ker ne bomo dovolili, da bi naš delovni človek zaradi tega gladoval. Mislimo pa, da bo zaradi tega teže njim kakor nam, ker tudi oni potrebujejo blago. Ker ves čas strašijo naše narode, da gremo v imperializem, mislijo, da ne bomo smeli prodajati našega blaga kapitalističnim državam, marveč bomo sedeli in čakali, da se nas oni usmilijo. Ne, mi bomo trgovali, saj tudi oni trgujejo.»

Toda češki sindikalni list «Prace» piše: «Tito brez vsake razjasnitve izjavlja, da jugoslovanska vlada ni imela nikoli interesov v vzhodnoev-

PLANSKA KOMISIJA je preverila celotne uspehe

Zvezna planska komisija FLRJ je preverila vse podatke o uspehih letošnjega prvega poletja in prve polovice petletke ter ugotovila, da so uspehi, ki so jih delovni kolektivi presežili, še višji od do sedaj že objavljenih podatkov. Iz vseh teh števil je vidno, da je industrija na splošno izpolnila 50,4 odst. petletne naloge, prometi je izpolnil že 82 odst. petletne naloge, orne zemlje pa je bilo že letos posejane 97,3 odst. od predelov, ki so bili določeni za leto 1951.

Preko polovice petletnega načrta je bilo izpolnjeno po dveh letih in pol in to kljub neštetim oviram, ki so v zadnjem času naraščale, kljub temu, da je bilo delovno ljudstvo Titove Jugoslavije navezano na svojo lastno moč, na svojo iznajdljivost, na delavnost. Ljudstvo je prevzemalo nase nove in nove naloge, ni se plašilo pritiska od zunaj, ni se plašilo težav, ki so nastajale zaradi prekinitve gospodarskih odnosov: Delalo je enotno kot še nikoli prej in od dne do dne ustvarjalo krepkejšie osnove socializma, katerega danes ne more nihče več ne zanikati ne uničiti.

Jugoslovanski narodi so dali najboljši odgovor vsem, ki hočejo podcenjevati ustvarjalne sile in zanikati stvarnost petletnega načrta. Jugoslovanski narodi dajejo dnevno odgovor vsem, ki hočejo zavreti napredek socializma v Jugoslaviji.

Demokratska fronta delovnega ljudstva

nova politična organizacija koroških Slovencev

Za OF za Slovensko Koroško in za Zvezo mladine za okraj Pliberk so avstrijske oblasti odklonile priznati že tretjo napredno organizacijo koroških Slovencev — AFZ za Slovensko Koroško.

Varnostna direkcija je zahtevala, da organizacija spremeni ime ter da črta iz naslova besede za «Slovensko Koroško», iz statuta pa odstavke, ki določajo, da se bo organizacija borila proti germanizaciji slovenskega prebivalstva.

Avstrijske oblasti, podprte po odloku štirih ministrov, brezobzirno zatirajo slovenstvo na tem kosu slovenske zemlje, ki so jo prodali avstrijskim šovinistom.

Toda demokratski Slovenci se bodo še naprej borili za uresničenje narodnostnih in socialnih pravic koroških Slovencev ter so si zato ustanovili novo politično organizacijo «Demokratsko fronto delovnega ljudstva». V to organizacijo so lahko sprejeti tudi vsi tisti Avstrijci, ki so pripravljeni boriti se s koroškimi Slovenci za uveljavljanje demokratskih pravic koroških Slovencev.

Titov govor v Pulju je izzval velike komentarje posebno v informbirojevskem tisku. Cele odstavke njegovega govora pa so falzificirali tako, da služijo njihovim lažnim propagandnim in klevetam proti FLRJ.

Tito je v svojem govoru dobesedno dejal takole: «Mi ne zahtevamo od vzhodnih držav nobene pomoči in je nismo zahtevali niti prej, temveč smo zahtevali samo to, da trgujemo na enakih podlagi, denar za denar, blago za blago, ker vemo, da je to potrebno njim kakor nam. Sedaj pa so prenehali celo s tem. Mi pa bomo naše blago, če ga oni nočejo, prodali tja, kjer ga lahko vnovčimo, ker ne bomo dovolili, da bi naš delovni človek zaradi tega gladoval. Mislimo pa, da bo zaradi tega teže njim kakor nam, ker tudi oni potrebujejo blago. Ker ves čas strašijo naše narode, da gremo v imperializem, mislijo, da ne bomo smeli prodajati našega blaga kapitalističnim državam, marveč bomo sedeli in čakali, da se nas oni usmilijo. Ne, mi bomo trgovali, saj tudi oni trgujejo.»

Toda češki sindikalni list «Prace» piše: «Tito brez vsake razjasnitve izjavlja, da jugoslovanska vlada ni imela nikoli interesov v vzhodnoev-

Kominf

vičiji kršenje pogodb, ki so jih sami povzročili? Če so nastale v teh državah zaradi prekinitve gospodarskih odnosov težave pri gradnji socializma, so temu sami krivi, a ne Jugoslavija.

Na Kongresu Svetovne sindikalne federacije je podal Poljak Zavadski poročilo o delu sindikalnih organizacij iz držav ljudskih demokracij. Jugoslavije ni niti omenil. Na zahtevo Informbiroja je torej Zavadski podal pred kongresom Svetovnih

TUDI KMEČKI OTROCI bodo morali obiskovati sedemletke

V mestih in v delavskih naseljih Sovjetske zveze je že dolgo časa obvezno posejanje sedemletk. Z letošnjim šolskim letom pa bodo morali obiskovati sedemletke kmetijski otroci na deželi. Letos bodo sprejeti v peti razred vsi učenci, ki so končali četrtega. Razširili se bo tudi srednješolski pouk. To pomeni nov korak h končnemu cilju sovjetske države: to je, da bodo izobraženi vsi delavci in kmetje.

Za uresničenje splošne vzgoje v sedemletkah na podeželju in za razširjenje srednjih šol so velike važnosti dijaški domovi pri kmečkih sedemletkah in pri srednjih šolah. Letos se bo mreža teh domov znatno razširila. Poleti bodo pripravili dijaške domove, da lahko sprejmejo dijake. Popravili jih bodo, jih opremili s potrebno opremo in namestili v njih osebje.

Učenci morajo začeti novo šolsko leto v obnovljenih šolskih poslopih. Preden se bo začel pouk, bo posebna komisija pregledala vsa šolska poslopja, ki bodo morala biti v redu. Ta komisija bo sestavljena iz zastopnikov krajevnih sovetov, zastopnikov šolskih organov, sindikatov in mladinskih komunističnih organizacij.

Povečanje števila šolskih poslopij je posebno važno letos zaradi povečanja števila sedemletk in števil učencev.

V mnogih tovarnah, delavnicah in tiskarnah pripravljajo učni material za šole, opreme za gabinet za fiziko, kemijo, biologijo, zemljevide, razne podobe, tabele itd. Država daje na razpolago vsako leto na stotine milijonov rubljev za izpopolnitev šolske opreme in potrebnih in za izpopolnitev šolskih knjižnic z novimi knjigami. Šolska oblast in sovjetski učitelji se stalno trudijo, da izpopolnijo vzgojne in poučevalne metode.

Avgusta meseca bodo tradicionalna okrajna in krajevna zborovanja sovjetskih učiteljev. Na teh zborovanjih bodo razpravljali o nalogah šole v novem šolskem letu, si izmenjali svoja izkustva itd. Da se učitelji spopolnijo, bodo po letje teoretični in praktični tečaji za učitelje. Ti tečaji bodo trajali mesec dni. Desettisoči učiteljev so vpisani v poletne korespondenčne tečaje, ki jih organizirajo višji pedagoški inštituti. Za časa teh tečajev dobivajo učitelji poleg redne plače tudi posebne doklade.

Jeseni bodo začeli poučevati desetisoči učiteljev, ki so letos končali svoje študije v pedagoških inštitutih. V sami Ruski federalni sovjetski socialistični republiki bo za čelo poučevati 25.000 mladih pedagogov. Razen tega bo končalo pedagoške tečaje 22.000 učiteljev, ki študirajo s pomočjo korespondenčne. V novem šolskem letu bodo tiskali 174 milijonov izvodov šolskih knjig v vseh jezikih Sovjetske

sindikatov lažno in nepopolno poročilo, kot da bi jugoslovanskih sindikatov sploh ne bilo. Toda predsednik SSF, Louis Sallant je podal objektivno poročilo ter poudaril vrednost dela jugoslovanskih sindikatov za mednarodno delavsko gibanje ter tako Zavadskemu in njegovim suflerjem prepričal, da bi v mednarodno delavsko gibanje vnesli zmedo.

armjade

Petros Kokalis, minister ljudske prosvete v grški demokratični vladi, je dal izjavo, v kateri se zahvaljuje demokratičnim državam Albaniji, Bolgariji, Madžarski, Češkoslovaški in Poljski, za skrb, ki jo nudijo grškim otrokom, žrtvam monarhističnega terorja, ki uživajo v teh državah prijetno življenje in dobro vzgojo.

Minister Kokalis v svojem naštovanju ni omenil Jugoslavije, čeprav dobro ve, da je v Jugoslaviji več tisoč grških otrok, katere so jugo-

K odličnemu uspehu ji čestitajo

zveze. V velikih nakladah tiskajo tudi umetnostne knjige in poljudne znanstvene knjige za učence. Posebno pažljivo posvečajo knjigam, ki služijo za izpopolnjevanje šolskih knjižnic.

ČEŠKOSLOVAŠKO ZADRUGARSTVO

Letošnjo pomlad so na Češkoslovaškem izdali zakon o enotnih kmečkih zadrugah in tako položili temelj za socialistično preobrazbo vasi. Ta zakon je že skoraj malo prehitelo združeno gibanje, ki se je pričelo v CSR v poznem poletju leta 1942. Vendar pa so med tem časom že precej naredili. Tako so imeli do 20. julija letošnjega leta 267 kmetijskoobdelovalnih zadrug. (Kljub temu, da so na Češkoslovaškem tudi številni »teoretiki« informacijskega urada, katerim se, kakor poročajo, norčujejo tudi študentje na univerzi, morajo ti, hočeš ali nočeš priznati, da je Jugoslavija že malo dalj v socializmu kakor CSR. V Jugoslaviji je danes že skoraj 5.000 zadrug, ki obsegajo preko 1. milijona ha zemlje.

Na Češkoslovaškem so pričeli v letošnji spomladi ustanavljati tudi državna kmetijska posestva, vendar pa so pri tem šele v pričetku dela. (V

Jugoslaviji obdelujejo do danes državna posestva že 434.000 ha zemlje).

Pri ustanavljanju kmetijskih obdelovalnih zadrug imajo v CSR velike težave. Reakcionarni elementi odvrtačajo kmete od teh zadrug s parolami in se pri tem sklicujejo na resolucijo informacijskega urada (kaj vse je že prinesla ta čudna resolucija in komu vse pride pravi), češ da jim bodo odvzeli posestva, inventar in drugo, če bodo šli v zadrugo. Pri tem so ustvarili pri kmetih precej zmede, tako da so morali najvišji državni funkcionarji kmetom obljubiti, da bo zemlja ostala za vse večne čase v rokah tistih, ki jo obdelujejo, da o kolektivizaciji ne more biti niti govora.

Medtem ko je v Jugoslaviji vsa trgovina v rokah države in zadrug, v CSR šele ugotavlja František Krajčir, minister za notranjo trgovino, da bo njegovo ministrstvo podprlo zadrugo trgovino, ki je šele na poti razvoja.

KRONIKA

Baje so bili aretirani na Madžarskem številni novinarji in voditelji radijskih postaj. Prav tako govore, da je bil pred nekaj dnevi aretirani ministrski svetnik v predsedstvu madžarske vlade Andrej Rosta.

Povsod po Mongolski republiki so bile v teh dneh proslave 28. letnice proglasitve Mongolske ljudske republike. Tisoči delavcev so prišli v glavno mesto Ulan-Bator, kjer so na tradicionalen način proslavili ta ljudski praznik.

Seč oddelka za železnice Ljudskega revolucionarnega vojnega komiteta Nove Kitajske je objavil načrt obnove in izgraditve novih železniških prog in naprav na osvobojenem ozemlju Kitajske. Po tem načrtu bodo do leta 1953 obnovili vse železniške proge na Kitajskem. Zgradili bodo tudi 10.000 km novih prog. Predvidevajo izgraditev modernega železniškega mostu preko reke Jangce in rekonstrukcijo že obstoječega mostu na Rumeni reki.

Trgovsko-politična pogajanja med CSR in Turčijo, ki so bila v začetku tega meseca v Pragi, so bila uspešno zaključena. Podpisali so novo trgovinsko in plačilno pogodbo z veljavnostjo do 30. junija prihodnjega leta.

Poljska vlada je izročila vladi Velike Britanije noto, v kateri je protestirala proti izpustitvi nemških generalov von Rundstedta in Streussa. Ta dva nacistična Angleži izpustili zaradi slabega zdravja. Znana sta po svojih zločinih na Poljskem in drugih državah.

Prezidij vrhovnega sovjeta ruske SSR je razrešil Aleksandra Ozne, senskega s položaja ministra prosvete, na njegovo mesto je imenoval Ivana Kajrova.

Delavci so v Lublinu na Poljskem priredili demonstracije proti reakcionarni duhovščini, ki je s preračunanimi »čudežni« izkoriščala versko prepričanje prebivalstva s sovražnimi cilji do poljskega ljudstva in države. Na njih so opozorili duhovščino, da je cerkev prostor za verske obrede in ne kraj, kjer bi duhovščina prirejevala politične sestanke pod krinko namišljenih čudežev.

Liga nacionalne neodvisnosti Vietnamu, ki je organizatorica odpora proti imperializmu francoskih vladnih krogov, je poslala francoskim demokratičnim organom, zúčijam pozdrav ob priliki francoskega narodnega praznika.

Češkoslovaška vladna delegacija je imela v Moskvi gospodarska pogajanja ob priliki njenega obisku razstave češkoslovaške industrije. Podpredsednik vlade CSR se je pogodil s podpredsednikom vlade ZSSR Mikojanom in Andrejem Višinskim o investicijskih dobavah iz ZSSR v CSR za letošnje in prihodnje leto.

Sovjetski letalci so imeli v teh dneh svoj praznik. Maršal Vasiljevski jim je poslal posebno pozdravno poslanico.

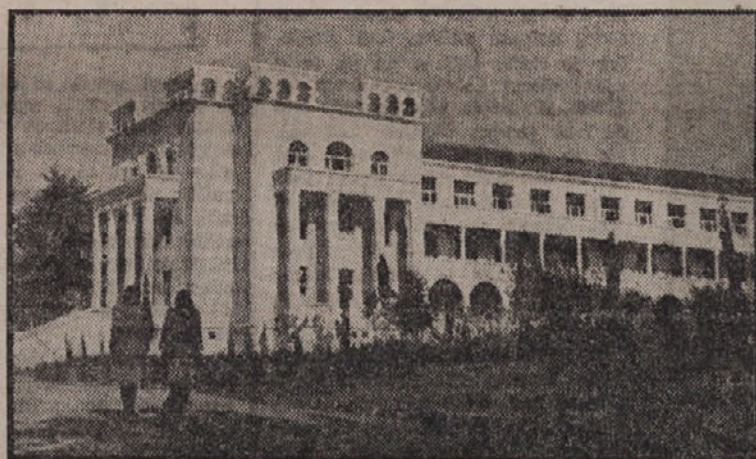
Ker so ZDA prenehale dobavljati SSR nekatere ameriške proizvode je ZSSR ustavila dobave mangana in kroma v ZDA.

Ljudska skupščina CSR je izglasovala zakon o češkoslovaškem državljanstvu, ki urejuje vprašanje državljanstva pripadnikov madžarske narodnosti v CSR in omogoča Nemcem, ki živijo in delajo v CSR, da lahko prosijo za češkoslovaško državljanstvo.

Do 1. julija je znašal uvoz pčnice na Češkoslovaško iz Sovjetske zveze 28.065 vagonov in iz Romunije 1.458 vagonov. Nadalje so izvozili iz ZSSR 544 vagonov ovsu in 343 vagonov ovsu iz Romunije, 988 vagonov ječmena iz ZSSR in 391 iz Romunije. Uvoz koruze je znašal v letošnjem poletju 3.351 vagonov, so koruzo je dala Romunija. Zitarice so pošiljali iz ZSSR in iz Romunije preko obmejne postaje Cerna nad Tiso na vzhodnem Slovaškem.

Zdravilišča za sovjetske delavce

V Sovjetski zvezi so zgradili veliko število zdravilišč, okrevališč in počitniških domov. Za časa predvojnih Stalinovih petletnih načrtov (1928-1940) so porabili za izgradnjo novih zdravilišč okoli 700 milijonov rubljev. Leta 1939. je delovalo v Sovjetski zvezi 1750 zdravilišč. Vojna je seveda prekinila vse to veliko delo.

V Georgiji (ZSSR) so zgradili krasna nova okrevališča

V povojnih letih pa so mnogo delali za izgradnjo novih zdravilišč in počitniških domov in za njih obnovo.

Sovjetski sindikati stalno sodelujejo pri tem velikem delu. Sindikati imajo sedaj 779 zdravilišč in počitniških domov. Med temi je zelo važno zdravilišče Monino v okolici Moskve z oddelki za zdravljenje srčnih in

živčnih bolezni, posebna zdravilišča v Jalti na Krimu, v Leningradu itd. Mnogo zdravilišč je zgradil zlasti sindikat rudarjev.

Zelo znane so klimatske postaje na obali Crnega morja: na Krimu in v Kavkazu. Tam so zgradili prekrasna zdravilišča, okrevališča, počitniške domove, hotele, poliklinike in kopališča.

Evaporiji jih deluje 25, v Sakiju, kjer zdravijo bolnike z zdravilnim blatom, so bila obnovljena vsa porušena zdravilišča. V zdraviliščih za kožno tuberkulozo v Evaporiji zdravijo otroke do popolnega ozdravljenja. Vsa organizacija teh ustanov se razvija na znanstveni osnovi. V Sovjetski zvezi je 12 inštitutov (ki se pečajo s tem vprašanjem).

Samo za zdravilišča potrosijo v Sovjetski zvezi na leto nad 2 milijardi rubljev, ki so določene v državni bilanci za sklad socialnega zavarovanja. V zdraviliščih se zdravijo brezplačno tuberkulozni bolniki in invalidi iz vojne 1941-1945. Brezplačno na račun države se zdravi tudi na tisoče delavcev v klinikah zdravilišč inštitutov za znanstveno raziskovanje. Predvsem dajejo mesta v zdraviliščih delavcem premogovne, petrolejske, kovinarske, kemijske, tekstilne in drugih panog industrije. Po večini plačujejo člani sindikatov samo 30% dejanskih stroškov.

Lansko leto je bilo v Sovjetski zvezi že več zdravilišč kakor pred vojno. Skupno jih je bilo 1978 z 242.000 posteljami. Zdravilo se je v njih 1.500.000 delavcev. Pri tem moramo upoštevati, da je število delavcev, ki počivajo v počitniških domovih, še mnogo večje. Leta 1950 bo v zdraviliščih na razpolago nad 250.000 postelj.

***

V Pragi je zelo zanimiv muzej, ki je posvečen največjemu češkemu skladatelju Bedrihu Smetani. V muzeju so zbrani dokumenti o življenju in delu češkega skladatelja, originalni rokopisov, skice in korespondenca v zvezi z njegovim delom.

Ena tretjina Kitajske osvobojena

Narodnoosvobodilna vojska Kitajske dosega z dneva v dan nove uspehe. Sedaj kontrolirajo njene sile 30 odst. vsega ozemlja Kitajske s preko 279.274.000 prebivalci, kar predstavlja 59 odst. vsega prebivalstva. V osvobojenih predelih je 52 odst. vseh velikih mest in 80 odst. vseh železniških prog. Železniški promet je že povsod obnovljen.

V treh letih je Kuomintang pretrpel izgubo 5.691.400 mož. Od tega števila jih je bilo 60 odst. zajetih, 27 odst. padlih ali izgubljenih, 13 odst. mož je pa prešlo na stran Narodnoosvobodilne vojske. Kuomintangške izgube znašajo od 1. julija 1948 do 30. junija 1948 novih 3.050.000 mož.

Sedaj traja že cel teden nova ofenziva narodnoosvobodilne vojske. Fronta se razreza na 500 km osrednjega Kiansija do zapadnega Hupeha. Sile demokratične vojske so si osvojile že 14 mest, med njimi tudi Sansi

in Ičang na Jangceju. Reka je prekoračena v dolžini 100 km in sile osvobodilne vojske, ki so dospelo s treh strani, so vkorakale v pokrajino Hunan. Neka kolona je odšla iz Hankeua ter prodrla v severni del pokrajine, sedaj pa nadaljuje svoje napredovanje ob progi Kanton-Hangkeu.

Agencija »Nova «Kitajska» poroča, da je kitajska osvobodilna vojska, ki prodira na jugozapad od Nančanga, glavnega mesta pokrajine Kiangsi, osvobodila mesto Cinkiang in Cinju na železniški progi Nančang-Cučev. Osvobojena pa so tudi mesta Kijian, Klšuj, Anfu in Siankiang. Vsa ta mesta so južno od omenjene železniške proge, mesto Ičang pa severno. Kolona, ki napreduje proti pokrajini Hunan, je zasedla strateško točko Cangshukaj.

Nacionalisti so baje pričeli z evakuacijo Hankeua, ker se čutijo ogroženi. V ponedeljek zvečer je demokratična vojska osvojila Taiho ob reki Kan 100 km severno od Hančuea.

SPRAVILI SO PRVE SADOVE letošnjega dela

OBISK V KMEČKO OBDELOVALNI ZADRUGI «1. MAJ»

V Istri je bilo že od nekdaj veliko kolonjskih posestev. To so ostanki stare fevdalne ureditve, ki jih v mnogih državah še niso odpravili. Med temi državami je tudi Italija. Lastniki, ali kakor jim pravijo «paroni», so imeli navadno na največji točki posestva postavljeno lepo hišo, v kateri so stanovali. Pred hišo so košata drevesa, ki tabijo k počitku v vročih poletnih dnevih, ko človek išče zatočišče pred sončno pripeko. Izpod take sence so paroni gledali po posestvu, kako so koloni obdelovali njihovo zemljo. Kolonov je bilo veliko, paronov pa malo, pa so kljub temu pridelali veliko, po navadi na polovico. Če je bil pridelalec štiri stote, je dobil paron dva, a koloni dva.

Bracianji. Prišli smo v času, ko se pripravljajo na mlačet. V Bracianji smo že od daleč zagledali dva velika kupa posejete pšenice, ki čaka na soncu, da se osušijo in da bo godna za mlačet. Zadržniki so opravljali, razdeljevali po skupah, razna pripravljala dela in še domači žito na kup. Krepki in zdravi fantje so obraze imajo ožgane od sonca. Ko nas zapledajo, prenehajo z delom in nam odzdravijo. Gotovo so čutili, da smo radovedni. Predsednik zadruga nam je prišel na

Mirko Korsič

Med tem se nam je pridružila starejša žena. Čeprav je bila izmučena od dela, je bila še vedno vedra in zgovorna. Prinesla je kosilo svojim sinovom. Vključila se je v razgovor in nam pričela pripovedovati.

«Delam že od rane mladosti. Prej sem delala za gospoda, zdaj pa kuham za svoje sinove. Tudi sedaj delamo veliko, toda pridelalek je naš. Delala je, da trije njeni sinovi delajo v zadrugi. Le škoda, da ni še hčerke, tudi ona bi bila pridna članica zadruge. Pa so jo fašisti ubili, med tem ko so bili trije njeni sinovi partizani. Koliko skrbi je imela zaradi, da so se naši predniki tako rekoč šele večerjaj sem pritepli, ali da jih je prav za prav Avstrija bogve odkod sem presadila in da nimamo mi zaradi tega niti najmanjših pravic v Trstu.

«Kaj pa plačilo v denarju, kako je s tem?» Ante je odgovoril: «Tega še ne moremo povedati, to bomo določili šele jeseni, nekako oktobra. Menimo, da bo kar dobro.»

«Leta borbe in izgona okupatorja in vojno sodelovanje pri ljudski oblasti je bivšim kolonom utisnilo pečat. V nekaterih je sicer še nekaj ostankov starega. Vendar vse bolj tudi tisti spoznavajo, koliko boljše je, če si vladajo sami. Njihov značaj se je spremenil. Svoje pridobitve bodo čutili. Vse bolj hočejo napredovati. Njihova želja je, urediti si svoja zadržna gospodarstva v bratski skupnosti z vsemi prebivalci Istre, pa naj bodo to Hrvati ali Italijani. Učili se bodo gospodariti in sami sebi vladati. Kar ne bodo znali oni, bodo nadaljevali njihovi otroci.»

«Zanimalo nas je, kdo je bil prej gospodar na tem posestvu. Dejalo so nam, da je bil nek Tržčan, bogataš Illy. Prav dobro se mu je godilo, zato pa njim toliko slabše. Eden od Pajuhov nam je ob slovesu dejal:

«Ko boste pisali o nas, povejta, da smo zadovoljni. Naj vsi vedo, da smo na pravi poti.»

«Leta borbe in izgona okupatorja in vojno sodelovanje pri ljudski oblasti je bivšim kolonom utisnilo pečat. V nekaterih je sicer še nekaj ostankov starega. Vendar vse bolj tudi tisti spoznavajo, koliko boljše je, če si vladajo sami. Njihov značaj se je spremenil. Svoje pridobitve bodo čutili. Vse bolj hočejo napredovati. Njihova želja je, urediti si svoja zadržna gospodarstva v bratski skupnosti z vsemi prebivalci Istre, pa naj bodo to Hrvati ali Italijani. Učili se bodo gospodariti in sami sebi vladati. Kar ne bodo znali oni, bodo nadaljevali njihovi otroci.»

«Zanimalo nas je, kdo je bil prej gospodar na tem posestvu. Dejalo so nam, da je bil nek Tržčan, bogataš Illy. Prav dobro se mu je godilo, zato pa njim toliko slabše. Eden od Pajuhov nam je ob slovesu dejal:

«Ko boste pisali o nas, povejta, da smo zadovoljni. Naj vsi vedo, da smo na pravi poti.»

«Leta borbe in izgona okupatorja in vojno sodelovanje pri ljudski oblasti je bivšim kolonom utisnilo pečat. V nekaterih je sicer še nekaj ostankov starega. Vendar vse bolj tudi tisti spoznavajo, koliko boljše je, če si vladajo sami. Njihov značaj se je spremenil. Svoje pridobitve bodo čutili. Vse bolj hočejo napredovati. Njihova želja je, urediti si svoja zadržna gospodarstva v bratski skupnosti z vsemi prebivalci Istre, pa naj bodo to Hrvati ali Italijani. Učili se bodo gospodariti in sami sebi vladati. Kar ne bodo znali oni, bodo nadaljevali njihovi otroci.»

«Zanimalo nas je, kdo je bil prej gospodar na tem posestvu. Dejalo so nam, da je bil nek Tržčan, bogataš Illy. Prav dobro se mu je godilo, zato pa njim toliko slabše. Eden od Pajuhov nam je ob slovesu dejal:

«Ko boste pisali o nas, povejta, da smo zadovoljni. Naj vsi vedo, da smo na pravi poti.»

«Zanimalo nas je, kdo je bil prej gospodar na tem posestvu. Dejalo so nam, da je bil nek Tržčan, bogataš Illy. Prav dobro se mu je godilo, zato pa njim toliko slabše. Eden od Pajuhov nam je ob slovesu dejal:

«Ko boste pisali o nas, povejta, da smo zadovoljni. Naj vsi vedo, da smo na pravi poti.»

«Leta borbe in izgona okupatorja in vojno sodelovanje pri ljudski oblasti je bivšim kolonom utisnilo pečat. V nekaterih je sicer še nekaj ostankov starega. Vendar vse bolj tudi tisti spoznavajo, koliko boljše je, če si vladajo sami. Njihov značaj se je spremenil. Svoje pridobitve bodo čutili. Vse bolj hočejo napredovati. Njihova želja je, urediti si svoja zadržna gospodarstva v bratski skupnosti z vsemi prebivalci Istre, pa naj bodo to Hrvati ali Italijani. Učili se bodo gospodariti in sami sebi vladati. Kar ne bodo znali oni, bodo nadaljevali njihovi otroci.»

«Zanimalo nas je, kdo je bil prej gospodar na tem posestvu. Dejalo so nam, da je bil nek Tržčan, bogataš Illy. Prav dobro se mu je godilo, zato pa njim toliko slabše. Eden od Pajuhov nam je ob slovesu dejal:

«Ko boste pisali o nas, povejta, da smo zadovoljni. Naj vsi vedo, da smo na pravi poti.»

«Leta borbe in izgona okupatorja in vojno sodelovanje pri ljudski oblasti je bivšim kolonom utisnilo pečat. V nekaterih je sicer še nekaj ostankov starega. Vendar vse bolj tudi tisti spoznavajo, koliko boljše je, če si vladajo sami. Njihov značaj se je spremenil. Svoje pridobitve bodo čutili. Vse bolj hočejo napredovati. Njihova želja je, urediti si svoja zadržna gospodarstva v bratski skupnosti z vsemi prebivalci Istre, pa naj bodo to Hrvati ali Italijani. Učili se bodo gospodariti in sami sebi vladati. Kar ne bodo znali oni, bodo nadaljevali njihovi otroci.»

«Zanimalo nas je, kdo je bil prej gospodar na tem posestvu. Dejalo so nam, da je bil nek Tržčan, bogataš Illy. Prav dobro se mu je godilo, zato pa njim toliko slabše. Eden od Pajuhov nam je ob slovesu dejal:

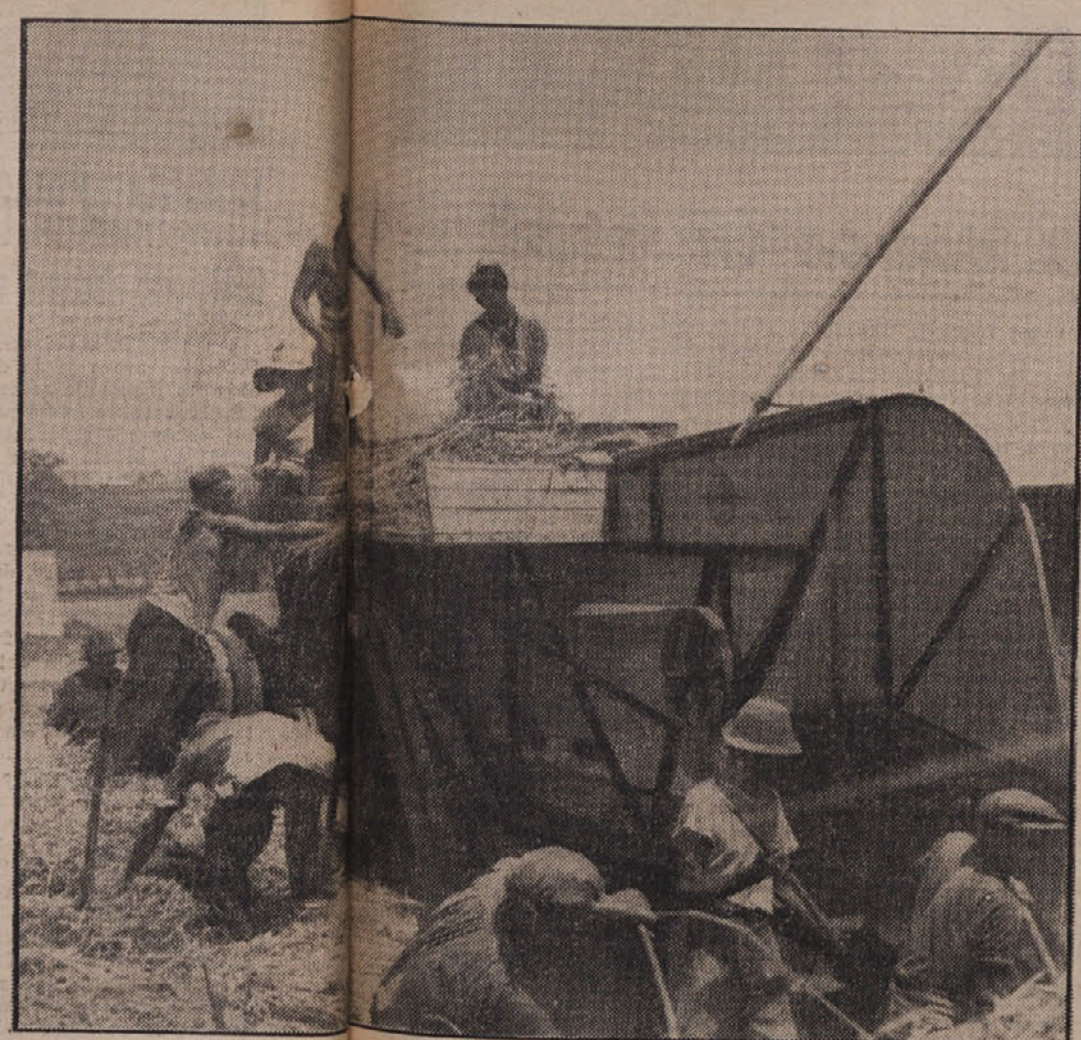
«Ko boste pisali o nas, povejta, da smo zadovoljni. Naj vsi vedo, da smo na pravi poti.»

«Leta borbe in izgona okupatorja in vojno sodelovanje pri ljudski oblasti je bivšim kolonom utisnilo pečat. V nekaterih je sicer še nekaj ostankov starega. Vendar vse bolj tudi tisti spoznavajo, koliko boljše je, če si vladajo sami. Njihov značaj se je spremenil. Svoje pridobitve bodo čutili. Vse bolj hočejo napredovati. Njihova želja je, urediti si svoja zadržna gospodarstva v bratski skupnosti z vsemi prebivalci Istre, pa naj bodo to Hrvati ali Italijani. Učili se bodo gospodariti in sami sebi vladati. Kar ne bodo znali oni, bodo nadaljevali njihovi otroci.»

«Zanimalo nas je, kdo je bil prej gospodar na tem posestvu. Dejalo so nam, da je bil nek Tržčan, bogataš Illy. Prav dobro se mu je godilo, zato pa njim toliko slabše. Eden od Pajuhov nam je ob slovesu dejal:

«Ko boste pisali o nas, povejta, da smo zadovoljni. Naj vsi vedo, da smo na pravi poti.»

«Leta borbe in izgona okupatorja in vojno sodelovanje pri ljudski oblasti je bivšim kolonom utisnilo pečat. V nekaterih je sicer še nekaj ostankov starega. Vendar vse bolj tudi tisti spoznavajo, koliko boljše je, če si vladajo sami. Njihov značaj se je spremenil. Svoje pridobitve bodo čutili. Vse bolj hočejo napredovati. Njihova želja je, urediti si svoja zadržna gospodarstva v bratski skupnosti z vsemi prebivalci Istre, pa naj bodo to Hrvati ali Italijani. Učili se bodo gospodariti in sami sebi vladati. Kar ne bodo znali oni, bodo nadaljevali njihovi otroci.»

Pognali so mlatilnice

Gradivo za zgodovino tržakih Slovencev

UVOD

Zgodovinarji, ki se s peresi borijo za interese svojih roparskih gospodarjev (bol moderno jih zdaj imenuje sicer imperialistične, kar pa kar pa ne menja na stvari), se mučijo na vse pretege, da bi dokazali, da so se naši predniki tako rekoč šele večerjaj sem pritepli, ali da jih je prav za prav Avstrija bogve odkod sem presadila in da nimamo mi zaradi tega niti najmanjših pravic v Trstu.

Prizadevanje teh zgodovinarjev je predvsem nismiselno, ker se naprej razvijajoča se pristna zgodovina prav nič ne zmeniti niti za resnične pravice, ki jih je nekdaj dokazal v svoji zgodovini, a kaj že za lažni-ve. Kakšne zgodovinske pravice je rabil n. pr. Attila, ko je s svojimi divjimi roparji prihrumel v Evropo in razruši med drugim tudi nekdanji slavni rimski Oglej? Na kakšne zgodovinske pravice sta se naslanjala

med njimi roparski prihrumel v Evropo in razruši med drugim tudi nekdanji slavni rimski Oglej? Na kakšne zgodovinske pravice sta se naslanjala

med njimi roparski prihrumel v Evropo in razruši med drugim tudi nekdanji slavni rimski Oglej? Na kakšne zgodovinske pravice sta se naslanjala

med njimi roparski prihrumel v Evropo in razruši med drugim tudi nekdanji slavni rimski Oglej? Na kakšne zgodovinske pravice sta se naslanjala

med njimi roparski prihrumel v Evropo in razruši med drugim tudi nekdanji slavni rimski Oglej? Na kakšne zgodovinske pravice sta se naslanjala

med njimi roparski prihrumel v Evropo in razruši med drugim tudi nekdanji slavni rimski Oglej? Na kakšne zgodovinske pravice sta se naslanjala

med njimi roparski prihrumel v Evropo in razruši med drugim tudi nekdanji slavni rimski Oglej? Na kakšne zgodovinske pravice sta se naslanjala

med njimi roparski prihrumel v Evropo in razruši med drugim tudi nekdanji slavni rimski Oglej? Na kakšne zgodovinske pravice sta se naslanjala

ASTROLOGIJA in medicina

«Nesmiselno kulturen je samo človek, ki teži za obvladovanjem znanosti in izkušnji, ki jih je nakopičilo človeštvo v svojem razvoju. Kulturen pa ni, kdor vleče za sabo tovor predsodkov in praznoverja, kajti znanost in praznoverje se med seboj izključujeta. Praznoverje se neha tam, kjer se začneja znanost. Zato je vsak resnično kulturen človek prost in svoboden vseh in vsakovrstnih predsodkov.» J. V. FERJEC

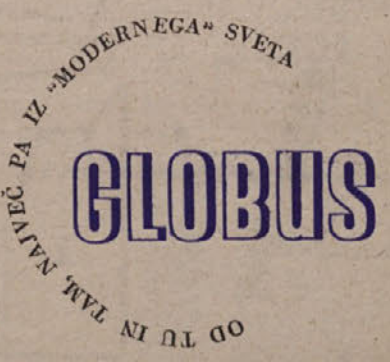
Skrivnostno nočno nebo z milijardami žarečih zvezd je navdajalo že primitivnega človeka s strahom in grozo. Zaradi tega se ne smemo čuditi, da je celo naravoslovna znanost — astronomija prispevala svoj delež k nastanku praznoverja. Ze zgodaj je človeštvo skušalo spraviti zvezdni svet v najtesnejšo zvezo s človekom in njegovimi organi. Ta znanost — astrologija že več ko dva tisoč let zastopa mnenje, da obstoje nekakšni odnosi med vsemirjem (makrokosmosom) in človekom (mikrokosmosom). V starem veku so imeli zemljo za središče vseh svetov. Človeka — gospodarja zemlje pa za najvažnejšo stvaritev sploh. Danes vemo, da pri brežtevilnih sončnih sistemih zemlja ni več središče sveta.

V sholastičnem srednjem veku je staro pogansko prerokovanje usode iz zvezd na novo oživilo. Od 14. pa do 17. stoletja so se vse znanosti zatekale k astrologiji. Zdravniki-astrologi (tako imenovani jatromatematiki) niso nikoli

som astronomija odkrila še tri nove planete: Urana, Neptuna in Plutona.

V ljudski medicini našega časa se je še največ astrološkega ohranilo v verovanju v luno. Po ljudskem mnenju mineva pri polnem mesecu tudi bolezen. Prav tako moramo zdravilo zoper črve jemati v tem času: takisto rezati kurja ošesa, da ne zrastejo več. Nekateri še trdno verujejo v vražo, da si moramo le o mlaju ostrici lase, če hočemo, da bodo dobro rasli.

Dr. M. K.

Neki 24-letni Nemec se je poročil z žensko, ki je štela 81 pomlad. Kakor poročajo mu je okupacijska oblast odbila podpora za brezposelnost, potem ko so v uradu, kjer podpre delajo, videli sliko z njegove poroke.

V Veliki Britaniji je neko podjetje specializirano v izdelovanju raznovrstnih bicov. To podjetje ima nad 10.000 stalnih odjemalcev v šolah v Angliji in v dominionih, kjer jih uporabljajo za kaznovanje neoboljivih učencev.

Policija v Kentuckiju je ogradila sodnim oblastem zakonca Ano in Tomaža Donalda, ker sta imela več mesecev privezana za verigo k postelji svojo staro slepico. Tomaž je izjavil, da je svojo 80-letno teto privezal k postelji iz hudobnosti. «Ko sem bil mašen deček — je dejal — je teta skrbelo zama. Zdelo se mi je, da je pravičeno, če ji urnem njeno prizadevanje. Privezal sem jo k postelji samo zato, da mi mogla hoditi po hiši in razbičati pohištva, kakor je njena navada.»

Kar pa je pri tem tem najbolj čudno, je to, da je starka izjavila, da je popolnoma zadovoljna z ravnanjem svojih nečakov in da noče iti v sirotišnico. «Končno — je dejala — vsakdo lahko dela v svojem domu, kar se mu zljubi. Policija pa ni tega mnenja in zakonca Donald bosta morala zaradi njene ovadbe plačati nekaj 1000 dolarjev kazni.»

kar je mogel najti v nekdanjem «Piccolu» in temu podobnih časnikih in drugih publikacijah. Da ni pridevek «fašisti» prav nič pretiran, se lahko prepriča vsakdo na str. 542. II knjiga, kjer stoji črno na belem sledeti stavki: «La storica azione del partito liberale-nazionale a quello che oggi è il fascismo, anche perchè la parte più giovane e più combattiva realizzò già allora quell'azione, che oggi si chiama squadristi. Si può dire che l'opera di quel partito, fondato su rigide gerarchie malgrado i suoi apparenti caratteri di democrazia, fu veramente prerocritrice del fa-

sholastičnem srednjem veku je staro pogansko prerokovanje usode iz zvezd na novo oživilo. Od 14. pa do 17. stoletja so se vse znanosti zatekale k astrologiji. Zdravniki-astrologi (tako imenovani jatromatematiki) niso nikoli

sholastičnem srednjem veku je staro pogansko prerokovanje usode iz zvezd na novo oživilo. Od 14. pa do 17. stoletja so se vse znanosti zatekale k astrologiji. Zdravniki-astrologi (tako imenovani jatromatematiki) niso nikoli

Trst leta 1600

celih osemnajst mesecev; citre pa da nosijo domov, ker da nimajo železa. Razume se, da nam tudi take zgodovinske bajke prav nič ne koristijo.

Najlepši primer, kako se zgodovina ne sme pisati, nam tudi najnovejši tržaski zgodovinar, fašisti Attilio Tamaro s svojo nad 1100 strani debelo «Storia di Trieste», ki je prava zbirka vsega «najboljšega»,

PRI NAS JE VROČE kako je pa drugje?

Ves čas smo se pritoževali, da je letos mrzlo poletje. Kopalska so bila skoraj prazna in zgodilo se je, da je bil na večer povrnilnik. Pred nekaj dnevi pa je pritisnila vročina in poletje nam je pokazalo, da se tudi letos ne bo ratajalo. No, ljudje radi pozabijo o čem so se pred nekaj dnevi pritoževali in se je že na vročino.

Res je, da ubogi zemljani, ki morajo preživeti vroče poletne mesece v mestu in delati, ne morejo biti posebno zadovoljni. Senca je v Trstu malo, parkov ni, za morska kopališča pa ni dovolj preiskrbljeno.

Toda naše pritožbe niso vedno umestne. Pomisliti moramo, da so na svetu mnogi kraji, kjer bi se ljudje v 30.000 vročine naravnost ožigali. To bi veljalo n. pr. za prebivalce na meji Ne-

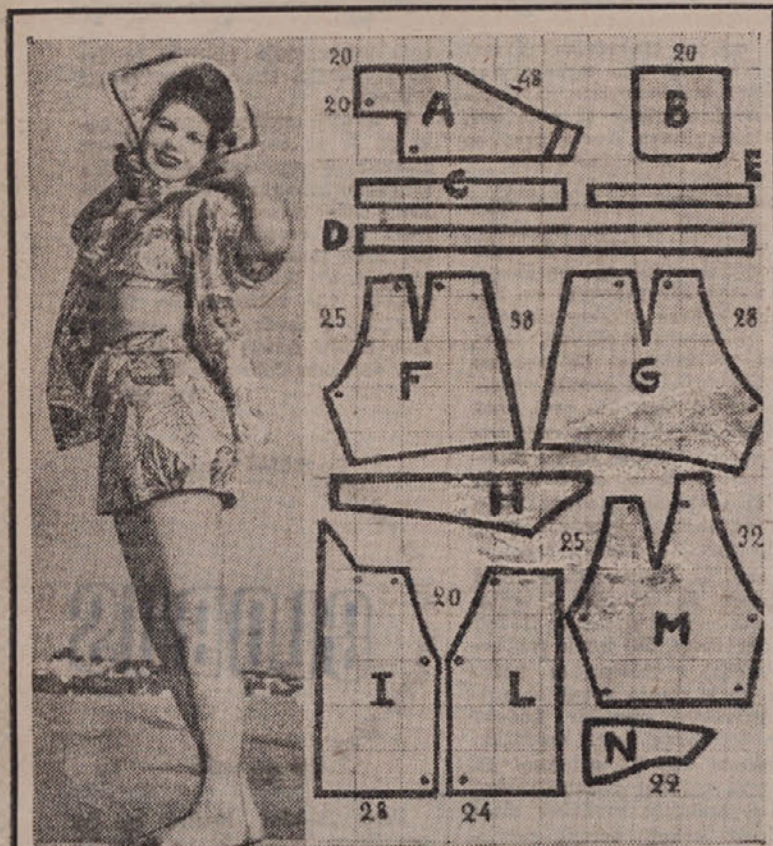
vade v Kaliforniji, kjer je sedaj «samo» 58.000 vročine v senci. Ta predel je znan pod imenom Dolina smrti. Leži kakih 70 mil pod morsko površino, okoli pa se dvigajo goli griči. Vremenska postaja Dolina smrti ni le o najbolj vročem temveč tudi najbolj suhem predelu Združenih držav Amerike. Tam padejo vsi snegovi iz zraka ali z dreves, kjer iščejo malo varstva pred neumisljeno sončno pripeko. Pozimi vlada v tem predelu prijetna hladna temperatura. Ne dolgo tega so v Dolini smrti celo otvorili zimsko zdravilišče.

Vsako je seveda prepričan, da je poletje temperatura najvišja na ravniku. To pa ni res. Na najbolj žužnih vzponih zmernega pasu je poletja mnogo bolj

(Nadaljevanje na 14 strani)

Iskoristimo sonce in zrak

SE ENA OBLEKA ZA SONCENJE, KI SI JO LAHKO SAMA UKROJIS

Modrček je preprost in se tesno prilaga, hlačke so kratke, toda ne preveč, jopica je rezana na kimono. Za to obleko potrebujemo 3,50 m blaga, visokega 80 cm. Kroj je za postavo, ki meri v ramenih 40 cm, širina okrog prst 95, bokov 100 cm.

A) — polovica modrčka, B) — žep pri jopici, C) — polovica pasu pri modrčku, E) — spojni del modrčka, D) — pas, ki ga na hlačah spredaj zavežemo, F) — prednja hlačnica, G) — zadnja hlačnica, H) — rever, N) — polovica ovratnika, I) — prednji del jopice, L) — zadnji del jopice, M) — rokav.

Točke na kroju označujejo glavne šive.

Sonce in zrak sta za razvoj vsakega organizma silne važnosti. Posebnega pomena sta za razvijajoče se organizme — torej predvsem za otroke. Le če bomo nudili otrokom možnost, da se med poletjem naužijejo mnogo svežega zraku in sonca, bodo v zimskih mesecih zdravi in odporni. Pa ne le otroci. Tudi odrasli, posebno tisti, ki vse leto preživijo v mestih po zaprtih delavnicah, tovarnah in uradih, bodo svoje delo med letom bolj opravljali, bili pri njem manj nervozni, če bodo svoj, čeprav kratki letni dopust užili res smotrno in pravilno.

Ozračje v mestih ni čisto, zrak je poln dima in raznih bakterij, zato je potrebno, da enkrat na leto menjamo podnebje. Menjava klime je zelo važna in vpliva na organizem odraslega, še bolj pa na otroka. Paziti moramo pa na to, kakšno podnebje si izberemo za svoj letni odmor, ker posamezne klime ne vplivajo enako na vse organizme.

Imamo višinsko podnebje, ki je v višini nad 1000 metrov. Tu je žarenje sonca izredno močno, zrak je čist in suh, le malo je vetrovno in tudi padavin je malo. V zraku je mnogo kisika, čisto ozračje pa zmanjšuje možnost infekcij.

Morska klima ima tudi čisto ozračje polno kisika, vendar je ozračje vlažno, temperatura je podnevi in ponoči skoro enaka. Ultravioletni žarki imajo ob morski obali veliko moč, kar bogatijo še morske kopeli.

Med morsko in višinsko klimo je srednjeveška klima v višini 400 do

1000 m. V tej klimi je ozračje in sonce brez posebnih dražljajev. Podnebje učinkuje pomirjevalno.

Kraje nad 1000 metrov si bodo izbrali ljudje slabotne konstitucije, slabokrvni in lahki nevrasteniki. V višinsko klimo ne smejo tuberkulozni z zvišano temperaturo. Posebno moramo paziti tu pri otrocih, kajti ta ostra klima lahko otrokom njihovo zdravje še poslabša. Hiter prehod iz navadne v višinsko klimo zbuja v nas utrujenost, kar pa je le predhodnega značaja. Dobre posledice spremembe podnebja se bodo pokazale pozneje.

Na morje ne spadajo nervozni ljudje, ker sicer vročina njihovo nervoznost še poveča. Gotovo pa se bomo na morju iznebili vseh prehladov in morska voda in sonce bosta okrepila naš organizem. Važno je tudi, da ob morju pravilno izkoristimo sončenje.

V srednjegorski klimi se bodo dobro počutili in odpočili vsi, ki imajo težave bodisi s srcem ali revmatizmom, bodisi z živci.

Seveda je učinek našega letovanja odvisen od trajanja, ker nekaj dni v drugi okolici in na drugem zraku ne more narediti čudežev. Za tržaškega delavca in uradnika ter za njihove družine je letovanje skoro nedosegljivo, kaj šele, da bi si lahko po mihi volji izbirali kraj in določali trajanje svojemu počitku.

V Jugoslaviji pa je danes čisto drugače, ker imajo prav vsi, ki so vključeni v izgradnjo domovine tudi velike ugodnosti, ki jih delavci lahko izkoristijo v svoj prid. Najlejši domovi v gorah ali pri morju so namenjeni prav delavcem, kjer na tisoči in tisoči s svojimi družinami črpaajo zdravje in uživajo najrazličnejša razvedrila.

SADJE in njegova moč

Da uredimo naše prebavne organe, lahko pričnemo posebno nego s sadjem, ki lahko traja oden do tri tedne. Seveda ni ta nega primerna za vsakogar, dobro je, da se prej posvetujemo s svojim zdravnikom.

Nega s sadjem ne pomeni, da se moramo hraniti samo z njim. Samo sadje vzamemo le za zajtrk in večerjo, opoldanski obed naj ostane navaden. Dnevno použijemo eden do dva in pol kilograma različnega sadja. Začnemo z enim kilogramom in nato količine stopnjujemo. Ko smo dosegli najvišjo količino, zopet postopoma zmanjšujemo obroke sadja. Zvečer lahko použijemo poleg sadja kosček dobro prepečenega kruha. Dobro je tudi, če spijemo kozareček zdravega vina.

Zdravljenje s sadjem vam bo dalo moč in čez nekaj časa skoro ne boste več čutili utrujenosti, teže in zaspanosti po obedu. Vaš organizem bo pomlajen, pridobili pa boste na svežosti kože in liniji vašega telesa.

Važno je, da jemo le zelo zrelo sadje. Bolje je, da ga ne lupimo, saj vemo, da vsebujejo prav olupki največ vitaminov.

Če niste sadja sami odrgali, temveč kupili, ga dobro operite, preden ga jeste, nato ga pa dobro zvežite.

Če pa si lahko sadje sami odrgate, dvignite se iz postelje preden sonce razgreje sadje in pojejte kar tam svoj prvi obrok. Negi s sadjem boste tako dodali še nego zore, ki je pomembna za vaše zdravje. Predvsem se bodo dobro počutili tisti, ki so nervozne narave.

Ne smemo misliti, da je zdrav-

ljenje s sadjem sredstvo za slušanje. Sadje ima v sebi mnogo sladkorja in vode, ki delovanje našega organizma uredi, ne pa oslabi.

***

Bel marmor, ki je porumenel, pridobi zopet na svoji barvi, če ga odrgnemo z zmesjo soli, katero smo raztopili v kisu. Nato zbrisemo marmor s čisto vodo. Lahko tudi odrgnemo marmorno ploščo z krpo, namočeno v petroleju.

Surovo svilo peremo v mlačni milnici in jo splakujemo v vodi, kateri dodamo malo boraksa. Na koncu pa jo samo za trenutek pomočimo še v vodi, kateri smo dodali malo sladkorja ali tudi spirita.

Umetna svila ne sme dolgo ležati v vodi; tudi vročine ne prenaša. Ne smemo je torej prati v vroči vodi niti je sušiti na peči. Pri likanju moramo paziti, da likalnik ni prevroč. Vse stvari iz umetne svile bi morali večkrat splahniti v mlačni vodi, da dobe zopet zaželeni blek.

Lahko si same napravimo tekočo brilantino za lase, če zmešamo pol litra čistega alkohola (95 st.), ki ga po okusu nadišavimo, z 400 gr mandijevega olja.

KUHINJA v vročih poletnih dneh

Paradižnikova juha

1 kg paradižnikov, 3 l slane krova, 2 žlici masti, 3 žlice moke, pol korena, koreninico petršilja, pol čebule, 1/8 l riža, 2 klinčka, list zelene. Zmeščano potresi z moko, malo prepraži in zalj s paradižnikovo vodo ter vlij vse k paradižnikom. Ko je še nekaj časa skupaj vrelo, pre-tlači in precedi ter zakuhaj riž.

Sesekljani bifteki

Sesekljaj drobno 56 dkg pljučne pečenke ali mehke govedine, zraven pa tudi malo mozga in slanice, kožice in žile že prej odstrani. Potem naredi iz pol obrabane zemlje besamelj; hladnega zmešaj in mu primešaj sesekano meso, malo mešane dišave in limonine lupinice ter soli. Potem deni na mokro desko, zveži enakomerno, potolci, da so 4 prste dolgi in prav toliko široki zrezki; povaljaj jih v nastrganem kruhu ali v moki ter peci v razbeljeni masti in daj na mizo. Ako jih povaljaš v moki, prideni pečenim kosček presnega masla in malo juhe.

Paradižnikova solata s papriko

1 1/2 kg dobro zrelih, pa še trdnih paradižnikov olupi in razreži na kolesčke. 1/2 kg sveže, zelene, sladke paprike na vročem štedilniku operci in olup; olup tudi čebulo in nekaj česna, vse razreži na kolesčke, potresi s soljo in zabeli z oljem in kisom pa oprezno zmešaj.

MASAŽI OBRAZA

Nekatere žene imajo silno utrujen obraz, v lice se jim zarežejo globoke gube, koža se jim povese. To nastane zaradi tega, ker se z leti rahlja in izginja tako zvano vezno staničje, ki se nahaja v notranji plasti naše kože. Mišičevje nima več one krepke opore, upada in se poveša. Uvela koža, onemoglo mišičevje na obrazu se mora hraniti, krepčati, da se prepreči ali vsaj zadrži, kolikor je pač mogoče. To skušamo doseči z masažo, ki je najpripustnejše in obenem najcenejše lepotilno sredstvo.

Pri masiranju obraza se ne moremo izogniti kremi, toda uporabljamo le take, ki vsebujejo malo maščobe in so prirejene na podlagi lanolina, vazelina ali glicerina. Zvečer, preden ležemo, si namažemo obraz s kako dobro kremo in potem pričnemo z masažo. Z notranjo stranjo sklenjenih, izlegljenih prstov, potezamo precej krepko po gubah po dolgem in počez. Pri masiranju podolžnih gub na čelu potegnemo obrvi navzdol, kadar pa potezamo po navpičnih gubah, ki se rade napravijo v smeri nad nosom,

pa potegnemo obrvi navzgor. Ko masiramo levo polovico obraza, povlečemo usta na desno in obratno. Pri masaži gub, ki se vlečejo od ušes proti vratu na levi strani, zasukajmo glavo na desno in potezajmo ob spodnji čeljustni kosti. Ko skušamo odpraviti linijo dvojnega podbratka, tedaj nagnimo glavo nazaj in masiramo vrat.

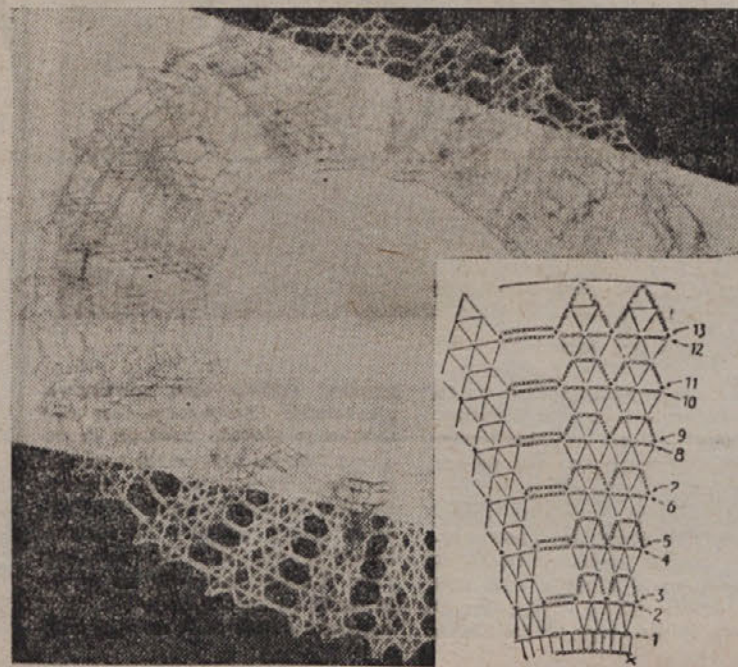
Kratkih deset minut na večer nam je potrebno, da izvršimo ta najlepši proces. Kri kroži živahneje po masiranem mišičevju, mu donša več hrane, ga osveži in krepči ter, če že ne prepreči, vsaj zadržuje povečanje in upadanje mišic. Pri masaži je treba paziti tudi na to, da se občutljivejša mesta ne tarvejo in drgnejo preveč, zakaj vrhinja plast kože se na ta način zrahlja in odloči od notranje plasti tako zvane tolstnice, kar pa povzroči lahko še globlje gube. Nekateri svetujejo, da se deli okoli oči sploh ne masirajo s potezanjem, ampak le z rahlim trkanjem.

Po končani masaži si odrgnemo obraz z vato, da odstranimo kremo, prah in drugo nesnago, ki je tekom

dneva zamašila drobne luknjice v koži. Zjutraj si nato umijemo obraz najprej s toplo vodo, da odstranimo ostanke kreme, potem pa še z mrzlo, kar zelo osveži obraz.

Od časa do časa si lahko masiramo obraz tudi z vročimi obkladki, pri tem odpravimo za nekaj časa gube. Ravnanje pa moramo zelo previdno. Vzamemo prtiček, ga prepognemo večkrat po dolžini in namočimo v vrelo vodo. Nato ga dobro ožnemo ter položimo na podbradek in na lice kolikor mogoče vročega. Z rokami si pritiskamo obkladek na obraz dve do tri minute, nato ga odstranimo, na sparjeno lice pa položimo suh robec, da se koža ohladi. Najbolje je, da delamo to leže in po obkladku počivamo še četrt ure. Obkladek očisti znojnice in osveži kožo.

Dobra je tudi kopel v sopari. Glavo držimo nad loncem vrele vode ter se pokrijemo z veliko ruto, da pri straneh para ne odhaja. Tudi ta kopelj očisti in osveži lice.

Fr-jetno razvedrilo na našem dopustu — posebno če imamo smolo, da daa ali dva dežuje — nam bo kvačkaje. Napravimo si čipke za namizni prtiček in kvačkajmo tako, kot nam kaže podrobna slika

BARVANJE PODA

Ce v stanovanju nimamo parketov, moramo tla še toliko bolj čistiti, da nam pod ne kviri vtisa, ki ga sicer naše skrbno spravljenost in čedno stanovanje ali soba napravljata na nas. Ce imamo navaden, lesen pod, ga peremo z vročim lugom, ter drgnemo posebno tam, kjer so špranje, v ka, terih bi se lahko zarežili mrčes. Vroč in močan lug uniči mrčes. Da nam pod ne ostane siv, ga moramo nato dobro izprati. Tudi ni dobro če opran pod pokrijemo, preden se posuši, ker zamolčne.

Ce je lep, gladek pod, ga lahko same pobarvamo. Najprej moramo odstraniti vse mastne madeže, ker nam sicer tam ostane belo. Nato kupimo v drogeriji rjave aniline (prah) približno 1 dkg za veliko sobo. Raztopimo jo v toliki množini vode, kolikor se nam zdi potrebno, da namažemo pod. Preslikajmo z njo gladko deščico za poskus. Ko je suha, jo nama-

zimo s parketnim voskom in drgnimo po njej. Ce nam ni barva všeč (pretemna ali presvetla), dodamo vode oziroma barve. Ko smo dobili na ta način barvo podobno parketom, poslikajmo z njo pod in pustimo 24 ur, da se suši. Namažimo ga s parketnim voskom in zdrgnimo dobro s cunjjo, da se svetli. Namesto vode je boljše rabiti slab spirit, ker je potem barva bolj trpežna proti mokroti. Pa tudi barva z vodo ni slaba, ker je itak pokrita z voščeno plastjo. Pod treba večkrat namažati z voskom kakor parkete. Z oljnato barvo lakiran pod je kmalu zopet bel na mestih, kjer se mnogo hodi, ker se barva rada odluči. Pri tem načinu barvanja se to ne zgodi, ker je les nekaj milimetrov globoko prepojen z barvo. Lak je pa le na površju. Ako se čez leto pokvari, ga umijemo z vročim lugom in ponovimo to postopanje.

STRAN NAŠIH KMETOVALCEV

Kako ravnamo z mlekom po molži

Zelo koristno je vedeti, kako ravnamo z mlekom po molži, kajti koliko mleka, posebno sedaj v poletnem času se nam lahko pokvari, a to dostikrat le iz naše nevednosti ali celo malomarnosti.

Po končani molži odnesemo mleko takoj iz hleva, da se ne nasrka smrdljivih plinov in ne naužije bakterij ter ga čimprej prečimo. Neznaga, ki pride med molžo v mleko, mu zmanjšuje trpežnost in ga tudi kvaliteto poslabša.

Za precejanje rabimo cedilo raznih oblik. Važno je sito, ki mora biti gosto in če je le mogoče dvojno; med dvojno sito damo čistilno vato ali čisto krpo, ki jo po vsaki uporabi preperemo in prekuhamo; vato pa vržemo v ogenj.

Mleko je z ozirom na svojo sestavo izvrstna hrana za bakterije, ki se lasti v toplem mleku množijo z veliko naglico. Pri toplini 20 do 25 st. C. se živahno razvijajo mlečnokislinske glivice, ki povzročajo zakisjanje mleka. Da ohranimo mleko čim dalje sladko in sveže, ga moramo takoj po precejanju ohladiti. Posodo z mlekom postavimo v mrzlo vodo, ki jo večkrat menjamo, mleko pa tudi večkrat premešamo, da se enakomerno ohlaja. Boljše in hitreje se mleko ohlaja v mrzli tekoči vodi, mrzlem vodnjaku ali podzemeljski jami. Ohlajeno mleko hranimo v hladnem prostoru, da se mu temperatura zopet ne zviša. Mraz zadržuje razvoj bakterij, kakor hitro pa se mleko ogreje, se te zopet živahno množijo.

Ce oddajamo mleko v mlekarne ali strankam, ne smemo nikdar mešati večernega in jutranjega mleka, če ga nismo prej dobro ohladili. Če se mešamo namreč mrzlo večerno in toplo jutranje mleko, ima dobljena mešanica ravno primerno toplino za živahen razvoj mlečnokislinskih glivic, ki mleko hitro skisajo. Večja gospodarstva in mlekarne hladijo mleko s hladilniki in hladilnimi napravami.

Ako oddajamo mleko strankam ali v mlekarne, moramo paziti, da pride neizpremenjeno na določeno mesto. To pa dosežemo s snažnim pridobivanjem, hlajenjem in razposiljanjem v primernih posodah iz pocinjene pločevine, ki se dobro zapirajo. Za daljši prevoz so pripravne posode, ki imajo v notranjosti cev za led, da se hladijo mleko tudi med prevažanjem. Da se mleko preveč ne ublje, morajo biti posode polne, prevažati pa se morajo na vozovih s peresli. Dovo. Ujen je tudi priradek vodikovega prekisa.

S pasteriziranjem t. j. segrevanjem mleka na določeno temperaturo povečamo prav tako trpežnost mleka, ker s tem uničimo škodljive bakterije. Razlikujemo nizko in visoko pasterizacijo. Pri prvi segrevamo mleko na 63 do 65 st. C. in ga držimo pri tej

temperaturi po ure. Nato ga hitro ohladimo na 8 do 10 stopinj. Visoko pa ga pasteriziramo, če segrevamo mleko na 80 do 90 st. C. za 10 minut, nakar ga tudi naglo ohladimo. Tudi s kuhanjem mleko konserviramo. Vendar pa pri kuhanju uničimo tudi vitamine. Zato je tudi za otroke mnogo boljše pasterizirano mleko. S pasterizacijo uničimo škodljive klice v mleku, vse druge snovi pa ostanejo neizpremenjene. Vedeti pa moramo, da ostanejo pri življenju t. j. živi trošci, ki čakajo ugodnega trenutka za razvoj. Tudi pasterizirano mleko je treba ohladiti in ga hraniti na mrzlem.

V mlekarinah rabijo razne pasterizatorje, v gospodinjstvu pa si pomagamo s posodo, ki jo imamo pri roki. Mleko za otroke lahko pasteriziramo tako, da obesimo na kuhalnico v lonec vrele vode kanglico z mlekom, vse skupaj pokrijemo s snažno krpo ali pokrovko in pustimo toliko časa vreti, da dosežemo temperaturo 65 st. C. Nato posodo odmaknemo za 20 do 30 minut. Po preteku tega časa pa postavimo kanglico v mrzlo vodo, da se mleko ohladi. Pred vsako uporabo segrevamo to mleko na primerno toplino. Tako pripravljeno mleko je prosto škodljivih klic, vsebuje pa še vitamine in vse druge snovi v naravnem sestavu.

Prav tako pasteriziramo tudi smetano, ki jo rabimo za izdelovanje pre-snega masla, ki pa jo moramo potem

skisati z oksidovcem. Tolčene smetane pa ne smemo pasterizirati.

Mlekarška posoda ne sme biti železna ali rjava, lahko pa je lončena, steklena, porcelanasta ali iz pocinjene pločevine. Lesene so samo plnje in priprave za izdelovanje sira in masla, ker se les težko snaži. Vso mlekarško posodo mora biti skrajno snažno. Po vsaki uporabi ga izplaknemo najprej v mrzli vodi, nato umijemo v vroči raztopini sode ali apna, ponovno izplaknemo in posušimo s snažno krpo ali še bolje na soncu. Mlekarške posode ne smemo nikdar rabiti v druge svrhe.

Da ohranimo posodo res snažno in brez škodljivih klic, prekuhamo posodo večkrat v pepelnem lugu, lešeno posodo pa umijemo z apnenim mlecom, posušimo na soncu in nato umijemo.

V mrzli vodi splakujemo posodo zato, da izperemo mlečno beljakovino, ki bi v vročini zakrknila in se nabrala na posodi. (V ceveh posne-malnika, na cedilu, v vratu kanglice itd.)

Ne pozabite na žitne shrambe

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Kako se ubranimo tega škodljivca? Skrbeti moramo za zračenje in preme-

ševanje žita, zlasti od prvih spomladanskih dni pa do konca meseca julija. Preden spravimo novo žito, moramo shrambo skrbno očistiti in razkužiti, kot sem to že poprej omenil. Ičinke v zrnih uničimo, če pustimo zrna 24 ur v suhi vročini 50 do 60 stopinj; temperatura ne sme biti nikdar višja, da zrna ne izgube sposobnosti kaljenja.

Drugi škodljivec v žitnih shrambah je žitni molj. Ta majhen metuljček, ki meri z razprostrtimi krili 5 mm, dolg pa je 1.5 cm, ima prednji krilci svetlikajoče se beli, rjavočrno marmorirani, zadnji pa sta svetlikajoče se svetlosivi. Gosenice je rumenkaste barve s svetlo sivo glavo. V juniju leže metuljček na zrno po eno jajčece. Gosenica objeda zrno, dokler ne doraste. Vsak objedena zrno prepreda med seboj. Zato najdemo v takih kašah, kjer gospodarji žitni molj, vse polno zapredkov, z objedenimi zrni. Konec avgusta ali v začetku septembra gosenice doraste in se plazí med zrni in prede pri tem fine nitke, da je cel kup prepreden. Gosenice prezimijo v razpokah sten in tal ter se šele spomladi zabujajo. Čez 14 dni se pojavi metuljček. Obramba proti žitnemu molju je enostavna. Kupe žita večkrat premetavamo, zapredke uničimo. Preko zime moramo pregledati razpoke v stenah in na tleh ter gosenice uničiti. Razkužitev shrambe beljenje sten in zapiranje razpok mnogo pripomore k zatiranju tega škodljivca!

Ako bomo skrbno pripravili naše kaše in pravilno ravnali z žitom čez leto, smo lahko brez skrbi, da se nam ne bo žito pokvarilo in da ga nam ne bodo uničili razni škodljivci!

VINSKE BOLEZNI

(Nadaljevanje in konec)

Kakor smo že omenili, postanejo kanasta ali birsasta tista vina, ki imajo izpod 11 stopinj alkohola. Iz tega sledi, da se ta bolezen loteva samo lažjih vin, dočim težja vina postanejo cikava.

Vinsko bolezen ali birso povzroča posebna drobna bakterija enoksidaza. Na površju vina dela smetani podobno belo prevleko in razkroja alkohola in druge snovi ter jih pretvarja v vodo in galunovo kislino. Pri svojem razvoju in razkroju alkohola v druge spojine potrebuje kisik, ki ga črpa iz zraka. Zato se razvija in povzroča bolezen kana v vinih, ki niso v polnih sodih. Iz tega sledi, da zračni prostor v sodu, ki je napoljen s kisikom in vodikom, daje možnost razvoja ter bakterij.

Kan je v začetku prvega štadija lahko ustavit. Pri tem uporabljamo likaj s tako dolgo cevjo, da se ga v vino. To pa zato, da pri dolivanju glivice kana, v prevleki re zmešamo z vinom, temveč da ostanejo na površju. S pomočjo tega likaja počasi in previdno sod, v katerem se je pojavil kan, nalivamo z zdravim vinom. Tako dolijemo sod do vrha, in ne zmešamo prevleke z vinom. Da se prevleka ne prime dog in se vzdigne na površje, potrkamo nalahko med dolivanjem večkrat s kladivom po sodu okoli vehe. To ponavljamo tako dolgo, dokler ne splava prevleka do vehe in se začne z vinom razlivati iz soda ter se tako odstranjuje. Pri tem nam ne sme biti žal, če izgubimo kak liter vina.

Ko smo ves kan odstranili, dopolnimo sod do vrha in ga dobro zabijemo, da ni v sodu nobenega zračnega prostora, ki bi povzročal razvoj te bakterije. V ta namen namočimo vehe v vino, da se sod popolnoma zapre. Dolivanje sodov moramo opraviti vsak teden, najkasneje pa vsakih štirinajst dni.

Najbolj gotovo sredstvo za preprečenje kana so vedno polni sodi. Zato bo vsak vinogradnik takoj, ko mošči povrejo, sode dolil in jih bo potem redno dolival.

Vina, ki so postala že močno kanasta in so zaradi tega zelo oslabela, zažveplamo s kalijevim metabisulfitom, ki ga vzamemo 6 do 10 gr na hektoliter. Čez 5 ali 6 dni sod dolijemo in kan odstranimo, kakor smo zgoraj omenili. Tako vino, ki je močno oslabelo, pomešamo z drugim zdravim, po možnosti bolj kislim vinom in ga damo v potrošnje. Večje količine ne smemo nameniti potrošnji, ker bi vino postalo ponovno kanasto, preden bi ga porabili. Zato ga prej pretočimo v malo posodo, ki se hitro izprazni. Razvoj glivice kana preprečimo tudi z žveplanjem zračnega prostora. Pri žveplanju se razvija žvepljov vodik, ki prepreči vsak razvoj kakršnih koli bakterij.

Vino, ki je zaradi malomarnosti kletarja postalo močno kanasto, to se pravi, da je glivica že ves alkohol in druge snovi razkrojila, ni za nobeno uporabo. Ni za žganje-kuho ne za kis, ker se ne more v njem razvijati niti ocetna kislina, Sod, v katerem je bilo kanastó vino, moramo temeljito izpariti in ovinito, ravno tako, kot je bilo govorja pri zdravjenju posode pri očetni kislini, preden damo v njega zdravo vino. Sele potem ga lahko uporabimo.

Te bolezni, ki jo zaradi nepoučenosti in nepravilnega ravnanja često srečamo pri vinogradnikih, se bomo rešili s tem, da bomo imeli vino vedno v polnih sodih, t. j. da bomo sode redno vsak teden dolivali.

Vinogradniki skrbite, da bodo vaša vina zdrava. To boste dosegli, če boste vino čim manj izpostavljalí dotiki z zrakom. Dostop zraka do vina povzroča razvoj marsikatere vinske bolezni.

Gorše Tona

SKRBIMO ZA PRAZNO VINSKO POSODO

Ali zadostno skrbimo, da se naše vinske posode ohranijo zdrave in dobre? Koliko posode se pokvari zaradi nepravilnega ravnanja z njo; koliko sodov postane plesnivih in nevarnih, ker smo opustili žveplanje. Skoda, ki jo povzroča tako ravnanje z vinsko posodo, je zelo občutna.

Oglejmo si nekoliko, katere napake delamo v tem pogledu in kako je pravilno ravnati s posodo, da bo ostala dolgo zdrava in uporabna.

Predvsem moramo skrbeti, da prazni sodi ne postanejo plesnivi, zlasti v notranjosti. Najboljše in najcenejše sredstvo proti plesnivosti je žvepleni dim. V ta namen pustimo, da zgori v določenih krajših ali daljših presledkih odmerjena količina žvepla v praznih sodih sredi zaprte kleti. Zažiganje žvepla v sodih preprečuje plesnivost v notranjosti sodov; zažiganje žvepla sredi kleti pa preprečuje plesnivost na zunanji strani sodov.

Zadimljenje sodov z žveplom izvrši tako-le: Cim si sod izpraznil, ga dobro operi s čisto mrzlo vodo. Peri sod toliko časa in premenjaj vodo tolikokrat, dokler ne bo tekla iz njega čista voda. Ko si to dosegl, pusti sod toliko časa odprt, da se nekoliko osuši. Manjšim sodom obrni vehe, da se bo voda iz njih odcedila, v večjih sodih z vratci pa poberi na dnu nabrano vodo s suho cunjjo. Ko se je sod dovolj osušil, ga obrni, da bo vehe zopet na vrhu, zatakni ga s čepom, zapri dobro morebitna vratca in zakadi ga z žveplom. V ta namen vzemi na vsake tri hl prostornine soda en trakec žvepla na azbestu. Ko si določil koliko trakcev boš potreboval, zaži vsak trakec posebej, obesi ga na žico in spusti ga gorečega skozi vehe v sod. Med gorenjem trakca v sodu zatakni vehe z zamaškom. Ko je trakec zgorel, potegni ga iz sode, nadomesti ga z drugim in ponavlaj toliko časa, da boš porabil vse trakce, ki si jih

za žveplanje sode določil. Žveplanje na ta način je nekoliko zamudno, toda nujno potrebno; če namreč začemo več trakcev obenem, nastane tako velika vročina, da mnogo neizgorjenega žvepla izhlapi in se izloči v obliki žveplanih kristalov na doge. Če potem v tak sod nalijemo vino, dobi rado skrajno neprijeten duh, podoben duhu po gnilih jajcih. Po žveplanju sod dobro zabijemo. Tako zabite in zažveplane sode hranimo najbolje v kleteh, kjer je primerna vlaga. Pri praznih sodih je potrebno, da to žveplanje ponovimo in sicer v določenih časovnih presledkih. Izkušnja je pokazala, da je najbolje zažveplati posodo vsakih šest tednov. Da ne bi pozabili, kdaj je čas, da se prazna posoda zadimi, zabeležimo na sodu s kredo dan in mesec zadnjega žveplanja.

Marsikateri naši vinogradniki ne žveplajo prazne sode, ali pa postopajo s prazno posodo drugače. Nekateri jo operajo in močno posušijo, hranijo jo potem v suhih prostorih, drugi jo zabijejo, ne da bi jo oprali. Pogrešno je oboje. V prvem primeru se posoda preveč razsuši in pred vsako uporabo je potrebno obroče nekoliko nabiti. Zaradi neprestanega nabijanja obročev, posoda leto za letom manj drži in dnevi se upognejo na znotraj. Večkrat se tudi zgodi, da obroči počijo in vino steče po fleh. Onim pa, ki prazno posodo le dobro zabijajo, se pa dostikrat zgodi, da se prazna posoda skisa ali pa tudi zaplesni. Plesnivo posodo je težko popraviti.

Skrbeti moramo tudi za vehe, da bo vedno lepo okrogla, ker samo lepo okrogla vehe se dajo brez cunjje dobro zapreti. Da se vehe ne kvarijo, moramo skrbeti, da bodo sodi v kleti z dolgimi zamaški dobro zaprti. Največ voh se pokvari pri odpiranju sodov z dletom in železnimi klanfami. Če so zamaški dolgi, jih lahko dvignemo z roko ali lesenim kladivom. Če smo pa za prevoz prisiljeni rabiti kratke zamaške, jih dvignemo s posebno pripravo. Zelo praktični zamaški za prevoz so struženi iz desk, torej iz lesa. Poškodovane vehe povrtamo s posebnim svedrom ali pa zamenjamo dogo, v kateri je izvrtana veha.

Marsikje imajo zelo slabo navado, da navrtajo v sredo dna brez števila čepincev, kar zelo kvari sod.

Strniščna ajda

Ajdo sejejo naši kmetovalci navadno po požetem žitu, strnišču. Vemo, da žito zemljo zelo izrabí in zato moramo ajdi gnojiti, ako hočemo, da bomo imeli dober pridelek. S čim naj ji gnojimo?

Ajda ima od setve do žetve le kratko dobo na razpolago za napravo semena, ker je v približno sto dneh posejana in že požeta. Umevno je, da mora omenjenih 100 dni dobro izrabiti in v tej dobi izžrpati iz zemlje vse, kar rabi za tvorbo slame in zrnja.

Znano je tudi, da mora hlevski gnoj, posebno ako ni dobro zrel, prebiti v zemlji daljšo dobo, preden se toliko spremeni, da je pripraven za hrano rastlinskim koreninam. Slab gnoj ne more dati ajdi ničesar, kajti takrat, ko bi bil tak gnoj za ajdo uporabljen, bi morala ajda že zaključiti dobo svojega življenja. Posledica gnojenja s hlevskim gnojem je, da nam ajda počasi zori in jo v jeseni že zeleno ulovi jesensko deževje ali celo mraz.

Ajda na polju med Gorjanskim in Ivanjigradom

sti njivo pred ajdo, pri nas največkrat žitu. Temu moramo dobro pognojiti, da ostane v njivi še dovolj redilnih snovi za ajdo. Ako pa tega nismo storili, moramo gnojiti z umetnimi gnojili, od katerih pridejo v poštev predvsem naslednja:

1. Superfosfat s 15 do 17 odst. fosforne kisline, ki je v vodi zelo lahko raztopljiva, in ki je koreninam ajde takoj na razpolago. Za vsakih 1000 kv. m površine vzamemo 50 kg superfosfata.
2. Kalijeve soli rabimo na 100 kv. m površine 10 kg.

3. Lahko potrosimo tudi 10 kg žveplenokislega amoniaka. Dušik bi mogli dati tudi v obliki kalcijevega nitrata, vendar pa je žveplenokisl amoniak bolj na mestu, ker deluje enakomerno skozi daljšo dobo kot lahko raztopljiv kalcijev nitrat.

Vsa tri navedena umetna gnojila najboljše premešamo in jih podorjemo vsaj nekaj dni prej, kot pa sejemo ajdo. Podorati moramo tudi, ako rabimo samo eno umetno gnojilo, recimo superfosfat, katerega priporočam vsem kmetovalcem, ki bodo sejal ajdo!

Habjan
Vlado:

ZNOJILSKE KOBULE SO DOBILE SVOJO CENO

(Odlomek iz cikla: LJUDJE V ZNOJILAH.)

Mali železni zvon je pojemajoče in neenakomerno brnel nad znojilskimi in ravnanskimi hmeljišči, ki so se rahlo kazala izza notranjega somraka in megel leno izgubljaloh čih se v zraku. Po dolini je rezko zatulila lokomotiva in hupaje odtrkala z vozovi ob Savinji proti mestu.

Završnik je hodil bos po dvorišču in budil fantje naj vstanejo. Nejevoljen je pograbil polno pest peska in ga zalučal v planke kozolca, ker se mu Francelj ni hotel oglašiti. Nerazločen mrmrajoč govor mu je povedal, da se je zbudil in da se bo kmalu pokazal iz sena v katerega se je zaril pred kakšnimi dvema urama, ko je prišel s fanti od potepanja. Pred hlevni mi vrati je Završnik vtaknil rosnino v stare škornje, ki jim je že davno odrezal golenici. Stopil je v hlev in nato na pot, da vrže živino sena; Mimi grede pa je z nogo podrezal v Drejčeve in Ivanove podplate, ki so mogle izpod odej. Renče je zabundal: «Ali bo kaj ali nič? Zvečer se ne spravite spat, zjutraj pa ne vstanete!».

Pretegovaje so lezli fantje s poda in kozolca, si pobirali nevšečne bilke sena iz las in izza srajce. «Dajmo, dajmo!» je priganjal stari in hitel vleči iz ropotarnice brizgalnico za hmelj ter naročal fantom: «Andrej napreži Bistro in pojdi na postajo po premog da bo mo imeli s čim sušiti hmelj; ko se vrneš pa pojdi po obirovke v Cemšenik, Francelj in Ivan vi dva bosta pa v hmelj šla. Spet ga bo treba obrizgati, rja in peronospora se ga na novo prijemljeta; če ga sedaj ko zori zanemarimo, bo imel slabo ceno».

Najmlajši Ivan je nosil v velikem sod z odbitim dnom na zgornji strani vodo ter pripravljaval bakreno apno in galico za brizganje hmelja. Francelj in stari sta se ukvarjala z brizgalnico, jo s sodom vred naložila na voz, vpregla kobilu, ki so ji radi starosti rekli kar Stara ter pognala skozi vas.

Po razriti, mehki vaški cesti, iz katere so raztreseno štrleli okrogli vodni kamni podobni ovčjim glavam je sunkoma sem ter tja poskakoval lahek voz. Brizgalna mešanica v sodu na vozu je zdaj pa zdaj pljusnila preko robov po Ivanu, ki je sedel na sklončnici voza ter metal kamne na domačega psa Sultana, ki je tekel za vozom.

Pred zadrugo na drugem koncu vasi je stala gruča, po večini ženske in čakala da odpro. Završnik je pridržal kobilu za uzdo in vprašal kaj, da čakajo. «Kaj ne veš, da se dobi na hmelj akontacija in tudi boni?» mu odvrne bližnji. «Ta pa ni slaba», meni Završnik in požene Stara sam sebi govoreč: «Denar bom rabil za obirovce, brez bonov pa tudi nič ne dobiš».

Na gmajni med samimi hmeljišči so tudi drugi razkladali brizgalnice in hiteli, da še zadnjič oskrope živozelene rosne kobule, ki so se v jutranjem soncu zlatile na visokih hmeljevkah. Ivan je pognal konja, Francelj motor brizgalnice, naravnal cev in že je udarila iz nje gosta prašina zelenosive megle, ovila in škropila sadež za sadežem. Kovinska barva je sedela po svežem zelenju, konju in njiju. Stari je še naročal, da naj dobro oskropita vrhove. Fanta ga nista več slišala. Ropotanje stroja in pršede udarjanje iz cevi jima je sedelo na ušesa, da sta ga preslišala in se izgubljala v dolgih rihah hmeljevega našada. Na hitro ga je stari znova ocenil in sam pri sebi računalo, koliko mu bo letos vrgla rožica ter zavil nazaj v vas pred zadrugo.

Tam se je začelo. Denar in bone so še skoro vsi dobili. Zenske so hitele druga drugi razlagati, kaj bodo kupile in pritiscale na vrata zadržane prodajalne, ki so bila praozka, da bi lahko vsa gruča naenkrat stopila skozi nje. Završnik je že stopil v pisarno, povedal koliko bo imel hmelja, vzel denar in bone ter pristopil k možem, ki so zunaj ugibali, če bo trgovec Strle hotel dati sušilnico, ki je največja v so-

seski. «Cela zadruga bi lahko v njej sušila», je menil Tratar.

«Saj je član zadruga, bo vendar pustil», reče Završnik.

«Pri Strletu nikoli ne veš koliko je ura», je dejal Tratar in se obrnil k Zalarjevemu Franclju, ki je bil predsednik zadruga.

«Ti pojdi k njemu in se pogovori z njim». «Ne bo treba», pravi Francelj saj gre po zavrtih k nam Strle; najbrže je namenjen po bon in denar za obirovce».

«Bo vreme?» pozdravi Strle.

«Kaže, da bo», mu odvrnejo nekateri.

«Greš tudi ti po denar?» ga vpraša Tratar.

«Grem», pravi Strle. «Govore, da bo ves nakup prevzela zadruga in da se dobi tudi denar v naprej. Vidiš tako se časi obračajo. Včasih sem jaz posojal denar, sedaj ga pa sam iščem».

«No, no, tako hudo pri tebi še res ni! Nas poglej, nas, ki imamo samo koče, eno ali dve njeni pa ne tarnamo toliko», se vmeša Zalar. «Kupil si že marsikaj, popravil in dvignil hišo Suhlega denarja reš nimaš, a čez teden, dva boš dobil za hmelj skoraj toliko kot mi vsi».

«Saj imam tudi največji davek v vasi; tega bom moral tudi sam plačati. Nihče mi pri tem ne bo pomagal! Nič ne rečem, če bi se kaj zaslužilo kot včasih. Trgovine in gostilne nimam več, hmelj bo pa tudi zadruga pokupila».

«Se bog, da je tak», se oglašajo nekateri. «Včasih, ko si že tlačil hmelj v bale še nisi vedel prave cene; zdaj pa ti denar že na račun ponujajo in naprej povedo cenov».

«No, več kaj Strle», se oglasi Završnik, tega si ne želim več, da

bi ti prodajal hmelj po dva kovača ali pa še ceneje. Saj veš kako je bilo včasih, ko so si Goldschmid Preinfalk in drugi nemški židji rešili trebuhe na naše račune. Tiste ga krmežljavozvitega Preinfalka si še ti vodil okoli in jaz norec sem vama prodal prvovrsten hmelj po dva dinarja za kilo, namesto, da bi vaju spodil, hmelj pa stresel v Bosko. Če bi ga vsaj za stelje lahko porabil doma, vama ga ne bi dal».

«To ne veš, da je bila takrat kriča in da tudi jaz nisem dosti zaslužil», miri Strle razgretoga Završnika. «Za vas je bilo lahko, vi niste prevzeli nobenega rizika. Jaz pa sem stavil vse na kocko».

«In si tudi postavil sušilnico kot je nima nihče v dolini», se vmeša Tratar. «Iz nič ti gotovo ni zrastle. Meni ni dosedaj zrastle še nič razen otrok; pa še za te sva se pošteno pretegovala z ženo».

Zenske so nosile razno blago iz zadruga in druga za druga hitele na domove. Moški so se zganili iz kroga da pogledajo domov, kaj se nakupile; nekateri pa so šli tudi sami kupovat.

Strle se je že nameril, da stopi v trgovino, ko ga Francelj vpraša, če bi dal sušilnice zadrugi.

«Kako misliš?» ga Strle začudeno pogleda, «kdaj bom pa svojega posušil».

«Napolnili bomo vse lese na vaši in Slatnarjevi sušilnici in tako prav lahko posušili ves hmelj, ne da bi na drugih slabih sušilnicah trutili čas in drago kurjavo».

«Ta je pa dobra. Ni dovolj, da je zadruga prevzela žago, sedaj hočete še sušilnico. Jaz pa naj gledam, kako mi rjavi hmelj na prekrljah in prasim okrog, kdaj bom

lahko sušil na svoji sušilnici. Iz te moke zaenkraj ne bo kruha», se je odrezal in jo mahnil po bone.

«Sem kar vedel», de Tratar Zalarju. «Mož hoče zaslužiti, češ kočarji bodo sušili pri meni, mi drago plačal in zato še napol zastoj pokosil otavo v Znojilskih rebrih».

«Brez skrbi», se poblisne v Franceljevih očeh, še imamo čas. Popravil bomo Završnikovo in našo sušilnico in ves hmelj v Znojilah posušil tudi brez Strleta».

Završnik je spet budil fantje in jih podil na hmeljišča, čeprav se stari Cestnik še ni oglašil s svojo jutranjico. Bila je že trdna noč, le rahla sinjina, ki se je ločila od temnega robu Osolnika in Goznic, je dala slutiti, da se bo kmalu zdanilo. Tudi listovke, ki so gnezdile v hlevu so vedno glasneje cvrčale.

«Dajmo, dajmo, Franc, obirovke je treba navzdigniti hmeljevke», je vedno glasneje brundal bos Završnik po dvorišču.

«Mačka (priprava za vzdigovanje hmeljev) sem ti že pripravila, je rekel sinu, ko se je ta zehaje primajal s poda. Rekel ni nobene, pač pa venomer zehal, odsotno naložil mačka, ki je slonel pri hlevu na rame in napol dremaje odšel na hmeljišče».

Završnik se ni vrgel sena živini, ko je oživel po vseh dvoriščih. Obirovke so se pripravljale da grede obrat hmelj. Ni se še zdanilo, ko so bile že vse na njivah, privezovale cajne in košare ter tipale za hmeljskimi kobuljami.

Završnik je bil že za njimi. Učil jih je obriranja s pečli, da se ne bodo suhe kobule hmelja sesipale pri tlačanju v bale. To leto je imel skoraj same nove obirovke, ki še

niso bile vajene tega posla. Prsti obirovk so hiteli med hmeljevimi listi za kobulami, jih trgali in tudi smukali, če so bile lepe večje brez lističev. Rosnih rok se je oprjelam prah in razjedal prste; toda ne dolgo! Ze je obilno gmajno sonce in rosa na hmeljevkah se je hitro posušila. Rumeni prah lupulon se je jel svaljkati in nabirati po prstih obirovk.

Ko se znojilske gospodinje pri nesle zajtrk na njivo, so imele že vse obirovke polne vreče hmelja in ga hitele merit. Završnik je meril, obračal mernik in se jezil na nje, da preveč smukajo. Zenske so so se hihitale, srebele prezgano juho, gledale po strani na Franceljna ki je navzdigoval nove rante. Znova so pristopile k lesenim krležem, na katerih so slonele prekrije polne košatih hmeljevih češarkov, ki so še leste padali v košare.

Slatnar, ki je že peljal prvi voz nabranega hmelja domov v sušilnico, se je ustavil pri Završniku rekoč: «Kako se kaj nabira?»

«Izgleda, da ne bo preslaba! Kar hitro so nabrale te škafe, samo smukajo mi preveč».

«Tudi pri meni ni bolje. No, pa se bodo že naučile», pravi Slatnar in požene konja. «Samo pazi, da ti obirovke ne zmešajo fantov. Letos imaj kar čedne deklice...».

«Ne bo sile», se nasmehi Završnik in že vpije za obirovkami, naj čisteje obirajo in, če jim pada kaj na tla, pa naj tudi pobežejo!»

Iz vseh sušilnic se je že valil gost dim in lese so se škrtajoče obračale.

Strle se je šudil kako to, da ga nihče ne pride prosit za sušenje, tudi on je sušil, toda to leto le zase. Težkih nog se je podal na pod in se zastrmel v velik kup sušenega hmelja. Pograbil ga je polno perišče in preizkušal, če ima dovolj masten prah. «Lep hmelj mam», si je dejal, «kakor včasih; le časi so drugačni...».

Močan vonj hmeljeve grenkobe je vel po dolini in se zlivl skupaj s pesmijo obirovk, ki so se hiteč skušale, katera bo nabrala več mernikov...

V ponedeljek 18. julija je Damir Feigel obhajal sedemdeset letnico svojega rojstva in z njim jo je obhajal ves slovenski narod, kajti njegovo kulturno snovanje je bilo velikega pomena za življenje tega ljudstva, prav posebno pa še za slovenski življenjski Primorskem in zlasti v obdobju med obema vojnama. Ob njegovi šestdesetletnici mu je Goriška Matica, ki je v desetletjih fašistične strahovlade gojila lepo, izčiščeno slovensko besedo med tukajšnjim ljudstvom, privredila tiho, domače, skromno slavo, na katerem je bilo morda zanj tudi 'pol litra vipavca', ker se žal tedaj te obletnice ni mogel vidno spomniti tukajšnji človek. Toda njegova knjiga, ki jo je ob tisti priliki na svetlo dala Goriška Matica z lepim in priskrbenim uvodom Andreja Budala, ga je ponovno prikazala ljudstvu in naši ljudje so ga proslavili tiho v svojih srcih in se živo zavedali občestva med Slovenci, lepe in blagovlasnosti slovenskega jezika in znova dobili novega poguma za nadaljnje vztrajanje in upiranje.

Damir Feigel se je rodil v

DAMIR FEIGEL

sedemdesetletnik

Idriji 18. julija 1879. Obiskoval je goriško klasično gimnazijo in leta 1900 maturiral. Studiral je pozneje pravo, toda zaradi slabih gmotnih razmer je moral opustiti študij. Sodelovati je začel pri urejevanju knjig in listov, ki jih je izdal Andrej Gabršček. Zamikalo ga je opazovanje komične plati življenja, ki se ne da vtisniti v neke suhoparne paragrafe. Pisal je humoristične črtice in novele v Gabrščkovih Soči, v Ježu, Osi, Kurentu, Domačem prijatelju, Edinosti, Goriški straži, Mladiki, Našem glasu in še marsikje je kaka njegova črtica. Vsestransko se je zanimal za javno življenje in med prvo svetovno vojno je pomagal pri pomožnih akcijah za naše ljudi, ki so morali zapustiti svoje redne domove. Po prvi svetovni vojni se je vrnil v svojo Gorico in je sodeloval pri gospodarskem in kulturnem življenju svoje dežele, ki ji je ostal vsakozni zvest in ki je ni hotel zapustiti v njeni nesreči. Miren je bil in hladnokrven, nikoli ga ni nič preplašilo, ne preiskave ne oviranje dela po italijanskih oblasteh ne delo, ki ga je vedno več prihajalo na njegova ramena v onih časih, ko so tov. Franceta Bevka obsodili, ker so mu očitali, da je malo cenil, preziral in smešil italijanske vojaške urede v nekem šaljivem članku iz vojaškega življenja v «Čuku na palci», ko so ga pozneje odgnali na otoke in ko je leta 1943 odšel v partizane. Damir Feigel in France Bevka sta bila dva močna stebra Goriške Maticе in brez njiju bi bila kakovost njenih knjig na kaj borni stopnji. Vedno in povsod je s smehom in šalo šel preko takih raznih težkih nevšečnosti, ki jih je prizadevala fašistična italijanska oblast Goriški Matici. Bo že kako šlo, si je mislil in je neumorno nadaljeval svoje delo. Tudi ko so za prli marsikaterega sodelavca na

deželi in je s tem postajalo razpečevanje knjig vedno težje, ni obupal, ampak je vztrajno skrbel, da gre knjiga med ljudi.

Spominjam se ga, kako se je do solz smejal, ko mi je pripovedoval, da so prišli k njemu funkcionarji finančne oblasti in iskali pri njem nekega čarovnika brez dovoljenja, «lo stregone senza la licenza». Pomislite ljudje na zmelu v njihovih glavah, ko so hoteli izslediti strahoviti zločin, da nekdo opravlja posel čarovnika brez oblastvenega obrtnega dovoljenja, za katerega bi bil moral seveda plačati pristojbino, koleke, vpisnino za vpis v seznam prostih poklicev, pristojbino za overovitev najrazličnejših podpisov in listin, morda tudi pristojbino in kolekovino za izstavljanje in overovitev zdravniškega spričevala, da mož nima ploščatih nog, kar bi utegnilo vplivati na njegove možganske sposobnosti in kaj jaz vem kaj še vse. Joj, kakšna topoglavost in obenem kakšna zahrbna zloba oblasti, ki so kar prežale kako bi oglobili Goriško Matico, pri kateri se skriva neki tak čarovnik, kot da bi bilo samo po sebi razumljivo, da v 20. stoletju opravljajo svoje posle oblastveno priznani čarovniki! No, in kaj je bilo? V tistem času je izšla njegova knjiga «Čarovnik brez dovoljenja»; katero je založba javila oblastem in seveda pri tem morala po italijansko povedati ta naslov. In od tod ta velika skrb finančnodavčnih oblasti.

Prav od srca so se nasmehali naši ljudje, ko so brali napete dogodivščine «Faraona v fraku», egiptanske mumije, ki se je po dolgih tisočletjih prebudila iz svojega sna v muzeju nekega slovenskega mesta, ker se je ravnala po verskem sporočilu svoje vere in ko ga je oblast zaprla, češ da je on cigan Hudorovič. Služkinja iz goriške dežele, ki je služila v Egiptu, pa je postala

svoji prijateljci, ki je bila zaposlena pri policijskem komisariatu, kateri je iskal tatu te mumije, ki je meni nič tebi nič izgnila iz muzeja, na njeno prošnjo novo mumijo, ki jo je kupila nekje v Egiptu, kot bi se take mumije lahko kupovale na drobno ali na debelo prav tako kot špargeljni na goriškem trgu, ko je njihov čas.

Napisal je 15 knjig in nešteto črtic in podlistkov. Iz domačih tal raste njegova proza in domače prilike mu dajejo pobudo. Z veseljem se spominja dijaških let v svoji knjigi «Ob obratu stoletja». Začetek njegovega književnega dela je v njegovi knjigi pol litra vipavca. Pozneje je začel na polje fantastičnih izumov in duhovitih fantastičnih domislic iz področja moderne znanosti: «Na skrivnostnih tleh», «Faraon v fraku», «Kolombo», «Čarovnik brez dovoljenja», «Čudežno oko», «Okoli sveta 148», «Supervitalni». Domačim malenkostno smešnim zadevam in formalističnemu pojmovanju teh zadev ter smešnim navadnicam domačih ljudi, njihovega malenkostnemu ocenjevanju in poveličevanju manj važnih dogodkov, ne da bi zagrabil jedro, so posvečene knjige «Bacilji in bacilke», «Tik za fronto», «Po strani klobuku», «Domače živali», «Pasja dlaka» in «Ob obratu stoletja». Mnogo kdaj pa gre Feiglu le za pristen, zdrav humor, ki naj vzbudi pri ljudeh smeh.

Mnogo je naredil Feigel za svoje ljudstvo in tudi med vojno je vedel, kje je njegovo mesto: med svojimi ljudmi, s katerimi je bil isto kot oni sami; v narodno osvobodilnem pokretu se je zopet znašel, ker ga je tja gnala njegova zavest, da jih ne sme zapustiti kot jih tudi prej nikoli ni zapustil.

Blagoslovljen Damir Feigel za tvoje uspešno delo, za tvoj trud, za tvojo lepo in čisto besedo, za tvojo uteho, ki si jo nudil svojim ljudem s svojim izrazitim humorjem. Naša beseda se je razvijala v najtežjih časih in je zmogala. K temu si mnogo mnogo doprinesel tudi ti.

UMETNOST, PROSVETA

Zadnja premiera SNG v sezoni 1948-49

Carlo Goldoni: **MIRANDOLINA**

Komedija v Italiji pred Goldonijem je bila komedija improviziranja (commedia dell'arte). Predpisani so bili liki, ki pa so jih morali igralci postaviti na oder v že dognanih maskah, v dognanem vedenju in v dognani tipizaciji. Predpisana je bila vsebina dvogovorov in razgovorov, besedil samo pa so zlagali igralci sproti, ne da bi se bili prej pripravili na podlagi že napisanega teksta. Seveda je bilo odvisno od spretnosti igralcev, da so znali na novo čim bolj soigravca odgovoriti tudi on, z novo duhovito domisljico. To je spravilo gledališče na precej nizko stopnjo, šale so bile zelo poceni in vsa igra je šla za tem, da ustreže zahtevam ne preveč zahtevnega občinstva, ki je hotelo le zabavo. Iz dobrih komedij prejšnjih časov so nastale harlekinade, kot pravimo danes takemu burkastemu načinu igre in ki se tako imenujejo po Harlekinu, stalni figuri v takih komedijah, nastale so torej pretirano groteskne, robate, skozi in skozi samo burkaste gledališke igre. Goldoni je sprevidel, da tako ne more iti dalje in da mora stopiti na mesto takih neslanih šal in na mesto od igralcev izmišljenih dvogovorov in vncija umetniške osebnosti in soustvarjanje gledaliških umetnikov. Zlagati je začel komedije, ki so jih igrali družbe dovtetnejše za rešen študij in za boljše stvarnost gledališke umetnosti. Toda nov način igre je zadel na odpor pri nekaterih sodobnikih in Goldoni se je moral trdo boriti proti teh ljudem, pa je končno le uspel, ker je uspeh ležal tudi v stvari sami. Bistvo je opazoval življenje ter mnogovrstnost tipov in vsakdanjih dogodkov v pestrem vrvežu beneškega življenja. Iz dogodkov in ljudi, ki jih je spravil na svoj oder, Goldoni ne dela življenjskih problemov, dasi se v teh delih jasno in resnično zrcali le življenje samo. Goldoni je prenesel na oder ljudi take kot so, podčrtal je le to ali ono značilnejšo potezo tega ali onega značaja. Njegovi liki so živi in pristni. Spretno je povezoval medsebojne odnose najrazličnejših ljudi od preprostega človeka iz nižjih slojev, ki pa ima pri njem tudi svojo človeško miselnost in čustveno nastojenje in pa resnično prirodnejšo impulzivnost, tako da uporablja tudi krepkejšje izraze, da do meščana in plemiča z njihovimi domišljenimi prednostmi in okorelostmi. Smeh vzbujajo ti ljudje s svojim načinom izražanja, s svojim hotenji, ki niso v skladu z njihovimi zmognostmi in sposobnostmi, z nesporazumi, ki izvirajo iz subjektivnosti človeka. V ljudeh je zmes dobrote in malenkostnosti njegovih osebnih prepričanj, ki bi morala biti seveda po mnenju vsakega posameznika občevaljavna. Zato veje še danes iz Gol-

donijevih komedij taka svežost in resničnost. Njegova umetnost je prežeta z življenjskosti. Zato se je vzdržala 200 let tudi njegova «Mirandolina», ker človek čuti, da bi se nekaj podobnega lahko tudi danes dogodilo v spremenjeni zunanji obliki.

Goldoni je videl, da plemiški stan propada, da nima več onega vpliva na življenje kot v prejšnjih časih, čeprav so že vedno plemiči odločali o javnem življenju. Življenje mu je to pokazalo. Tako vidimo tudi v «Mirandolini» viteza Ripafratto, ki je le gromovit in nič drugega, obubožanega markiza Forlimpopolija, ki skuša na vse pretege prikazati še nekaj plemiškega dostojanstva, kar se mu pa ne posreči, ker ni več nobene podlage za to, ne denarja ne umskih sposobnosti ne življenje izpolnjujoče in smiselne zaposlitve, grofa Albafiorita, ki je le še samo ugleden mlad človek. Pri Forlimpopoliju vpliva dokaj komično nasprotje med lastnim prikazovanjem, da je on vendar neka vzvišena oseba in njegovim primoranim stiskam, ki so v iskanjem majhnih denarnih zneskov.

Režiser Jože Babič je dal komediji v smislu zahtev, ki izvirajo iz te komedije živahen, lahкотen potek in je izdelal komiko prizorov s podčrtavanjem raznih takih nasprotij, kot sem jih prej omenil, tako da so zadobila nekatera lica

Kulturna kronika

Ze pred 50 leti, ko je tedanji svet proslavil stoletnico rojstva Puškina, so se namenili ruski jezikoslovci, da izdajo slovar Puškinovega jezika. S tem delom pa so začeli šele po Oktobrski revoluciji in bo izšel v najkrajšem času. Ta slovar bo pripomogel k spoznavanju pesnikovega ustvarjanja in pa k preučevanju ruskega jezika.

Dvanajst let po drugi stoletnici smrti Antona Stradivarija proslavlja Cremona 3. stoletnico njegovega rojstva. 10. julija so zaprli razstavo instrumentov, na katero so pripustili vsega skupaj 274 glasbil, priglavljenih je pa bilo 317. Ta glasbila so italijanskega, švicarskega, angleškega, francoskega, nemškega in argentinskega izvora.

Beogradska opera je v dogovoru z organizacijo ljudske mladine poverila svojemu mlademu umetniškemu kadru z namenom, da bi omogočila pravilen in čim hitrejši razvoj svojim mladim članom, precej težko nalogo, da izvede ta naraščaj s svojimi lastnimi silami celo operno predstavo in sicer Donizettijev «Ljubavni napoj». Mladinci beogradske opere so vzlozili mnogo ljubezni in truda v izvedbo svoje prve operne predstave.

lik karikature, ki pa je bila tu pa tam nekoliko pretirana z nepotrebnimi kretnjami ali načinom govora. Dejanje se je živahno razvijalo in igra med igralci je bila uravnovešana.

Vloga Mirandoline je igrala Ema Starčeva. Mirandolina je stvarna, preračunljiva in si prav nič ne ustvarja ali domišlja. Ona ve, kaj je in kje mora ostati, da se bo njeno življenje tako razvijalo, kot bo ustrezalo njenemu značaju in stanu v katerem je rastle in kjer se počuti na trdnih tleh tiste resničnosti, ki je je ona navajena in kjer bo lahko uspevala in se dobro počutila, ker le tam bo ona obvladovala položaj. Zdrava je, polna življenjskosti, živahna, privlačna. Rada se poigra z neumnimi moškimi, ki se zateleba jo vanjo, ne da bi pri tem sploh pomislili na brezmiselnost svojega počenjanja. Mirandolina jih drži v pravi razdalji od sebe, ker čuti, da jih ne sme preveč prizadeti. Je pa tudi kljubovalna in hoče omrežiti Ripafratto samo zaradi tega, ker je pokazal, da je ženskomrzec. Goldoni jo je opisal tako, da je občinstvo na njeni strani. Ema Starčeva je večje izdelala ta lik v tem smislu. Bila je naravno zvijačna in ta zvijačnost je bila v skladu z ostalimi potezami značaja njenega lika.

Stane Raztresen je podal Ripafratto, ženske mržečega robateža. On mrzi ženske samo zato, ker hoče biti svobodan, kar je že neka domišljavost. To je nekak lutkovni tip brez drugih primesi človeških lastnosti. No, in pod vplivom Mirandolininih zvijačnih omreževanj se še on zateleba v njo. Stane Raztresen je podal to vlogo z močnim hrupnim nastopanjem in z robati dvorjenjem zaželjeni lepotic. Umirnejša igra bi ne bila na mestu.

O markizu Forlimpopoliju sem mimogrede že podal nekaj potez njegovega značaja in njegovega tipa. Z vsi silo hoče pokazati, da nekaj velja in da bo njegova veljava lahko nudila Mirandolini življenjsko zaslobo. Vsakdo pa lahko vidi, da to ne more biti. V

Prizor iz Goldonijeve komedije Mirandolina

njegovih prizadevanjih prikazati propadlo, neobstoječe dostojanstvo in v tej njegovi zaljubljenosti tiči komika njegovega lika. Tako ga je Modest Sancin preštudiral in ga tako tudi postavil pred nas. Izredno dober je bil v svoji mimiki. Grof Albafiorita je lep mlad človek z uglašenimi manirami. Vsega ima dovolj in zato je lahko razsipeo. Zaljubljen je seveda v Mirandolino. In to je vse, kar se o tem liku da povedati. Silvij Kobal je lepo, uglašeno in lahкотno podal ta lik in nas je o vsem tem, kar smo o tej figuri rekli s svojo igro prepričal.

Prav posrečeni sta bili Vera Remčeva in Tea Starčeva v vlogah igralk Hortenzije in Dejanire, ki si rade privoščita komedijo tudi v življenju. Vera Remčeva je podala izkušenejšo Hortenzijo, Tea Starčeva pa manj izkušeno Dejaniro. Če že igra na odru dostojanstvene grofice, si zaželita biti dostojanstveni tudi mimogrede v življenju, da jima bo življenje vsaj za trenutke lažje morda pa tudi nekaj pridobita. Ti dve vlogi sta bili zelo lepo sveži.

Belizar Sancin je bil dober glavni natakar gostinskega obrata Fabrizio in prepričljiv zaljubljenec. Vitezov sluga Božo Podkrujšek je s kretnjami, obnašanjem in govorom izdelal komično plat svojega lika, kot je bil pisatelj namen. Tudi grofov sluga Julija Guština je bil na mestu.

Scenerija Jožeta Cesarja je bila stilna, lahka in lepa. Cutilo se je, da jo je inscenator pripravil v duhu komedije in časa, v kateri se komedija dogaja.

Lepi, pestri, barvno skladni in v slogu časa so bili tudi kostimi, tako da so se lepo skladali z vsem okoljem.

Teško nalogo si je zastavilo gledališče ob koncu svoje sezone. Bilo je čutili, da so bili igralci morda zaradi ugodnega občutka, da bodo lahko izpregli in si privoščili nepotrebni odih, skoroda preveč razigrani in da jih je komičnost situacij kar povlekla za sabo. Prav pa je bilo, da je gledališče po prejšnjih načelno in življenjsko poglobljenih in zato težjih komadih izbralo za konec svoje sezone vedro, zabavno in duhovito delo. Premiera je pri občinstvu, ki je napolnilo dvorano, doseglo popoln uspeh. Letos smo opazili, da je občinstvo pokazalo veliko razumevanje za gledališke igre in da se je vsakokrat znalo živeti v dogajanja na odru in da je pokazalo veliko razumevanje za vse probleme, ki so jih igre vsebovale.

—O—

S premiero Goldonijeve «Mirandoline» v četrtek 14. t. m. v Kulturnem domu v Skednju in z reprizo iste komedije naslednjega dne na Opčinah v kinematografski dvorani je gledališče zaključilo letošnjo sezono. Tudi na Opčinah je predstava doživela velik uspeh. J. K.

Prosveta med ljudstvom

Prosvetne prireditve po naših prosvetnih društvih so v zadnjem času vse posvečene spominu Otona Zupančiča. Nekaj jih je že bilo, nekateri pa so že v pripravi. Dne 7. t. m. sta počastila prosvetni društvi iz Sempolaja in iz Nabrežine našega velikega umetnika z lepo, prisrčno spominsko slovesnostjo. Ves spored, ozračje v dvorani, izvajanje samo, vse je bilo tako nekam uprano, slovesno, pridvignjeno v višine, praznično. Vse je kazalo na to, da se Nabrežinci zavedajo, da je umrl pesnik, ki je izražal v svojih pesmih vse to, kar narod misli in čustvuje in ki je neizmerno ljubil svojo domovino in svoj narod, posebno pa one svoje ljudi, ki žive prisiljeno ločeno od svoje domovine.

Otvoritveni govor je zjel velično dela umrlega pesnika in vse to, kar ga je delalo ljudskega pesnika. Recitacije so bile dobro izbrane in lepo podane. Zlasti so ugajali pionirski in prav posebno še prizor «Ciciban in čebela», katerega so morali ponavljati. Prav tako je navdušil občinstvo pionirček iz Prečnika z deklamacijo «Ciciban-Cicifuj». Sempolajski pionirski so pa bili prav dobri in so zato želi pohvalo za deklamacijo «Kroparj» in «Korotan v srcu». Tov. Rožica Kozem je zvonko in čustveno zapela pesem o «Kanglicu» in uspavanko «Kaj bo sinku sen prineslo». Združena nabrežinski in sempolajski zbor sta ubrano zapela pod vodstvom tov. Zidariča tri pesmi.

Ta prireditve je pokazala, da je naše ljudstvo željno takih kulturnih slavi.

—O—

Prosvetno društvo Zvezda v Celarjih-Pobegih je počastilo spomin Otona Zupančiča v ponedeljek 27. junija. Ta komemoracija je lepo uspela. Gornji prostori konsumnega društva v Pobegih so bili natrpano polni. Tovarišica učiteljica je z vznesenimi besedami prikazala pesniški lik Otona Zupančiča in njegov miselnj in čustveni svet. Prikazala ga je stvarno in resnično takega, kot nam ga prikazujejo njegove pesmi, prikazala je sozvočje v njegovem srcu z miselnim in čustvenim življenjem njegovega naroda.

Po tem uspelem predavanju so mladinci in pionirji recitali nekatero njegove najlepše pesmi. Pionirka prvega razreda je srčano deklamirala pesem «Ciciban-Cicifuj». Zelo se je vživela v svojo vlogo pionirka, ki je podala prizorček «Lenka se šeta». Pionirji pa so tudi peli in sicer pesem pokojnega pesnika «Dva oblaka». Težjo pesem «Veš, poet, svoj dolg» je recital neki pionir 5. razreda.

Drugi del proslave je bil posvečen hrvatskemu pisatelju Vladimirju Na. Zorju, ki je močno prepletel svojo umetnost z istrskimi motivi in z istrskimi življenjem. Tesno se je združil Nazor z Istro, dasi je bil po rodu Dalmatinec, toda tla in podnebje in ljudje so si tu in tam podobni. Istrski zemlji je posvetil svoje delo «Veli Jože», ki je simbol istrskega ljudstva. Sorodna sta si Zupančič in

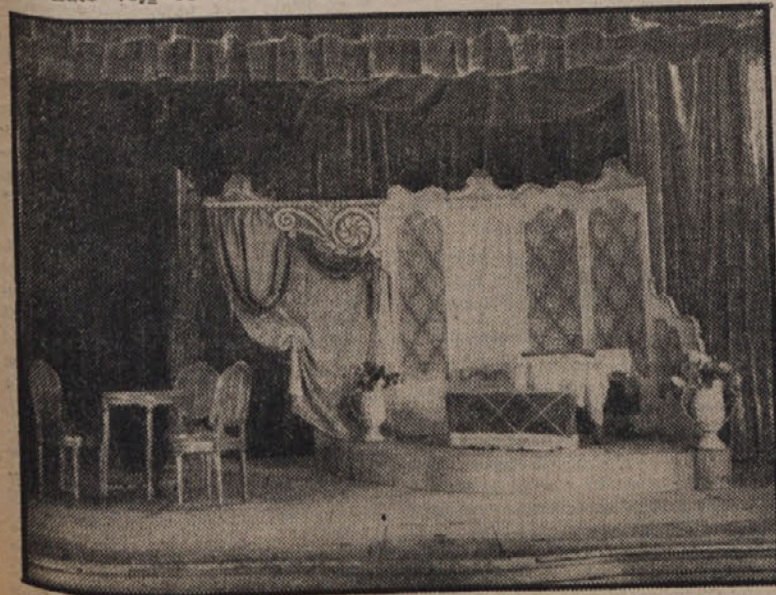
Nazor po svoji ljubezni do svoje zemlje. Iz njenih pesmi in drugih del je čutili to zemljo. Po predavanju o Nazorju je sledila še recitacija njegove lepe pesmi «Mlin na Robi». Sim. bolično je zaključil pionirski zbor to komemoracijo z istrsko narodno «Cveče ni polje pokrilo».

***

Prosvetno društvo v Kopru, ki si je nadelo ime po velikem vzorniku slovenskega naroda Otonu Zupančiču, je v ponedeljek 11. t. m. proslavilo v duhu občeslovenskega občutenja spomin tega našega pesnika. Proslava je bila zelo občutena.

Tov. Gabršček je izrazil žalost vseh nas ob tej izgubi z recitacijo Zupančičeve pesmi «Grobovi tuljov». Tov. Marion je orisal njegovo življenje in delo in povezal njegovo umetnost z narodovim čustvovanjem in tako učinkovito prikazal lepoto njegove pesmi in vsega, kar je narodu dal in kar bo narodu za vedno ostalo. Oktet prosvetnega društva je zapel «Zvezde žarijov». Otroško ljubko in prisrčno nastopila pionirček in pionirka z recitacijo «Ciciban in čebela». Na sporedu je bil nato prizor v ječi iz drame Zupančičeve «Veronike Deseniške» iz katerega je bila čutili Zupančičeva čustvenost. Tov. Gabršček je recital še «Kovaško» nakar je komorni zbor pod vodstvom Ubalda Vrabca zapel tri pesmi na Zupančičevo besedilo in nekaj narodnih.

Slavje je bilo lepo in k temu je pripomoglo tudi dejstvo, da je bilo vloženo v lep okvir gledališke dvorane in odra v gledališču Ristošk.

Scena z zadnje premiere

TEHNIKA in ZNANOST

Aluminij in gnojne rane

V neki francoski vojaški bolnici se je zdravil mornar, kateremu se gnojne rane na nogi niso hotele na noben način zapreti. Zdravniki so že mislili, da simulira in hoče čim dalj časa prebiti v bolnici ter si svoje gnojne rane vedno znova sam odpira. Da mu to preprečijo, so mu pritrdili na rano aluminijaste ploščice ter ga pustili nekaj dni pri miru.

Ko so odstranili aluminijaste ploščice so opazili, da so se gnojne rane zacelile. Seveda so mornarja takoj obtožili, da je simuliral. Mornar je dokazal ravno nasprotno in zdravniki so pričeli uporabljati ta način zdravljenja tudi pri drugih bolnikih in pri tem imeli velike uspehe. Pri tem so uporabljali navadno aluminijaste školjke za umetno mleko, ki so jih razrezali, sterilizirali in pritrdili neposredno na rano s tem, da so jih prevezali z navadno obvezo. Bolnik je tako ozdravil v 6-8 dneh.

Proizvodnja nafte v ZSSR

Sovjetska petrolejska industrija to letos izčrpala iz zemlje 35,4 milijonov ton nafte.

Fotoapara. kot zapesna ura

Turška «Steinek ABC» je dala pred kratkim na trg dva nova fotoapara, ki sta tako majhna, da se ju lahko nosi na roki. Prvi ima objektiv 1:2,5, drugi pa 1:3,3. Oba aparata se lahko pritrdita na roko z majhnim pasom, prav tako kot kakšna ura. Z vsakim filmom lahko posnameta 8 slik. Aparata sta zelo natančna, čeprav sta v bistvu čisto navadna igrača.

„Hitrost“

Kaj pomeni beseda «hitrost», je na novo dokazal neki Albert Linkhmann iz Stromsunda. Ob 7.30 zjutraj je posekal 3 drevesa, jih olupil in prepeljal v papirnico. Ob 9.39 je bila iz teh dreves izdelana že prva bala papirja in ob 10.15 so prišli iz rotacijskega stroja že prvi odtisi časopisa. Ali je prodal sam tudi prve izvede časopisa, ki so bili pred dvema urama in pol v gozdu še v obliki treh lepo zelenih dreves, pa niso poročali.

Za hitrejšo zorenje ananasa

Prejšnje leto je Portorika izvozila nič manj kot en milijon ananasa. Do tako velikega pridelka so prišli čisto slučajno. Nekdo je namreč opazil, da ananas dosti boljše zori, če v njegovi bližini kurijo s sladkornim trsom. Na podlagi kemične analize dima pri izgoritvi sladkornega trsa so znanstveniki res ugotovili, da ta vsebuje natrij, etilen in razne druge snovi, ki pomagajo pri rasti rastline in zorenju ananasa. S kurjenjem sladkornega trsa so dosegli, da je ananas dozorel že v 14 do 18 mesecih.

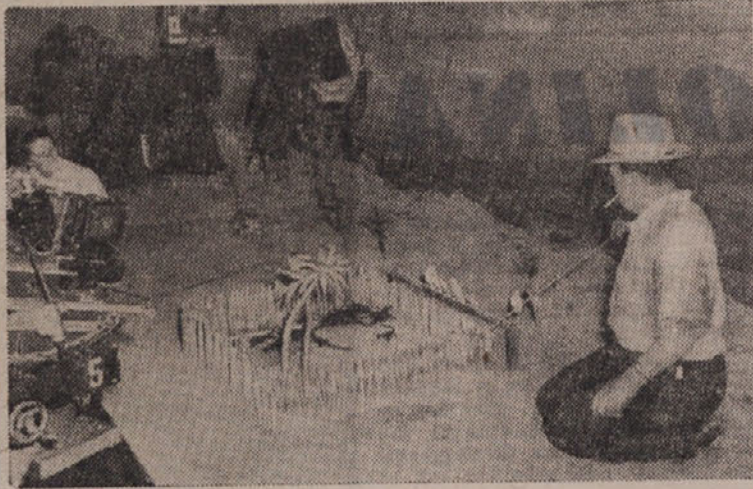
Gigant

Sedemnajstletni Arthur Noland iz Chamberlaina (Dakota) zraše vsakih 6 mesecev za 2,6 cm. Seda tehta 196 kg in je zrastle že 270 cm v višino. Pravijo da se bavi s plavalnim športom. Zdravniki, ki so ga preiskali, mu prerokujejo, da bo zrastle do 24. leta, ko upajo, da se bo njegova rast končala, tu di do 3 metre visoko.

Streptomicin tudi za meningitis

Meningitis je bila včasih zelo zahrbtna bolezen. Puščal je posledice na človeku, ki je zbolel na njem, veliko je povzročil tudi smrtnih primerov. Zadnje čase so delali znanstveniki poizkuse z zdravljenjem z uporabo streptomicina. Streptomicin se je izkazal tudi pri tej bolezni. Po štirimesečnem zdravljenju je ozdravilo 44 odst. bolnikov; 38 odst. bolnikov pa se je zdravje vidno izboljšalo.

Včasih je treba filmati tudi tako

Filmska KRONIKA

V filmu «Madame Bovary» po istoimenskem romani slavnega francoskega pisatelja G. Flauberta bodo v glavnih vlogah nastopili: Jennifer Jones, Louis Jourdan, James Mason, Van Heflin.

Scottova ekspedicija in življenje velikega raziskovalca je predmet novega angleškega filma «Scott v Antarktiki». Film je režiral Charles Friend, igrajo pa: John Mills v vlogi kapitana Scotta, Diana Churchill kot Katarin Scott

in Derek Bond kot kapitan G. Oates.

V Avstriji je Karel Hartl napravil film o življenju Beethovna. Film nosi naslov Eroica, ker tvori simfonija Eroica vodilni motiv, s katerim prikazuje film najprej ljubezen, potem pa zadnja tragična leta velikega skladatelja.

Armand Salacrou je izdelal z René Clairrom scenarij za film «Lepota zlo-deja», v katerem ironizira Fausta. Film, ki ga bo režiral Clair, se bo odigraval v Rimu v baročnem okolju 19. stoletja.

FILMSKI FESTIVAL, LOCARNU

Filmskega festivala v Locarnu se je udeležilo osem držav s 23 filmi. 18. t. m. je bil ta festival zaključen in so bile razglase ocene ocenjevalne komisije. Italijanska režiserja Vittorio De Sica in Lianella Carrell sta odpotovala še pred koncem festivala v Rim, kjer ju je čakalo neodložljivo delo. Sica pripravlja namreč film «Dobri Totò» in Lianella mora dokončati skupno s Fabrizijem film «Bodite nam dobrodošli, prečastiti». Na vrsto je prišel film C. W. Pabsta in Wolfganga Liebeneinerja, ki so ga vsi zelo napeto pričakovali, «Liebe '47» (Ljubezen leta '47). Liebeneiner je sodeloval že pri zelo zanimivih filmih s tveganimi problemi kot n. pr. «Ich klage an» (Jaz obtožujem)

iz leta 1941. V tem filmu obravnava razdvojenost zdravnika, povzročiti smrt ali ne bolnika, ki je neozdravljivo bolan. Polemičnost in psihologizem filma sta bila zelo zanimiva. Na drug način naj bi bil tudi ta film polemičen in psihologičen, v katerem sta glavna junaka dva človeka brez bodočnosti iz «Nemčije v letu 0»: na obrežju neke reke se srečata vojak, ki je bil ranjen v zadnji vojni, in dekle. Oba iščeta smrt. Medsebojno usmiljenje ju združi in skupaj bosta skušala živeti. Film je precej po nemško gostobesedno natančen in v njem je tudi precej napačnega tolmačenja in zavijanja dejstev iz najni, toda iz nekega enostranskega subjektivnega vidika. Kdor prav

bližje preteklosti. Vojak priznava sicer svoje osebne krivde v tej voj-dobro opazuje ta film in kdor bi imel priliko videti še nekatere druge novejša nemške filme, bi lahko v njih ugotovil neki polemični ton in neko opravičevanje neovrgljivih krivd, kar bi znal biti zapledek nekega novega nacizma. Popolnoma brezpomemben je film «Die Zeit mit dir» Hudaleka.

Združene države so pokazale tri raznovrstne barvane filme. «The Big Cat» je «Western», kot imenujemo take filme, in je film drugega reda. Phil Carlson podčrtuje predvsem pokrajino, ki je v tem filmu dekorativni element kot je dekorativni element barvitost. V filmu «Bill and Co» nastopajo izučene ptice. Režiser Dean Riesner pa ni znal vliiti v film prave poezije, satiričnosti in manj dolgočasne komike. Vsekakor je pa to zanimiv film, ki je nekje med normalnim filmom in risanim filmom. «That Lady in Hermine» je še režiral umrl Lubitsch. V tem filmu je Lubitsch manj dober kot v prejšnjih, vendar pa imamo v tem filmu prav dobra humoristična nastrojenja. Švedski film «Hamnstad» Ingmarja Bergmana je postavljen na osnovo severne filmske tradicije z njenim zanimanjem za spolno-moralistične probleme. Izpoved pokvarjenega dekleta, ki je preživelo neko dobo svojega življenja v pobiljševalnici in ki živi še vedno v nemoralnem okolju, mladeniča, katerega je vzljubila, in njene človeške in socialne prilike so psihološko zelo dobro utemeljene. Nekateri prizori, kot n. pr. oni v pobiljševalnici so sila učinkoviti. V tem

filmu nastopa igralka Nine-Christine Joennson, ki je podala to vlogo zelo izrazito in z vsemi finesami. Na njenem obrazu se zrcalijo njena duševna stanja. Drugi švedski film «Tosen fran stormyrtrorpet» po romanu Selme Lagerloef nam prikazuje naravo kot osebnost. Zato so v tem filmu snimke iz narave najboljše, medtem ko je film v celoti srednje vrste.

Prvo nagrado je dodelila ocenjevalna komisija francoskemu filmu «Le ferme des sept peches» zaradi njegove vsebine, oblike, historične verodostojnosti, simbolike in poezije. Nagrado za najizrazitejši film zaradi predmeta, ki vzbuja občeloveško zanimanje in ki je po svoji vsebini sodoben, je dodelila komisija italijanskemu filmu Vittoria De Sica «I ladri di biciclette». Kritika in občinstvo pa sta bila mnenja, da bi prvo nagrado moral odnesti Sico film. Ko so razglasili katero mesto in nagrado so določili Sicovemu filmu in utemeljitev te ocenitve, je občinstvo burno ploskalo. To ploskanje je hotelo pokazati, da se kritika in občinstvo ne strinjata z odločitvami ocenjevalne komisije. Kritika je razen tega mnenja, da je bil film «Le ferme des sept peches», ki je odnesel prvo nagrado eden izmed najslabših na tem festivalu. Da je do te odločitve prišlo, sta lahko povzročila dva razloga: ali zla namera ali nesposobnost sodnikov. Tudi v drugih primerih so bile ocene nepravilne.

V Italiji je film «Tatovi koles» globoko pretresel vse gledalce in kritike, toda v Franciji je bil uspeh filma še bolj prodoren. Ko so ga predvajali v dvorani Pleyel v Parizu, se je dogodilo, da je n. pr. André Gide od ginjenosti jokal; prav tako so pavno izražali svoje navdušenje nad tem filmom zastopniki francoskega kultura sveta.

PRVI MAKEDONSKI FILM

II. "OKTOBER"

One dežele Balkana, ki so danes federativne edince Jugoslavije in ki so skozi stoletja živele v bedi in zaostalosti, silijo sedaj na vse pretege kvišku v vsem javnem in tako tudi seveda v kulturnem življenju. Za kulturno snovanje je brez dvoma važen tudi film. Kot imamo v vseh panogah umetnosti tudi neke lažnive umetniške proizvode, imamo lahko seveda tudi pri filmu slabe, ležerne, plehke, neživljenjske filme, ki so le za oko in prazno naslado. Imamo pa lahko tudi filme velike umetniške kakovosti in velikega znanstvenega pomena.

V Jugoslaviji se skuša danes tudi Makedonija kulturno in civilizacijsko dvigniti. V prvem obdobju svojega proizvajateljskega delovanja je makedonsko milsko podjetje «Vardar-film» izdelalo vrsto krajših dokumentarnih filmov. Na koncu prejšnjega leta pa so ob priliki proslave onega dne, ko se je začel makedonski upor, začeli snimati dolgometražni dokumentarni film «11. oktober».

To je prvi dolgometražni dokumentarni film, katerega so izdelali makedonski filmski delavci. V prvem delu prikazuje film nekatere značilne momente iz narodno osvobodilne borbe makedonskega naroda in oživilja tako dejavnost prvih partizanskih odredov iz Prilepa in Kumanova, od koder so se najprej makedonski partizani spustili v borbo 11. oktobra 1941. let. Film prikazuje zgodovinske kraje v okolici teh dveh mest in ti dve mesti sami in iz okolice Debre, Kičeva, Debarca in Zgornjega Vranovca, kjer je bilo makedonsko osvobodeno ozemlje. S prikazovanjem borbe in teh krajev ter njihovih značilnosti se je posrečilo prikazati duh in razvojni narodno-osvobodilnega pokreta v Makedoniji. Porabili so pri tem ves dokumentarni material, ki so ga imeli na razpolago, in bilo ga je mnogo, kot n. pr. fotografije in zemljevide teh vojnih operacij. Drugi del filma «11. oktobra» prikazuje proslave Dneva upora z raznimi njegovimi manifestacijami, kot so razstava fotografij, poljedelske razstave in folklorni festivali narodnih pesmi, plesov in običajev, ki jih narod prireja vsako leto na dan tega največjega praznika makedonskega naroda.

ZSSR se ne bo udeležila filmskih festivalov v Benetkah in Cannesu

Minister ZSSR za kinematografijo je izjavil, da se SZ ne bo udeležila kinematografskih festivalov v Benetkah in v Cannesu. Utemeljil je ta sklep z besedami, da je sovjetska kinematografija pripravljena udeležiti se vseh festivalov, če pri teh festivalih velja načelo o enakosti pogojev in o pravem ustvarjalnem tekmovanju. Pri festivalih za leto 1949 v Benetkah in Cannesu pa prevladujejo monopolistične težnje ameriškega filma, ki hoče izključiti sovjetski film od vsakega uveljavljanja. Minister je še izjavil, da so Amerikanci izvedli pritisk na organizatorje teh festivalov, da spremenijo pogoje za udeležbo tako, da se s tem onemogoči sovjetskemu filmu tekmovanje pod enakimi pogoji z ameriškim, angleškim in francoskim filmi. Prvotno je bilo predpisano, da se vsaka država udeležiti festivalov s sedmimi filmi, sedaj pa se uvajajo neke številčne razlike v korist Amerikancev. V preteklosti so sovjetski filmi odnesli v Cannesu in v Benetkah več nagrad kot angleški, ameriški in francoski filmi skupaj in zaradi tega je sedaj Hollywood v skrbeh za svoje monopolno stališče.

Pri nas je vroče kako pa je drugje?

(Nadaljevanje s str. 8-9)

vroča kot v tropskem pasu samem. V Salahu v Alžiru in v Aziji, vojaškem taborišču blizu Tripolisa, ni 58.0 vročine nobena posebna redkost. Toda tudi tem deželam prinaša zima ohladitev. Nasprotno pa so dežele, kjer vročina traja vse leto. Predvsem se či con. Najvišjo letno srednjo to dogaja v tako imenovani vročino zaznamujejo v Masau ob Rdečem morju, in sicer 30.0 Celzija.

Posebno prijetno tudi ni v onih delih zemlje, kjer pada temperatura z ene skrajne točke na drugo. Vemo n. pr., da je v Sibiriji pozimi zelo mraz. Toda v Sibiriji se manj bojijo hudega zimskega mraza kakor pa poletne vročine. V kraju Lop-Nor v Kitajskem Turkestanu, kjer se razprostirajo jezera ob izlivu reke Tarim, je razlika med opoldnevno in polnočno temperaturo okoli 55.0. Ta temperatura tako močno vpliva na kožo prebivalcev tega ozemlja, da postane podobna pergamentu.

Najbolj mrzla točka na zemlji

je Verhojans; tam doseže poletna temperatura 35.0, pozimi pa pade na 70.0 pod ničlo. Torej znaša tam letna razlika v temperaturi nad 100.0.

Zdi se pa, da je v tem pogledu najbolj neprijetno v Tibetu. V dolini Bramaputra je ponoči 32.0 pod ničlo, podnevi pa naraste temperatura na 54.0 vročine. To vročino pa občutijo ljudje, le če stojijo na soncu. V senci je zelo mraz. Angleški raziskovalec dr. John Baten sporoča, da je v dolini Bramaputra doživel najbolj čudna presenečenja. Zgodaj zjutraj je ustrelil divjačino in jo je pustil ležati v senci. Ko je hotel opoldne pripraviti meso je bilo popolnoma zmrznjeno, čeprav je kazal termometer na soncu 48.0 vročine. Dr. Baten je ugotovil, da je za veliko razliko med temperaturo v senci in na soncu vzrok redek zrak. Zrak je namreč redek in ne more prenašati toplote.

Ce vse to pomislimo, se res ne moremo pritoževati, če kaže termometer opoldne kakih 30.0 nad ničlo.

V PRIRODI BOMO NASLI ZDRAVJE

Naše največje bogastvo je moč in lepota telesa in duha. Ze v starih časih si je človek prizadeval, da bi to bogastvo pomnožil, prav posebno v klasični dobi pri starih Grkih. Danes še prav posebno gledamo na to, da praktično uveljavimo ideal «Mens sana in corpore sano».

Splošna nega telesa danes ne zahteva več. Ne gre samo zato, da dajemo z vajami prožnost zunanji delom telesa, temveč moramo gledati, da si z vajami zgradimo notranje organe, jih s pravilnimi gibi spravimo v pravilni pogon in jih tako reko stalno masiramo.

Arhitektonsko gradimo notranjost telesa s kisikom iz zraka, ki ga vdihavamo, in s hrano, ki jo uživamo. Vsak resnično zdrav človek, ki si s fizikalnim vežbanjem in pravilno prehrano poživlja in hrani kri, hrani s tem svoje notranje organe, ki mu bogate duševne in telesne sposobnosti. Zleze s svojim mehanizmom so v človeškem telesu najfinjši mehanizmi, ki jim moramo polagati v življenju prav tako važnost, kakor srcu in možganom. Z njimi hranimo tudi srce, možgane in kri. Povsod torej vidimo vzajemnoodvisnost vseh ogromnih zgradb človeka, odvisnost celotne zgradbe pa od hrane in čistega zraka. Poleg tega pa se uršča še telesno gibanje — vežbanje telesa — sport, ki daje človeku neko napetost, pa ga zopet sprosti in mu daje duševnega poleta. Tako spoznava človek svobodo in veselje ter se vzgaja v samozavesti.

Pri vsem tem vidimo, da je kri in delovanje žlez preosnova, rast in zgraditev človeškega telesa najtesneje povezana z načinom človekovega življenja t. j. z njegovim gibanjem, telesnimi vajami, s potrebo po sistematični telesni vzgoji in nazadnje s pravilno prehrano.

Kako naj torej začnemo? Odgovor ni težak. Poglejmo ven v okolico, na Kras v gozdove, na hribe in v planine. Priroda privlači vsakega, samo najti je treba pot do nje in tam bomo našli tudi svoje zdravje. Ze sam pogled na vse te krasote nam širi prsne, pljuča močneje srkajo zrak in kri nam živahneje polje po žilah.

Povsod bomo našli primerne koticke za nas. Pustimo mladino na planine, starejši ljudje pa naj si nedeljski počitek poiščejo na deželi. Pozimi vsi na smučanje, kdor le more. Smučanje je sport, ki nam resnično krepi zdravje. Spomladi in jeseni zadenimo nahrbtnik na rame in pojdemo na gore. Privoščimo si rajši več sonca, več svežega zraka in kopanja, pa manj zabav v mestu in vsi bomo vedrega duha in res zadovoljni.

Mladina naj telovadi, naj si krepi telo s športom. Privoščimo ji, če sar si niso znali starejši.

Kdo pač bi ne bil rad mlad in lep? Prav vsaki! Toda mlad in lep je lahko, samo, kdor je zdrav. Zdravje pa najdemo v gorah, na planinah, v kopalščih, na športnih igriščih, vsepovsod, kjer je prilika za sistematično telesno vadbo. Ali ni boljše in pametnejše, če prebijemo nedeljo na planinah, se gremo kopat v Sv. Nikolaj ali Portorož ali vsaj kot gledalci prisostvujemo športni tekmi ali telovadnemu nastopu, kakor če v krčmi zapravljamo denar za ničvredno pijačo in zatohli zrak, kar se prepogosto konča z nezadovoljstvom, gotovo pa z glavobolom naslednjega dne.

Ne bojmo se nesreč pri športu in v planinah. Če smo malo oprežni, tudi najtežji podvigi niso nevarni. Nesreče po krčmah so vsaj za 80 odstotkov večje in številnejše. Marsikdo se boji, češ da hodijo v planinske domove tudi jetični. Ta strah je prazen! Saj ni že jetičen, če je kdo na pogled slaboten. Ravno ta lemu pa najbolj prija višinski zrak, saj je zdravilo za njegovo malokrvnost. Jetični z odprto tuberkulozo v take predele težko pridejo, tudi kontrola glede jetično bolnih je danes že precej urejena in se pač nikomur ni bati, da bi se v planinskih kočah in vaseh nalezeli jetike. Rajši se jetike bojmo v zatohlih krčmah, gostilnah in kavarinah, od koder se tudi najbolj širi. Da bi se kdo nalezel jetike pri športu, v športnih društvih, telovadnicah in domovih ali celo na športnih plavalščih in igriščih je izključeno.

Vežbanje telesa v fizikuri, pri raznih športih in v planinstvu je torej eden bistvenih činiteljev za rast naše mladine in naših ljudi v zdravju, moči in lepoti. Dolžnost staršev in vseh vzgojiteljev pa je, da z lastnim zgledom pokažejo mladini pravo pot. Dovolj imamo kopalšč in v planinah je vedno več dobro oskrbovanih koč in domov. Tako ima vsak priliko, da posveti čim več prostega časa, dopusta in počitnic sistematični telesni vzgoji, najrazličnejšim športom, kot so zlasti plavanje, lahka atletika, odbojka, smučanje, in planinstvo.

Čim več bo mladina imela priložnosti za fizikuro in sport, tem manjše bodo skrbi staršev in vzgojiteljev za njeno zdravje.

Imre Nemeth je vrgel kladivo v Londonu 55,60 m daleč.
Racing iz Bruslja je gostoval na Reki v tekmi z Dinamom. Zmagal je Dinamo s 12:2.

Preteklo nedeljo je imela mladina na Goriškem svoj praznik. Nastopala je v lahkoatletskih tekmah, telovadbi, nogometu in namiznemu tenisu. Lep dan je privabil na prenovljeno športno igrišče množico ljudi iz Goriške, Furlanije in nekaj celo iz Slovenske Benečije.

Najprvo so bile lahkoatletske tekme, na katerih so dosegli nekaj prav dobrih rezultatov, če pomislimo, da je s tem športom šele pričela in ki ji primanjkuje strokovnega vodstva. Izmed metalcev se je najboljšo izkazal Selic Rudi z metom diska (31,52 m) in metom krogle (10,14 m). V skoku v daljino je bila najbujša borba med Miklušem in Kendo. Zmagal je prvi s

4,64, dočim je skočil Kenda samo en centimeter manj. V teku na 100 m je bil prvi Brežan. Kolombo je vrgel kopje malo manj kot 40 m. V teku na 3000 m je zmagal Fuks s časom 12535,3 sek. Na lahkoatletskih tekmah so nastopila tudi dekleta ter pionirji in pionirke. Mladinski pokal si je priboril lahkoatletski krožek iz Pevme.

Vendar je pa bila množica najbolj zadovoljna, ko so pričele telovadne točke. Nastopala je mladina iz Dobrodobera na napev «Ze nam sonce lepše sijaj». Prav tako prisrčno pozdravljeni kot prvi, so bili tudi Tržačani, ki so nastopili s tremi telovadnimi točkami. Zal je le, da niso prispeli Ljubančani, kakor so obljubili, da bi bil ta del nastopa še bolj pester.

Tour de France

Iz Marseille je vodila etapa najboljše evropske kolesarje v Cannes (213 km). Vročina je bila neznošna in je dosegla v senci tudi 38 stopinj. Kakor v celem tekmovanju je te posameznikom uspelo, da so ušli svojim zasledovalcem, ki so vozili v skupini. Robic je padel. Zmagal je Keteller (Belgija).

Iz Cannesa so prešli kolesarji na najzanimivejši del tekmovanja Tour de France, pričeli so se vzpenjati v Alpe proti Briançonu. Tu so prišli, kakor je bilo ves čas pričakovati, v akcijo Italijani, ki so v odlični formi. Samo če vzamemo Copplja za primer, ki je bil že dobre pol ure za prvimi, in je vse to nadoknadil v nekaj etapah, tedaj lahko vidimo višino italijanskih kolesarjev, ki tu tekmujejo z najboljšimi Francozi, Belgijci, Švicarji itd. Bertali in Coppi sta se z majhnim aspremtvom ločila od ostalih na prevalu Allons (2250 m), potem sta se borila z njimi in šele na Col d'Izoard dosegla prednost. Bertali je padel, Coppi ga je počakal in mu omogočil zmago za njegov 35. rojstni dan.

Naslednji dan so vozili iz Briançon-a preko Monginevra (1854 m), Moncenisia (2083 m), Col d'Iseran (2769 m) in preko malega prelaza Sv. Bernarda (2188 m) v dolino Aosta. Tudi na tej etapi sta Bertali in Coppi odločila v svojo korist na drugi tretlinji proge. Bertali je imel smolo, da je tik pred ciljem padel. Tako je v Aosti vodil Coppi, ki je dosedaj porabil za cel Tour de France 116 ur, 49 min. in 43 sek. Bertali je bil tri dni za njim, Marinelli 12,13 min, Ockers (Belgija) 18,17 min in Robic (Francija) 21,18 min.

12 moštev v Sv. Nikolaju v tekmovanju za pokal „TRIESTE SPORT“

V soboto in nedeljo prve odločilne tekme. - Tekmovali bodo tri nedelje

Po prvem presenečenju z organiziranjem zanimive kolesarske tekme po STO-ju, nam bo list «Trieste sport» v prihodnjih tednih zopet enkrat dal priliko, da bomo znova spoznali njegove športno-organizacijske zmožnosti.

Napovedal je «poletni nogometni turnir». Ta bo trajal tri tedelje in eno soboto. V ta turnir, za katerega je list razpisal pokal in več nagrad so se že vpisala najboljša moštva Tržaškega prvenstva. S tekmami bodo pričeli to soboto ob 17.30 in jih nadaljevali v nedeljo zjutraj ob 9. in 10. uri ter popoldne ob 17.30 in 18.30.

To še ni vse. Najbolj zanimivo je to, kje bodo tekme odigrali. Uredniki tega lista so namreč kar dobro pogodili, da je najboljše ob tej vročini za gledalce in ne samo za igralce, da je v bližini njih voda, kjer si lahko ohladi prenapete živce. Zato so se

odločili, da bodo tekme v kopalšču pri Sv. Nikolaju.

Vsi, ki ste zvesto spremljali tržaško nogometno prvenstvo na igriščih, ali pa po listih — v nedeljo v Sv. Nikolaj, kjer boste našli poleg naših najboljših igralcev tudi dovolj nedeljskega počitka.

Dijaki so se vrnili

Tržaški študentje, ki so v teh dneh gostovali v košarki po Jugoslaviji, so se vrnili domov. Poleg najlepših višev iz Jugoslavije, so prinesli s seboj tudi zadovoljivo bilanco dobljenih tekem. Tokliki so dijaško reprezentanco Hrvaške s 45:22, dijake v Tuli prvič s 28:20 in drugič s 17:14; lep rezultat so dosegli v tekmi z mariborskim Zeleničarjem (28:21) in premagali dijaško reprezentanco Makedonije s 40:19. Od vseh tekem, ki so jih oddigrali v Jugoslaviji so izgubili samo tri tek-

me in to z Metalcem (Bgd.) z 32:26, beograjskim Zeleničarjem s 35:20 in zagrebjskim Jedinštvom z 41:32.

Novi jugoslovanski rekordi

Avstrijska lahkoatletična državna reprezentanca je nastopila v soboto in nedeljo v Zagrebu. Jugoslovani so postavili nekaj odličnih asov, medtem tudi 4 nove državne rekorde. Tako Sabolovič v teku na 400 m s časom 48,5, Mihalič v teku na 10.000 m s 31:20,8 min, na 200 metrov zopet Sabolovič s časom 22 sek. in v štafeti 4 x 400 m v postavi Stankovič, Relja, Račič, Sabolovič s časom 3:20,1 min. V tem tekmovanju sta bila še dobra Samardžič s skokom ob palci (3,85 m), Krupalja v metu krogle (14,95 m), ki sta postavila najboljše čase v teh dveh panogah po osvojitvi. Ceraj je v teku na 800 m s časom 1:55,0 min. izenačil državni rekord.

Končno stanje: Jugoslavija 125 točk, Avstrija 76 točk. Vodja avstrijske reprezentance je izjavil, da če bo šel razvoj tako naprej, bo jugoslovanska atletika v nekaj letih med prvimi v Evropi. Povabil je Jugoslavijo na revanžno srečanje na Dunaj.

Poleg lahkoatletov so se izkazali tudi plavalci, Stipetič, ki gostuje s plavalnim moštvom Hajduka v Monte Carlu je v dveh disciplinah postavil nova rekorda. Najpreje je plaval na 100 m in za tri sekunde popravil stari rekord (59 sek.), potem pa je kot plavalec v štafeti 4 x 200 m postavil nov rekord na tej progi s časom 2:10,9 (preje 2:15,4 sek.). S tem se je uvrstil Marjan Stipetič med najboljše plavalce na svetu.

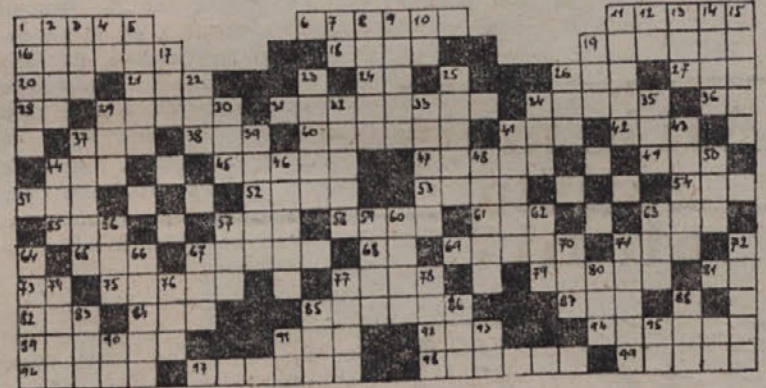
Partizan gostuje - kot znano - na Svedskem. Dosegel je že tretjo zmago po vrsti. To pot je bil žrtev njegove lepe in učinkovite igre Goete, borg, katerega je Partizan odpravil s 7:3.

Kupon št. 115 za nagradno tekmovanje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK
Odgovorni urednik
KAVS FRANC
Tiska z dovoljenjem AIS-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, ulica Montecchi 6
Rokopisi se ne vračajo

ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

- VODORAVNO: 1. zdravilna rastlina, 6. glad, 11. reka v Bosni, 16. izdajalec, denunciant, 18. «večno mesto» (italijanski), 19. brati pisavo, 20. kratice za «pošta, telegraf in telefon», 21. hišna žival-škodljivka, 24. kazalni zaimek, 26. dolg debel kol, služi kot priprava pri nalaganju sena, 27. angleška oblika moškega krstnega imena, 28. dva različna samoglasnika, 29. vrsta umetnika, 31. vrtna rastlina, 34. tega dne, sedaj, 36. oblika pomožnega glagola, 37. «gospoda» v češčini, 38. Prijeten za oko, 40. mesto v Severni Italiji, 41. beloglavji jastreb, 42. hudo bija, nesreča, 44. skupina žuželk, 45. del konjske vprege, 47. tuje žensko krstno ime, 49. kratice enote električnega toka (po znamenitem francoskem fiziku), 51. domača vprežna žival, 52. cvetlice, 53. reka v Vojvodini, tudi listnato drevo, 54. kratice enote električnega upora, 55. kratice za zamah, 57. gozdna rastlina, 58. vodna žival, 61. pod, temelj, 63. reka v Romuniji, 65. povrtnina, 67. poziv k pazljivosti, 68. kemična oznaka za prvo berilij, 69. ptica črne barve, 71. sedež enega izmed čuťov, 73. pijača Starih Slovanov, 75. del pluga, 77. nevestina oprema, 79. pozdrav ob slovesu, 81. stara oblika veznika, 82. večje časovno razdobje, 84. moški glas, 85. cerkvene pesmi, 87. latinjski pozdrav, 89. drobec pri struženju kovine, 91. iglasto drevo, 92. ženski glas, 94. oseba iz grškega bajeslovja, 95. ljubimec Amfrodite, 96. zločinec, 97. rastlina z užitnim sadežem, 98. pre-

- prosta stavba, domek, 99. južna zdravilna rastlina.
- NAVPIČNO: 1. pekovska priprava, 2. moderno prevozno sredstvo, 3. eden izmed znanih dveh filmskih komikov, 4. del človeškega telesa, 5. mesto v Furlaniji, do koder so naseljeni Slovenci, 7. ploskovna mera, 8. večja posoda za kuhanje, 9. kos pohištva, 10. kazalni zaimek, 11. zunanja slika, izgled, 12. oblika kopne zemlje, 13. del sesalke, 14. grška sveta gora, 15. moško krstno ime (pesnik Jenko), 17. trenutek, 19. neke barve, 22. obratna ruta, 23. domače moško krstno ime, 25. skupina pevcev, tudi nekdanja Prelovčeva glasbena revija, 26. plamen, velika svetloba, 29. najpogostejša vprašalnica, 30. pogovor, rečenica, 32. plivska mera, 33. tuja oblika naše Ančke, 34. boginja (latinski), 35. strast, pohotnost, 37. morska žival, 39. izgubljena bitka ali tekma, 41. pečina, kamenita gmeta, 43. gospodinjska priprava, 44. lovsko glasbilo, 46. moško ime, 48. polotok v Jadranskem morju, 50. namizno pregrinjalo, 56. krajši izraz za bolečino, 57. zakonski drug, odrasel moški, 59. reka v Srbiji, tudi znamka cigaret, 60. kraj pri Zeleni Kapli, 62. žensko krstno ime, 63. vzklik začudenja, 64. breme, naloženo blago, 66. ameriški zastopnik-rešitve.

pri londonskih pogajanjih za mirovno pogodbo z Avstrijo, 67. domača žival, čuťaj, 70. lombardska reka, pritok Padave, 71. ptica roparica, 72. pesniška oblika, 74. nasprotje od grdo, 76. poljska cvetlica, 77. primorski veter, 78. mohamedanski bog, 80. skrajšano žensko ime, 83. umetniški izdelek, 85. vprašalnica po kraju ali smeri, 86. hrvaški veznik, 88. stara oblika veznika, 90. pevška nota, 91. pogojnik, 93. dva različna soglasnika, 95. kot pri 73. vodoravno.

Rešitev

KRIŽANKA. 1. Smrt reakcionarju; 2. Ema; 3. gorje; 4. botri; 5. garje; 6. dreta; 7. kan; 8. Tokio; 9. slika; 10. aja; 11. krot; 12. dinar; 13. pleče; 14. Dorče; 15. oje.

VEZANA KRIŽANKA: 1-a Miško Kranjc; 2-b Vida; 3-c skoz; 4-č Cid; 5-d Ado; 6-e Siška; 7-f arnož; 8-g Vis; 9-h ajs; 10-i epos; 10-j paž.

Izžrebanje

Izmed tovarišev, ki so rešili križanke in uganke iz števil 171 in 172 «Ljudskega tednika», so bili izžrebanji naslednji tovariši: Stepančič Jožica, Vrčon Neva, Bešednjak Boštjan in Bine Zec. Za št. 173 ni bil izžreban nihče, ker nismo prejeli nobene rešitve.

PEPA PIŠE JUCI

Draga Juca!

Dve nevihti smo ta teden v našem mestu preživeli, eno smo na širnem morju, drugo v parlamentu imeli.

Vzrok za prvo bil je veter, ki nastal je sredi dneva, druge pa bil povzročitelj naš poslanec je Dekleva.

Čim slovensko spregovoril je med mestnimi očeti, že pričeli «uni sono» so po italijansko kleti.

Kakor cestna fakinaža nanj so drli se in vpili, če bi mogli, v žlici vode precej bi ga utopili.

Po mirovni je pogodbi dvojezičnost nam priznana, a za lepšo perspektivo prvi dan je že teptana.

Kar lepo se je začelo, to pač mora vsak priznati, za enakopravnost treba se nam čisto nič ni bati.

Od Vidalijeve stranke, par Slovencev je pri mizi,

tj se pa drže postrani kakor tisti stolp v Pizi.

Se od njih le slavni Riko je v naglici spozabil, da enkrat namesto «no» je «ne» po naše uporabil.

Cisto vsem po višji sili se slovenski rek zatika, od izvoljenih očetov nam korist bo res velika!

Pravijo, da Vidalijski so pred sejo se zmenili, da kljub vsemu po slovensko bodo včasih govorili.

Pa menda njih gospodarji odločili so drugače in tako Just, Stane, Riko so podelali se v hlače.

Sicer pa tržaško ljudstvo vpiti mora zdaj: Hosana, saj prišlo po dolgem času je do novega župana.

Novi oče šli so hitro v cerkev svetega Antona, tam v molitvi iznebili so se lepega poklona:

na oltar s pobožno gesto

šopek svežih rož so dali, ki po golem so naključju s trikoloro jih zvezali.

Kdor bi mislil, da ta gesta s šovinizmom je pretkana, ve naj, da tako soditi se ne sme demokristjana.

Takšno gesto je naredil naš župan le v dobri veri, da nihče od Italijanov tega sploh mu ne zameri.

Kaj porečejo Slovenci pa župana ni skrbelo, mar naj bi se še po cerkvah s to «enakostjo» začelo!

Kakor veš «Lavoratore» pa prenehal je živeti, zdaj bo «Unità» začela mesto njega tukaj peti.

Blagor mu, ki še verjame da je iz tega vidna zmaga, meni zdi se, da se vidi v tem le prav neslavna zgaga.

Sicer pa je zdaj spet vroče, ves dan ni nič deževalo, a kljub temu mislim, kmalu se kaj oblakov bo nabralo,

Te pozdravlja

Tvoja Pepa.

VIDALI NA IZLETU V MADRE PATRIA

VIDALI: Tovariši, za sedaj vam prinašam običajni stolp Sv. Justa z zvončki. Po Trst pa pridite sami. Upam, da bo to kmalu in ga vam bom potem lahko govoril kar v Trstu.

mise). Posebno, ko so tržaški krogi tako radodarni. Če hočeš, ti dokažem.

MIHEC: Rad bi te slišal.

JAKEC: Cena za en stanovanjski prostor v novih stavbah je zdaj povprečno en milijon. Najmočnejši tržaški denarni zavod, Cassa di Risparmio Triestina, je na Palutanovo pobudo velikodušno doroval en milijon. Ne pozabi, da je ta zavod silno patriotičen! Če torej za zavod zmore samo en milijon, potem lahko računamo na vsakega Tržačana povprečno sto lir.

MIHEC: Se preveč bo najbrže.

JAKEC: Zdaj pa računaj: 250.000 Tržačanov po sto lir bo dalo 25 milijonov. Tisti milijon, ki ga je dala Cassa di Risparmio, bo šel za režijske stroške, če bo sploh dovolj. Uspeh bo ta, da bomo v par letih imeli 25 sob za stonovanje. In...

MIHEC: Dovolj, da jaz nadaljujem: In stanovanjske krize bo konec za vse večne čase!

Telefonski pogovor

Dr. Novačan je spet spustil eno svojih izjav. Tokrat se je podal

na politično polje in razpravlja o koroškem vprašanju. Polemizira z nekim člankarjem ter trdi (dokaži bodo sledili najbrže v kaki drugi izjavi?), da so nekdanji jugoslovenski konzuli v Celovcu «vedno in ob vsaki priliki storili svojo dolžnost do slovenstva na Koroškem».

Končuje s temle stavkom:

«Vzroki poraza na Koroškem so veliko globlji. Gotovo je eden izmed njih tudi ta, da so bili in so še danes med Slovenci razumniki, polrazumniki, 1/8 razumniki in celo 1/16 razumniki, ki smatrajo, da so poklicani delati politiko in politično zgararjijo, namesto da bi ostali vsak v svojem poklicu in tam opravljali, zvesto in vdano dolžnosti do naroda, ljudstva in domovine».

To je podpisal dr. Anton Novačan in to podpisujemo tudi mi v polnem obsegu. Pustimo politiko! Saj imamo toliko potreb na vseh drugih poljih. Kako lepo in koristno bi bilo na primer, če bi zdaj, za spremembo, kaj kmalu dobili tržaški telefonski imenik — u verzih?!

PUŠČICE

Mešana povrnina

Tam bil bikov matador mehikanskih, tu si rac picador gromozanskih.

Bikoborec

Kar je sočnih solat, ni najslabša radič, med ljudmi pa je kumarica comp. Radič: Prosil Benita, rokoval Santina, konec njegov bo preljub'ga Avgustina.

Uskoki

Iz vseh vetrov natepeni in tisočkrat pretepeni, pričrpanj sto bi vsakdo dal takoj, za sam en dolar mal.

se mora nekaj zgoditi. Toda kaj? Hiše bo treba zidati. Toda kako? Od kod denar?

In vzel je Prešerna v roke, naš Palutan. Poglej, kako poje naš gorenjski pevec:

Mladosti jasnost vendar misli take si kmalu zblje iz srca in glave;

Gradove svitile zida si v oblake, zelene trate stavi si v puščave..

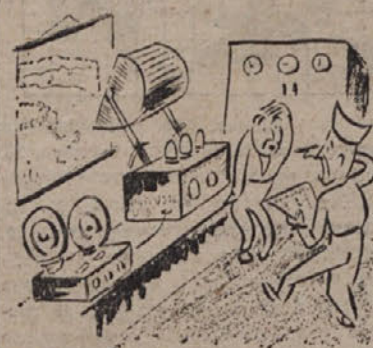
Evo rešitve! Saj je naš Palutan mlad! Saj mu je duša jasna! In šel je Palutan ter pozval Tržačane, naj darujejo, da se bodo zidale hiše. Mesec dni je potekel od tega in že se je zganil najmočnejši tržaški denarni zavod ter podaril velikodušno en cel milijon, da pomaga rešiti hudo socialno krizo. Le pogumno naprej, Palutan! Ena bilka je že pognala na mogočni trati, ki jo boš postavil - v puščavi.

Mihec in Jahec

MIHEC: Skrajni čas je, da so odgovorni organi začeli misliti na tržaško stanovanjsko stisko. Zdi se mi zelo pametno, da se je Palutan obrnil na radodarnost meščanov, da reši krizo.

JAKEC: Strašno pametna je ta

Ali je meja zaprta ali ni?

General Edelmann: «Sment, zagotovili so mi, da bo ta aparat avtomatično obveščal ljudi o vsem tudi v spanju in da si bom pritrnil vse odredbe, ukaze, okrožnice itd. Sedaj pa o mojem novem odlaku o meji še nobeden nič ne ve!»

Kaj ljudje govore

Pravijo, da bodo imeli italijanski mestni očetje brezplačne vstopnice za nogometne tekme. In sicer zato, ker znajo tako prekrasno žvižgati in vpiti, kakor niti poklicni kibici ne znajo. In še to pravijo ljudje, da je Rikotu Malalanu še danes žal, da je na prvi seji rkel po slovensko «ne». To pa pravijo zato, ker ga je takoj za tem «ne» zelo zabolal jezik, nehoté se je namreč pošteno ugriznil vanj. Pa še to pravijo ljudje, da bi danes že marsikak Slovenec, ki je pri volitvah glasoval za Malalana in rkel takrat na lističu za njega «da», danes dejal tako kot Malalan «ne». Tudi tole pravijo ljudje, da je Ida De Vecchi imela na seji desno roko močno privezано k životu. Pravijo ljudje, da so ji to svetovali, da bi se ne zmotila in ne dvignila desnice ob sejni slovesnosti visoko v zrak, kakor je to svoje čase delala na raznih fašističnih sejah.

Še ena o Rikotu

Riko je bil v mestnem svetu. Nekaj politični nasprotnik ga sreča in reče bolj sam zase: «Ko srečam nekatere obraze, me popada volja,

da bi predlagal, naj mestni svet naroči par vagonov DDT».

Riko tega ni razumel, ampak ker je bilo govora o vagonih, je smatral, da gre za kako gospodarsko stvar. Na drugi strani je kazal nasprotnik, ko je izgovoril gornje besede, prav zaničljiv izraz na licu.

Rikotu stvar ni dala miru, mora razrešiti to uganko. Šel je k nekemu profesorju in vprašal:

«Razložite mi, prosim, kaj pomenijo črke DDT?».

«To je kratica za znanstveno ime Diclor Difenil Tricoloretana».

«A tako! Če je stvar znanstvena, potem je v redu!»

Še en oboževalec Prešerna

To je pa naš pokrajinski načelnik Palutan. Resne misli in težke skrbi so mu rojile po glavi. V Trstu ne razsaja samo huda brezposelnost, ampak še hujša «brezstrešnost». Ljudje nimajo strehe, po pet, šest, deset do petnajst se jih mora stiskati v eno samo sobo, v Silosu razsaja bolezn, ta tržaška rakrana grozi, da s časom postane evropski škandal. Čutil je Palutan, da

Habemus papam

«Imamo papeža», tako vklikajo Rimljani po vsaki izvolitvi papeža. Na ta vzklik nas je spomnil «Lunedì» z dne 18. t. m., ki z debelimi črkami napoveduje, da ima Trst končno svojega poslanca v rimskem parlamentu. Ker je neki drugi poslanec odpadel, stopi na njegovo mesto tržaški odvetnik Giovanni Tanasco. «Dalmato per nascita e Triestino per elezione» — Dalmatince po rodu, Tržačan po svoji odločitvi.

Giovanni Tanasco se je nekaj klical Tanaskovič, je torej «naše gore list». Če bi bil ostal zvest svoji krvi, bi ga zdaj «Lunedì» imenoval «sciavo importato» ali «calado dalla montagna» ali «ospite non gradito» ali «porcario balcanico» ali celo vse skupaj in še kaj zraven. Ker pa, je značajno obrnil «bandiero» po vetru, je danes «Triestino per elezione».

Veliki koš običajnih čestitk in voščil je izpraznil že «Lunedì» na naslov našega dičnega Tanaskoviča. Tako nam ne preostaja drugo, kakor da beležimo v kroniko mesta Trsta, da se je tržaški šovinizem spet enkrat zatekel v slovensko goro, da si tam izbere močno gredo, ki naj podpre njegovo trho

barako. Zato končamo prav po tržaško: Avanti, fin che dura la baracca.

***

In spet „izjava“

— Pronti! Tu norišnica pri Sv. Ivanu. Kdo tam?

— Tu magistrat na Piazza Unità. Pošljite takoj voz s par krepki mi bolničarji! Imamo tu norca, ki se ga ne moremo rešiti.

— Kaj pa počenja?

— Hoče imeti na vsak način neko uradno potrdilo.

— Pa mu ga dajte! Saj to je vsa uradna dolžnost. To vendar ni nič izrednega!

— Ampak možakar govori slovensko. Kakor nam je pojasnila neka druga stranka, ki ga razume, hoče imeti potrdilo v slovenskem jeziku in se sklicuje pri tem na bivšega župana Mianija, ki je v svojem poslovnem govoru za trjeval, da «občina postopa nepristransko z vsemi ne glede na narodnost».

— A tako! Potem je stvar seveda drugačna. To je vendar patentiran norec! Takoj pridemo z vozom.